

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN VE
YAŞAM MEMNUNİYETLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİNE YÜKSEL

**ÇANAKKALE
TEMMUZ, 2020**

**T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı**

**Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ve
Yaşam Memnuniyetlerinin İncelenmesi**

**Mine YÜKSEL
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN**

**Çanakkale
Temmuz, 2020**

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ve Yaşam Memnuniyetlerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

16./07/2020

Mine YÜKSEL

Önsöz

Son yıllarda, okul öncesi öğretmen eğitimi, öğretmen yeterlikleri ve çocukları geliştirmeleri gereken beceriler konusunda bazı değişiklikler olmuştur. Toplum, eğitim sisteminden beklentilerin değişmesiyle birlikte okul öncesi öğretmenlerine çok sayıda talep ve beklentiler ile gelmektedir. 21. yüzyıldaki öğretmenler, uygulamalı eğitim ve sürekli mesleki gelişimde sistematik katılım yoluyla mesleki bilgi sınırlarının genişletilmesinden sorumludur. Okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti ve kişilik özellikleri verecekleri eğitimde büyük öneme sahiptir.

Çalışmanın birinci bölümde, probleme ve araştırmaya ilişkin bilgiler verilmektedir. Araştırma problemin olarak okulöncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki anlatılmaktadır. Yaşam memnuniyeti ve okulöncesi öğretmenlerinin önemi ve kişilik özellikleri anlatılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümde, kişilik özellikleri ve yaşam memnuniyeti hakkında kavramsal çerçeve ele alınmaktadır. Çalışmanın daha iyi şekilde anlaşılması için geçmiş çalışmalardan faydalanarak yaşam memnuniyeti ve kişilik özellikleri konuları detaylı şekilde anlatılmıştır. Kişilik özellikleri olarak beş faktör kişilik özelliği önem taşımaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, deseni, evren ve örnekleme, çalışmanın veri toplama sürecinin nasıl gerçekleştiği, veri toplama aracı, veri analizi verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümde ise araştırma yapılmakta ve araştırmaya ilişkin bulgular ortaya konulmaktadır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda elde edilen bulgulardan demografik özelliklere göre yaşam memnuniyeti ve beş faktör kişilik özelliklerinin farklılaşması ve okulöncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Çalışmanın beşinci bölümde sonuç ve öneriler tartışılmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti ve kişilik özelliklerini etkileyen faktörler ortaya konulmuştur. Bunun sonucunda okulöncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyetini artırmak ve kişilik özelliklerini geliştirmek için yapılması gerekenler öneri

olarak sunulmuştur.

Lisans eğitimimde desteğini esirgemeyen, fikir ve düşünceleriyle beni daima destekleyen yüksek lisans eğitimimde de hem girdiği derslerdeki yaklaşımlar hem de tez çalışmalarım sırasında her aşamada gösterdiği sabır ve ilgiyle bu tezin yazılmasında en büyük pay sahibi olan tez danışmanım Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmam süresince çalışıyor olduğum Çanakkale Belediyesi Atam Kreş ve Gündüz bakımevi ailesine, müdürümüz İsmail AÇAR'a yardım ve desteklerinden dolayı teşekkürü borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve bugünlere gelmemde büyük emekleri olan canım aileme, özellikle beni maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan anneme teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasını, kitaplara ve eğitime olan aşkıyla her zaman yanımda olduğunu hissettiğim rahmetli babam Muhittin YÜKSEL'e armağan ediyorum.

Çanakkale, 2020

Mine YÜKSEL

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ve Yaşam Memnuniyetlerinin

İncelenmesi

Mine YÜKSEL

Özet

Yaşadığımız 21. yüzyılda modern eğitim sisteminin hayata geçirilmesindeki en önemli etken öğretmenlerdir. Eğitimin başladığı ilk basamak olan okul öncesi eğitimde de okul öncesi öğretmenlerinin rolü büyüktür. Okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti ve kişilik özellikleri verdikleri eğitime büyük oranda etki etmektedir. Bu çalışmanın temel amacı okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile yaşam memnuniyetlerini incelemektir. Çalışma, Çanakkale Merkez ve ilçelerinde olan ilkökul bünyesindeki anasınıfları, anaokullarında ve bağımsız anaokullarında görev yapan 132 okul öncesi öğretmeni üzerinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, Dışa Dönüklük kişisel özelliğine sahip bireylerin olumlu duyguları hissetmeye daha fazla eğilimli oldukları düşünülse de Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Yumuşak Başlılık kişisel özelliğine sahip bireylerin nazik, esnek, sıcak, yardımsever gibi niteliklere sahip olması da Yaşam Memnuniyeti ile arasında olumlu istatistiksel bir ilişki olduğunu göstermez. Özdenetim kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Okul öncesi öğretmeni kendisini aşırılıklardan, zararlı alışkanlıklardan veya kontrolsüz hareket etmekten alıkoyarsa, yaşam memnuniyeti artmaktadır. Yaşam memnuniyetine etkisi olmayan bir diğer kişilik özelliği ise duygusal dengedir. Bunun anlamı beden ve akıl arasında dengenin sağlanmasıdır. Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları eğitim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bunun sebebi farklı alternatifleri olmadığı için okul öncesi öğretmenliğinden duydukları memnuniyet yaşam memnuniyetlerini fazlasıyla etkilemektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin Yumuşak Başlılık toplam puan ortalamaları, öğrenim durumu grupları

arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Yumuşak başlılığı en yüksek grup lisans mezunları iken sonrasında ön lisans ve yüksek lisans gelmektedir. En düşük yumuşak başlılık özelliğine sahip eğitim durumu ise açık öğretimdir. Okul öncesi öğretmenlerinin Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puan ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bunun sebebi bu kurumlardaki okul öncesi öğrencilerinin daha hareketli, aktif ve baş edilmesi zor olması olabilir. Okul öncesi öğretmenlerinin Duygusal Denge toplam puan ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Duygusal dengeye en fazla sahip grup yüksek lisans mezunu okul öncesi öğretmenleri iken sonrasında lisans ve ön lisans mezunları takip etmektedir. En az duygusal dengeye sahip okul öncesi öğretmeni grubu ise açık öğretim mezunlarıdır. Duygusal dengeye sahip, yumuşak başlı, özdenetime sahip okul öncesi öğretmenleri yaşam memnuniyeti yüksek olacak ve öğrencilerini yetiştirmede daha verimli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik özelliği, okul öncesi eğitimi, okul öncesi öğretmeni, yaşam memnuniyeti

Examining The Personality Characteristics And Life Satisfaction Of Preschool Teachers

Mine YÜKSEL

Abstract

The most important factor in the implementation of the modern education system in the 21st century we live in is teachers. Preschool teachers have a great role in preschool education, which is the first step of education. The effect of preschool teachers on education that they provide life satisfaction and personality characteristics is great. These professions have a great responsibility. It is important for children to develop qualities as best as possible, and it is possible to do this by developing their own personality, evaluating themselves and adapting their personalities to the benefit of children. The main purpose of this study is to examine the personality traits and life satisfaction of preschool teachers. The study was carried out on 132 preschool teachers working in kindergartens, kindergartens and independent kindergartens within the body of primary education in Çanakkale Center and its districts. There is no statistically significant relationship between the results obtained, the Extroversion personal trait and Life Satisfaction. The reason for this is that extroverted people cannot be said to have higher life satisfaction. It is not necessary to be extrovert for life satisfaction. There is no statistically significant relationship between the Softness personal feature and Life Satisfaction. It is not possible to say that the softness feature, like extroversion, is also related to life satisfaction. There is a positive statistically significant relationship between self-control personal feature and Life Satisfaction. If the preschool teacher prevents him from excesses, harmful habits or uncontrolled behavior, life satisfaction increases. Another personality trait that does not affect life satisfaction is emotional balance. This means balancing the body and mind. The averages of the Life Satisfaction total scores of pre-school teachers show a statistically significant difference between the educational status

groups. The reason for this is that since they do not have different alternatives, their satisfaction with preschool teacher affects their life satisfaction. The soft-headed total score averages of the preschool teachers show statistically significant difference between the educational status groups. While the soft-headed group is undergraduate graduates, it is followed by associate degree and master's degree. The education level with the lowest softness is open education. Emotional Balance and Openness to Development total score averages of pre-school teachers show statistically significant difference between the school type groups in which they work. The reason for this may be that preschool students in these institutions are more active, active and difficult to cope with. The Emotional Balance total score averages of the preschool teachers show statistically significant difference between the educational status groups. While the group with the most emotional balance is the graduate graduate pre-school teachers, the graduate and associate degree graduates follow. The preschool teacher group with the least emotional balance is the graduates of open education. Preschool teachers with emotional balance, soft heads, self-control will be high in life satisfaction and will be more efficient in raising their students.

Keywords: early childhood education, preschool teacher, life satisfaction, personality trait

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	x
Kısaltmalar Listesi.....	xii
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	3
Araştırmanın Amacı	7
Araştırmanın Önemi	9
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
Araştırmanın Varsayımları	11
Tanımlar.....	11
Bölüm II: Kuramsal Çerçeve.....	14
2.1 Yaşam Memnuniyetinin Tanımı.....	15
2.2. Yaşam Memnuniyetinin Ölçümü.....	20
2.2.1. Yaşam Memnuniyetinin Çoklu- Nesne ve Tek- Nesne Ölçümleri.	21
2.2.2. Yaşam Skalası ile Memnuniyet.	21
2.2.3. Diğer Memnuniyet Ölçümleri.....	22
2.2.3.1. HadleyCantrill'in Self –Anchoring Skalası.....	22
2.2.3.2. Frank Andrews ve StephenWithey Memnun – Mutsuz Skalası.....	22
2.2.4. Yaşam Memnuniyeti Ölçümleri ile İlgili Karşılaşılan Sorunlar.	22
2.3. Yaşam Memnuniyetini Algılama Farklılıkları	23
2.4. Yaşam Memnuniyetini Belirleyen Faktörler	25
2.4.1. Yaşam memnuniyetini etkileyen etmenler.....	27
2.4.1.1. Yaş.....	27
2.4.1.2. Cinsiyet.....	28
2.4.1.3. İş.....	29
2.4.1.4. Eğitim.	30
2.4.1.5. Evlilik ve aile.	31
2.4.1.6. Kültür.	31
2.4.1.7. Sosyal ilişkiler.	32
2.4.1.8. Gelir.....	33

2.5. Kişilik	33
2.5.1. Kavram olarak kişilik.....	33
2.5.2. Kişiliğin tanımı.	36
2.5.3. Kişiliğin başlıca özellikleri.	37
2.5.4. Kişiliği oluşturan faktörler.....	38
2.5.4.1. Bedensel (fizyolojik- biyolojik) faktörler.	39
2.5.4.2. Sosyo-kültürel faktörler.....	40
2.5.4.3. Aile faktörü.	41
2.5.4.4. Sosyalleşme süreci (sosyal yapı-sosyal sınıf).	42
2.5.4.5. Durumsallık faktörü	43
2.5.5. Beş faktör kişilik özellikleri.....	43
2.5.6. Diğer faktörler.....	48
Bölüm III: Yöntem	50
3.1. Araştırma Modeli.....	50
3.2. Araştırma Evreni ve Örneklem.....	50
3.3. Veri Toplama Araçları.....	51
3.4. Verilerin Toplanması.....	56
3.5. Araştırmanın Alt Problemleri	57
3.6. Verilerin Analizi	59
Bölüm IV: Bulgular.....	61
4.1. Frekans Tabloları	63
4.2. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi İle Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular	66
4.3. Yaşam Memnuniyeti düzeyi ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular	72
4.4. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi özellikleri ile yaşam memnuniyetleri arasında Spearman Korelasyon Analizi	76
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	77
5.1. Tartışma	77
5.2. Sonuç	79
5.3. Öneriler.....	85
Kaynakça.....	87
Ekler	98
EK.A. Araştırma İzni.....	98
EK.B. Kullanılan Ölçekler.....	99
Özgeçmiş.....	104

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
Tablo 1	Test Edilen Hipotezler ve Sonuçları	61
Tablo 2	Katılımcıların Demografik Verilerinin Frekans Dağılımı	63
Tablo 3	Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	66
Tablo 4	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile yaş grupları arasındaki farklılaşmaya ilişkin ANOVA testi sonuçları	67
Tablo 5	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Medeni Durum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin t Testi Testi Sonuçları	67
Tablo 6	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Eğitim Durumu Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	68
Tablo 7	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Mesleki Kıdem Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	69
Tablo 8	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Okuldaki Çalışma Yılı Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	70
Tablo 9	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Çalıştığı Kurum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	70
Tablo 10	Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Yerleşim Yeri Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	71
Tablo 11	Yaşam Memnuniyeti Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	72
Tablo 12	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Yaş Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	72
Tablo 13	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Medeni Durum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin t Testi Sonuçları	73
Tablo 14	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Eğitim Durumu Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	73
Tablo 15	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Mesleki Kıdem Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	74
Tablo 16	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Gelir Durumu Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	74

Tablo 17	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Okuldaki Çalışma Süresi Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	74
Tablo 18	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Çalıştığı Kurum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	75
Tablo 19	Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Yerleşim Yeri Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	75
Tablo 20	Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları.....	76

Kısaltmalar Listesi

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA	: Varyans Analizi
SWLS	: Nesne Yaşam Skalası ile Memnuniyet (Satisfaction With Life Scale)

Bölüm I: Giriş

Son yıllarda, okul öncesi öğretmen eğitimi, öğretmen yeterlikleri ve çocukları geliştirmeleri gereken beceriler konusunda bazı değişiklikler olmuştur. Zorlu olmasına rağmen, Türkiye ve dünya çapında görüldüğü üzere memnuniyetleri alt düzeydedir. Bir öğretmenin kendini tanımlama şekli ve konumlandırması eğitim uzmanlarının ve karar vericilerin yaptıkları çalışmalarının odağını oluşturmaktadır. İlgili konular arasında, geleneksel eğitimden uzaklaşmanın yolu olan öğrenci odaklı bir yaklaşım oluşturmak için gerekli olan öğretmen yeterlikleri, öğretmenler için farklı mesleki gelişim aşamalarını desteklemenin uygun yolları ve öğretmenlik mesleğinin tam profesyonelleşmesi için karşılanması gereken koşullar bulunmaktadır (Čepić, Tatalović Vorkapić ve Kalin, 2014, s. 185).

Toplum, eğitim sisteminden beklentilerin değişmesiyle birlikte okul öncesi öğretmenlerine çok sayıda talep ve beklentiler ile gelmektedir (Gale, Booth, Möttus, Kuh ve Deary, 2013). 21. yüzyıldaki öğretmenler, uygulamalı eğitim ve sürekli mesleki gelişimde sistematik katılım yoluyla mesleki bilgi sınırlarının genişletilmesinden sorumludur. Öğretmenlerin bu yeni roller için gerekli olan yeterlilikleri kazanabilmeleri için, bilgi toplumuna ayak uydurabilmek adına kaliteli bir lisans eğitiminin yanı sıra tutarlı bir mesleki gelişim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin mesleki gelişimleri için gerekli yeterlilikler ve bu gelişim sürecinde onlara yardım eden veya yardımcı olmayan tüm faktörleri sorgulamak önemlidir (Čepić vd., 2014). Günümüzde, okulöncesi öğretmenleri çocuk yardımcısı, rehber ve danışman gibi yeni roller üstlenmektedirler. Bir bilgi aktarıcısı olmanın yanında, anaokulunun tamamının organizatörleri haline gelmiştir (Ivon, 2001). Bu nedenden ötürü, okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri eğitim sürecindeki önemi artmıştır.

Okul öncesi eğitim süreci, okulöncesi öğretmenlerinin sadece yeterliliklerini değil tüm kişiliklerini ve davranışlarını içermektedir. Öğretmenler, rollerinin ve çocuklara aktardıkları

mesajın farkında olmalıdır. Çocuklarla çalışırken öğretmenlerin yaptıkları ile yaptıklarını düşündükleri arasında farklılıklar olabilir. Eğitim uygulamasının iyileştirilmesi, eğitime yaklaşımlarının sürekli değerlendirilmesi ve sorunların tespit ile mümkündür (Slunjski, 2003). Kendini keşfetmek, nasıl olunması gerektiğini anlamak ve gerçekten kendi üzerinde çalışmak istemek bu sürecin çok önemli parçalarıdır (Baudin, Aluja, Rolland ve Blanch, 2011). Bu süreç kişiliği değiştirmeyi gerektirmemektedir. Daha ziyade, kişiliğin daha iyi ve daha başarılı bir şekilde kullanılmasına ve böylece özel yaşamındaki davranışların adaptasyonuna yol açacak sürekli bir öğrenme sürecidir (Brajša, Brajša Žganec ve Slunjski, 1999). Kendimiz üzerinde çalışmak, kendimize ve bir çocuğa karşı davranışlarımız hakkında daha gerçekçi bir kavrayış elde etmemize yardımcı olur. Nihai amaç kişiliğin teşhisi veya değerlendirmesi değildir (Moksnes ve Espnes, 2013). Her bir öğretmen farklı yaşam durumlarını farklı şekillerde geçirir ve farklı psikolojik ve pedagojik bilgi ve inançlara sahiptir. Tüm bu faktörlerin kombinasyonu, çocuk yetiştirme tarzını farklı şekilde etkilemektedir. Bilgiyi sürekli geliştirerek ve uyarlayarak, doğrudan kendi üzerinde çalışarak, başkalarının gelişimini, bu durumda çocukların gelişimini olumlu yönde daha iyi etkilemek mümkündür (Boyce, Wood ve Powdthavee, 2013).

Okul öncesi öğretmenlerinin kişilikleri üzerine yapılan araştırmalar azdır. Okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri iş yaşamındaki memnuniyeti birçok yönden etkilemektedir. Yaşam memnuniyeti yüksek bir okul öncesi öğretmeni, yüksek kaliteli eğitim için temel bir ön koşuldur. Bir eğitimcinin iş doyumu hissi, o çalışmanın sonuçlarını doğrudan etkileyecektir. Duyguları olumluysa, çocuklarda neyin işe yaradığına dair bir fikri varsa, öğrenme ve işbirliği araştırma sürecine dahil edilirse ve çocuklara memnuniyet ve anlayış aktarmayı başarır, temel eğitim hedefleri gerçekleşmiş olacaktır. Okul öncesi ve okul çağındaki eğitim sürecinin başarısı büyük ölçüde eğitimcilerin yaşam memnuniyetine, motivasyonuna ve istekliliğine bağlıdır (Tatalović Vorkapić ve Lončarić, 2013).

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, önemi, problem cümlesi, alt problemleri, sınırlılıkları, varsayımları, tanımlar ve kuramsal çerçeve ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Problem Durumu

Çocuk doğduğu andan itibaren eğitim hakkına sahiptir. Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen sıfır-altı yaş arasındaki dönemini kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında çok önemli bir yeri olan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, bu doğrultuda kişiliğinin şekillendiği “erken çocukluk çağı” diye de adlandırılan gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2001). Yaşamın tamamını kapsayan ve devamlılık arz eden bir süreç olarak, eğitimin temelini oluşturması sebebi ile okul öncesi eğitim oldukça önemlidir. İlk olarak ebeveynleriyle etkileşime geçen çocuk ileriki yaşlarında bulunduğu dönemin önemliliğinden dolayı bir eğitimciye ihtiyaç duyar. Okul öncesi öğretmeni bu dönemde devreye girer ve çocuğu tüm yönleriyle geliştirmeyi ve eğitmeyi amaçlar.

Öğretmen ve çocukların buluştukları yer sınıf ortamıdır. Çocuğun sınıf ortamında geçirdiği yaşantılar, sahip olduğu yetenek ve öğrenme becerisi; öğretmenin sınıfta çocuklara karşı göstermiş olduğu tepkilerden ve öğretmenin alışkanlıklarından etkilenir. Özellikle bu dönemdeki çocuklar sınıfta öğretmenin anlattığı konulardan, yaptığı etkinliklerden çok öğretmenin tutum ve davranışlarına, konuya yaklaşımına, yaşanan olaylara yorumlama biçimine dikkat eder ve bunlardan etkilenirler. Tüm bu sebepler doğrultusunda öğretmenin davranışlarını etkileyen unsurlardan biri; bireyin toplumsal ve mesleki rollerini yerine getirmesinde önemli bir etken olan kişilik özellikleridir. Diğerleri ise yaşamdan aldığı hazdır.

Yaşamdan alınan hazın diğer adı ise yaşam memnuniyetidir. Son yıllarda, yaşam memnuniyeti dünya çapında çok sayıda çalışma ile araştırılmıştır. Bugüne kadar yapılan araştırmalar birkaç farklı alana odaklanmıştır: ilk olarak, bulgular tutarsız olmasına rağmen,

kişilik ve (genel) yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki araştırılmıştır (Costa ve McCrae, 1980; DeNeve ve Cooper, 1998; Schimmack, Oishi, Furr ve Funder, 2004; Asthana, 2011; Baudin, Aluja, Rolland ve Blanch, 2011; Hosseinkhanzadeh ve Taher, 2013) ; ikincisi, araştırmacılar ayrıca genel yaşam doyumu ile sağlık, iş, gelir, barınma, boş zaman ve aile gibi çeşitli yaşam doyumu değişkenleri arasındaki bağlantıyı araştırmışlardır (Newman, Tay ve Diener, 2014; Kuykendall, Tay ve Ng, 2014; Baştuğ ve Duman, 2010). Çeşitli yaşam memnuniyeti değişkenleri ile genel yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiler karmaşıktır ve tutarsızdır (Rojas, 2006). Ayrıca, bir hastalığın varlığı ve yaşam doyumu üzerindeki etkisi araştırılmıştır (Fonseca ve arkadaşları, 2014). Genel olarak, fitness aktivitelerinin ve iyi sağlığa sahip olmanın yaşam doyumu üzerinde olumlu bir etkiye sahipken, bir hastalıktan muzdarip bireyler genellikle daha düşük yaşam memnuniyeti seviyeleri gösterir. Ayrıca, birçok çalışma yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerin (Magee, Miller ve Heaven, 2013) etkisiyle yaşam doyumu bağlamında kültürlerarası farklılıkları araştırmıştır (Diener ve Diener, 2009). Bu son çalışmalar, kültürler arası farklılıkların yanı sıra yaş ve cinsiyetin yaşam doyumunu etkileyebileceğine dair bazı kanıtlar sağlamıştır, ancak net kalıplar oluşturmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Yaşam memnuniyeti ile ilgili çalışmalara bu kısa bakış hem bu araştırma konusundaki dünya çapındaki ilgiyi hem de anahtar etkili faktörleri belirlemek için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Literatürde yaşam doyumu, mutluluk ve öznel iyi oluş terimleri sıklıkla birbirinin yerine kullanılır. Bu tamamen doğru olmasa da, bu terimlerin bir dereceye kadar çakıştığı göz önüne alındığında anlaşılabilir bir durumdur (Veenhoven, 2012). Mutluluk yapısı, “Dünya Mutluluk Raporu” (<http://worldhappiness.report/>) gibi devam eden projeler tarafından etkileyici bir şekilde kanıtlandığı üzere dünya çapında önemli bir rol oynamaktadır. Bu proje mutluluğun çoğu birey tarafından takip edildiğini göstermektedir (Veenhoven, 2012). Her ne kadar mutlu olmak çoğu insan için büyük önem taşıyor gibi görünse de, bu yapının bilimsel

olarak çerçeveslendirilmesi hala zordur (Shin ve Johnson, 1978). Mutluluk kullanılan kapsayıcı terim olsa da, refah bunun daha belirgin bir parçası olarak yorumlanabilir (Diener, 1984) ve dolayısıyla daha iyi çerçeveslenebilir ve analiz edilebilir. Diener ve arkadaşları (1985) öznel iyi oluş (SWB) ayrıca duyuşsal ve bilişsel bileşenlere ayrılabilir. Burada olumlu ve olumsuz etki öznel iyi oluşun duyuşsal yönleriyle ilişkilidir, oysa yaşam doyumu öznel iyi oluşun bilişsel kısmını temsil etmektedir (Erdoğan ve arkadaşları, 2012). Yaşam doyumunu etkileyen değişkenleri anlamak, daha geniş refah ve mutluluk terimlerinin daha derin bir şekilde anlaşılmasına yol açabilir (Schimmack ve arkadaşları, 2002).

Bu açıklamalara ek olarak, yaşam memnuniyeti araştırmalarında iki yaklaşım / teori son yıllarda yoğun bir şekilde tartışılmıştır: aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya teoriler (Diener, 1984). Aşağıdan yukarıya teorileri, genel yaşam memnuniyetini, yaşam memnuniyetinin çeşitli alanlarının bir fonksiyonu olarak görmektedir (Erdoğan ve arkadaşları, 2012). Bu açıdan literatürde sağlık, iş, gelir, barınma, boş zaman ve aile ile ilgili memnuniyet gibi birçok yaşam alanı tanımlanabilir (Loewe ve arkadaşları, 2014). Buna karşılık, araştırmacılar ayrıca yaşam doyumunun kişilik eğilimi ile belirlendiği yukarıdan aşağı bir yaklaşım önermişlerdir.

Yaşam doyumunun aşağıdan yukarıya bakış açısı, genel yaşam doyumunun, genellikle basit bir şekilde katkısı olmayan çeşitli yaşam doyumunu değişkenlerinin karmaşık bir fonksiyonu olduğu anlamına gelmektedir (Rojas, 2006). Bireylere genel yaşam doyumları sorulduğunda, bu tedbirin sonucu, diğerlerinin yanı sıra, belirli bir yaşam doyumunu alanına diğerlerine kıyasla daha fazla önem veren bireyler veya kişisel yaşam tercihlerine de bağlıdır (Erdoğan ve arkadaşları, 2012). Örneğin, bağlanma motivasyonu yüksek olan bir kişi büyük olasılıkla ailenin memnuniyetini değerlendirecek ve başarı tercihi olan bir bireyle karşılaştırıldığında farklı çalışacaktır. Yaşam memnuniyeti alanları ile genel yaşam memnuniyeti arasındaki karmaşık ilişki, tazminat, yayılma ve segmentasyon etkileri olarak

adlandırılan mekanizmalarla daha fazla açıklanabilir (Rojas, 2006). Tazminat etkisi negatiftir, yayılma etkisi ise yaşam doyumu değişkenleri veya genel yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu varsaymaktadır (Erdoğan ve arkadaşları, 2012). İlk durumda, örneğin bir kişinin işi gibi bir alandaki değişiklik, başka bir alanda, örneğin bir kişinin ailesinde ters bir değişikliğe yol açacaktır (işten daha memnun olmak, aile sorunları için daha az zaman yansıtabilir). İkinci durumda, bir alandaki bir değişiklik başka bir alandaki yaşam memnuniyetinde eşit bir değişikliğe neden olacaktır (örneğin sağlıklı olmak aynı zamanda daha yüksek genel yaşam memnuniyeti ile sonuçlanır). Segmentasyon terimi, bir alandaki değişikliklerin diğer alanlar veya genel yaşam memnuniyeti üzerinde hiçbir etkisi olmadığını gösterir (Erdoğan ve arkadaşları, 2012).

Yukarıdan aşağıya bakış açısı, genel yaşam doyumu düzeyini veya yaşam doyumu alanlarını kişilik ve diğer istikrarlı özelliklerin bir fonksiyonu olarak kabul eder (Diener, 1984). Bu bağlamda, eğilim faktörleri, bir kişinin ne kadar tatmin hissettiğini belirleyecek ve kişilik yapısını analiz ederek memnuniyet derecesinde bir çıkarım sağlayacaktır. Örneğin, dışadönüklük veya duygusal denge araştırması, araştırmacılara bir kişinin ne kadar memnun olması gerektiği konusunda bir fikir verebilir. Burada, dışadönüklük ve yaşam doyumu arasında olumlu ilişkiler gözlenirken, duygusal ve yaşam memnuniyeti arasındaki bağlantı genellikle negatiftir (Diener, 1984). Bu tür ilişkiler birkaç meta-analizle de doğrulanmıştır (Heller ve arkadaşları, 2004). Öte yandan, kişilik özelliklerinin ötesinde faktörler de önem arz etmektedir. Örneğin, (kritik) yaşam olayları veya diğer çevresel etkiler gibi durumsal faktörlerin yaşam doyumu düzeyini değerlendirmeye ilişkili olduğu gösterilmiştir. Yakın zamanda yapılan bir meta-analiz yaşam olaylarının özellikle bilişsel esenlik üzerindeki etkisini göstermiştir (Luhmann ve arkadaşları, 2012). Birlikte ele alındığında, bu bulgular ne aşağıdan yukarıya ne de yukarıdan aşağıya bir bakış açısının refahı yeterince açıklayamayacağını düşündürmektedir. Bunun yerine, her iki perspektifi birleştiren entegre

bir görünüm en başarılı olabilir. Her iki yaklaşım da genellikle birbiriyle yarışan teoriler olarak tanımlansa da (Loewe ve arkadaşları, 2014), aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya bakış açılarını tek bir entegre modele entegre etmek için birkaç öneri de vardır (Busseri, 2015). Erdoğan ve arkadaşları (2012) yukarıdan aşağıya etkilerin (örn. Kişilik) farklı yaşam memnuniyeti alanlarının algılanmasını etkileyebileceğini ve bunu yaparken genel yaşam memnuniyetini de etkileyebileceğini belirtmiştir. Ayrıca kişiliği, kontrol değişkeni olarak değil, yaşam doyumu modellerinde distal bir yordayıcı olarak görmeyi önermiştir. Yine de yaş, cinsiyet ve eğitim gibi yaşam doyumu modellerinde kontrol edilmesi gereken değişkenler vardır (Diener, 1984). Bazı bulgular, bu değişkenlerin kişilik veya spesifik yaşam memnuniyeti değişkenleri ile genel yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi değiştirebileceğini göstermektedir, ancak bulgular her zaman tutarlı değildir (Moksnes ve Espnes, 2013).

Okul öncesi dönemde kazanılan duyuşsal ve sosyal yeterliklerin çocukların ileriki yaşamlarındaki akademik, sosyal ve psikolojik çıktıları üzerindeki etkileri düşünüldüğünde; öğretmenin kullandığı dil, takındığı tavır ve en önemlisi öğretmenlerin yaşam memnuniyetleri mutlu mutsuz yaşam sürdürmesinin çocuklara yansıyan etkileri yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple çocuklara yansiyacak olan durumun sağlıklı olabilmesi için Okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri ve yaşam memnuniyetleri incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkar.

Öğretmenin sahip olduğu kişilik özellikleri ve yaşam memnuniyeti mesleğine olan motivasyonuna, davranışlarına olumlu ve olumsuz etkilerde bulunabilir. Tüm bu etkilerde bir yansıma olarak çocuk üzerinde kendisini gösterecektir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı meslek hayatına atılmış okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özelliklerini, duygu durumlarını ve yaşamdan beklentileriyle sahip oldukları konumun ne derece örtüştüğünü incelenmesi varsa bir takım eksiklikler farkına varılmasının sağlanmasıdır.

Okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri ve yaşam memnuniyetlerinin saptanabilmesi için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin sergiledikleri kişilik özellikleri nelerdir?
2. Okul Öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile;
  - a. Cinsiyet,
  - b. Yaş,
  - c. Medeni durum,
  - d. Eğitim durumu,
  - e. Mesleki kıdem,
  - f. Okuldaki çalışma yılı,
  - g. Çalıştığı kurum,
  - h. Yerleşim yeri değişkenleri arasında bir farklılık var mıdır?
3. Okul Öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyetleri ne düzeydedir?
4. Okul Öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyetlerinde
  - a. Cinsiyet,
  - b. Yaş,
  - c. Eğitim durumu,
  - d. Medeni durum,
  - e. Mesleki kıdem,
  - f. Gelir durumu,
  - g. Okuldaki çalışma süresi,
  - h. Çalıştığı kurum,
  - i. Yerleşim yeri değişkenleri arasında bir farklılık var mıdır?

5. Okul Öncesi öğretmenlerinin kişilik özellikleri ile yaşam memnuniyetleri arasında bir ilişki ne düzeydedir?

Araştırmanın Önemi

Okul öncesi yıllarının çocukların kişilik gelişimine, akademik başarısına ve çocuğun karakterinin oluşmasına yaptığı katkının çok büyük olduğu bilinmektedir ve eğitimin temel unsurlarından biri olan öğretmenin bu katkıdaki rolü büyüktür. Öğretmenlerin çocukların olumlu davranışlar kazanmalarına ve akademik başarılarına etkisi, okul öncesi yıllarda etkisi daha büyüktür (Çelenk, 2003). Öğretmenlerin katkısı ise öğrencilerin ideal öğretmen algısına uyduğu oranda artacaktır (Gültekin, 2015). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kendi kişisel özellikleri ile ideal olarak gördükleri öğretmen özellikleri arasındaki farkın az olması öğretmenlik mesleğinde kendilerini daha başarılı görmesini sağlayacaktır (Özabacı ve Acat, 2005). Buna karşılık öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarında ya da görev yapan öğretmenlerin kişilik özelliklerini ve yaşam memnuniyetlerinin ne derecede olduğunu inceleyen, etkileyen unsurları ele alan ve olumlu yönde gelişmesini sağlayan özel bir çalışma yapılmadığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin çocuklar üzerindeki etkileri düşünülecek olursa kişilik özellikleri ile yaşam memnuniyetleri araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırma ile öğretmen kişilik özelliklerinin ve yaşam memnuniyetlerine dikkat çekmesi ve bu ölçüt olumlu yönde gelişmesini daha uzun kapsamlı araştırmalara öncül bir katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Okul öncesi kurumlarında görev yapan öğretmenlerinin yüksek yaşam memnuniyetleri onları kuruma bağlamakta, işlerini severek yapma imkanı sağlamakta, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunmasına yardımcı olmakta (Yılmaz Toplu, 2012) ve öz-yeterlik algılarını olumlu yönde etkileyerek yaşam kalitesini arttırmaktadır (Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, 2013). Mutlu olan bir öğretmen çocukları ve çevresini mutlu edebilme olanağı yakalamaktadır. Çocukları dinlemekte, anlamakta ve onlara karşı anlayışlı olmaktadır. Düşük yaşam

memnuniyetinde olan bir öğretmenin ruh hali mutsuz ve karamsar olabilir. Böyle bir durumda çevresine tahammülü kalmaz ve bulunduğu kurumdan ayrılmaya, çocukları azarlamaya daha kötüsü fiziksel şiddete başvurmasına neden olabilir. Bu nedenle araştırma, bir öğretmenin fiziksel sağlığının yanında ruh sağlığının da ne denli önemli olduğunun anlaşılmasını sağlayacaktır.

Öğretmenler kendi kişilik özelliklerinin ne olduğunun, hangi kriterlere sahip olduklarının ve yaşam memnuniyetlerinin çocuklar üzerindeki etkisinin ne derece olduğunun bilincinde olmayabilirler. Bu araştırma öğretmenlerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin neler olduğuna, kendilerini yetersiz gördükleri noktalara ve yaşama dair memnuniyetlerinin çocukların yaşamlarına, karakter ve mizaç özelliklerini etkisinin ne derece olacağına objektif bakabilmelerini sağlayacaktır.

Bu araştırma sayesinde okul öncesi öğretmenlerin yaşam memnuniyetlerini gösteren kriterler neticesinde psikolojik durumlarını anlayabilir ve daha iyi koşullar oluşturabilme şansı yakalanabilir. Öğretmenler ile ilgili bu konuda bir araştırma olması gelecekteki öğretmen adaylarına ve diğer öğretmenlik gruplarına örnek teşkil edecektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özelliklerinin ve yaşam memnuniyetlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma

1. 2019-2020 yılı ile,
2. Çanakkale Merkez ve ilçelerinde olan ilkökul bünyesindeki anasınıfları, anaokullarında ve bağımsız anaokullarında görev yapan 132 okul öncesi öğretmeni ile,
3. Araştırma, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin içinde buldukları sosyal, ekonomik ve kültürel durumları ile,
4. Araştırmada elde edilen bulgular, ölçek sonuçlarından elde edilen veriler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan bütün öğretmen adaylarının kendilerine yöneltilen sorulara samimi ve doğru bir şekilde cevap verdiği varsayılmaktadır.
2. Araştırmacı tarafından kullanılan ölçeklerin amaca uygun olarak ölçmek isteneni ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: Okul öncesi eğitim; çocukların gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yeteneklerinin göz önünde bulundurularak sağlıklı bir şekilde fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerinin sağlandığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, olumlu kişilik temellerinin atıldığı, çocukların kendilerine güven duymalarının sağlandığı bir eğitim şeklidir (Zembat, 1992: 11).

Okul Öncesi Eğitim Kurumu: Okul öncesi çağı çocuklarına eğitim veren resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumunu, anaokulu ile bünyesinde uygulama sınıfı bulunan her derece ve türdeki okulu kapsamaktadır (MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği Madde 4). Kuruluş amaçlarına göre okul öncesi eğitim kurumlarının çeşitleri;

- **Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumları**
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı okul öncesi eğitim kurumları
- Üniversitelerin bünyelerindeki okul öncesi eğitim kurumları
- Çalışma Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumları
- Vakıf, dernek ve kooperatiflere bağlı okul öncesi eğitim kurumları

Okul Öncesi Öğretmeni: Okulöncesi öğretmeni; çocuklara bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı bir şekilde gelişmeleri için, gerekli eğitimi veren kişidir.

Doyum: Davranışa neden olan gereksinmelerin en üst düzeyde giderilmesidir (Balcı,

1985). Doyum öğretmenlerin mesleklerinden aldıkları haz olarak tanımlanabilir.

Yaşam Memnuniyeti: Yaşam memnuniyeti, insanların duyguları, ruh halleri, geleceğe yönelik düşünceleri ve alternatifleri hakkında ne hissettiklerini göstermesidir (Anand, 2016). Duygudurum, ilişkilerden memnuniyet, ulaşılan hedefler, benlik kavramları ve kişinin günlük yaşamı ile başa çıkabilmek için algılanan yetenekleri açısından değerlendirilen bir refah ölçüsüdür. Yaşam memnuniyeti, mevcut duyguların değerlendirilmesinden ziyade kişinin hayatına karşı olumlu bir tutum içerir. Yaşam memnuniyeti, diğer pek çok konunun yanı sıra ekonomik durum, eğitim derecesi, deneyimler, konut ile ilgili olarak ölçülmüştür (Jankowski, 2012).

Kişilik: İnsanları birbirinden ayıran veya onları diğerlerinden farklı kılan en önemli faktör kişiliktir. İnsan, anlaşılması kolay bir canlı değildir. İnsandan insana, hatta toplumdan topluma bir takım düşünce, davranış ve yaklaşım farklarının doğması önlenememektedir. Demek ki insan, “bireysel” bir yaratıktır. Ona bu bireyselliğini kazandıran özellikler “kişilik” dediğimiz, onun kendisi ve çevresiyle, başkalarına benzemeyen kendine özgün biçimde geliştirdiği ilişkilerin yapısıdır. Bir diğer ifade ile kişilik, bireyin belirgin, değişmeyen ve tutarlı olan özelliklerinin tümünü ifade eder (Aytaç, 2001).

Kişilik Özelliği: Kişilik özellikleri insanların karakteristik düşünce, duygu ve davranış kalıplarını yansıtır. Kişilik özellikleri tutarlılık ve istikrar anlamına gelir- Dışadönüklük gibi belirli bir özellikte yüksek puan alan bir kişinin farklı durumlarda ve zamanla sosyalleşmesi beklenir. Bu nedenle, özellik psikolojisi, insanların zaman içinde ve durumlar boyunca devam eden bir dizi temel özellik boyutunda nerede durdukları açısından birbirlerinden farklı oldukları fikrine dayanır.

Gelişime açıklık, yaratıcı, meraklı ve yeni fikirlere açık olma eğilimidir. Gelişime açıklık açısından yüksek puan alan insanlar genellikle yaratıcı arayışlar içerisindedir.

Özdenetim, detaylara ve iyi bir iş ahlakına dikkat etmekle ilgilidir. Özdenetim

açısından yüksek puan alan insanlar, işleri zamanında, doğru şekilde yapma eğilimindedir ve kurallara uyma eğilimindedir. Kişiler kuralları göz ardı etmeyi ve işleri kendi tarzınızda yapmayı tercih ederse, muhtemelen burada daha düşük puan alacaktır.

Dışadönüklük, partiler gibi organizasyonlar hayatının bir parçası olanlar, başkalarıyla sosyalleşmekten ve başkalarıyla zaman geçirmekten gerçekten hoşlanan kişilerle ilişkili özelliştir. Sosyal ortamlara gitmek yerine kendisi kitapla yatmayı tercih ediyorsa, dışadönüklükte daha düşük puan alacaktır.

Yumuşak Başlılık, dışadönüklük gibi, kişilerarası tarzla ilgilidir. Yumuşak başlılık konusunda yüksek puan alan kişilerin sıcak, güvenen, kibar ve işbirlikçi olma eğiliminde olduğu söylenmektedir. Kendi düşüncelerini zorlamak yerine başkalarına uyum sağlama eğilimindedirler.

Duygusal Denge, kaygı, üzüntü, öfke ve kıskançlık gibi olumsuz duyguları hissetme olasılığınızla ilgilidir. Duygusal dengede yüksek puan alan insanlar bu olumsuz duyguların çoğunu yaşama eğilimindeyken, daha düşük puan alan insanlar duygusal olarak daha kararlı ve sakin olma eğilimindedir (Taymur ve Türkçapar, 2012).

Mizaç (huy): Mizaç; insanın düşünme, konuşma, olaylar karşısındaki tepki verme durumunun sıklığı, çabuk ve sürekli olup olmaması gibi özellikleri yansıtır (Hökelekli, 2009, s. 164).

Karakter: Karakter, kişinin tutum ve davranışlarının, belli durumlar karşısında “değişmez” ya da “kararlılık içinde” bulunması özelliğidir (Kara, 2012, s. 10).

Bölüm II: Kuramsal Çerçeve

Toplumun bir parçası olan ve sürekli içinde bulunduğu çevre ile etkileşim halinde bulunan insan ihtiyaçlarını karşılamak için çalışır. Bu durum aslında değişmez ve değiştirilemez bir çarkın devinimidir. Çark devamlı işler ve insan çarkın dişlisi olarak yerini alır; eylemlere geçmeden önce tetikte bekler. İşleyiş tüm örgütler için aynıdır. Çünkü tüm örgütlerin varoluşunda insan başrolde-dir. Başroldeki insan diğer örgütler gibi eğitim örgütlerinin de demirbaşdır.

Eğitim, insanı istendik davranışlarla donatmak istediği için açık bir sistemdir. Eğitim aynı zamanda toplumsal sistemin bir alt sistemidir. Toplumsal sistemin ekonomik, siyasal ve doğal yapısı, insanın özellikleri, iş alanlarının nitelikleri eğitim sisteminin hedeflerini belirleyen zorunlu değişkenlerdendir. Hedefler belirlenir ve bu doğrultuda eğitim sistemi oluşturulur ve uygulama başlar. Açık bir sistem olan eğitimin girdileri arasında öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri (onun genel ve özel yeteneği, bilgi ve becerisi, ilgisi, kişiliği vb.), eğitim-öğretim için yapılan harcamalar, emek, bunun yanı sıra sisteme giren bilgiler, yasa ve yönetmelik vb. de sayılabilir. Süreçte; içeriğin yapısı, öğrencinin katılımı, öğretme ve öğrenme yöntemleri, araç-gereç, öğretmenin niteliği ve ortamın fiziksel özelliği yer almaktadır. Hedeflerle tutarlı davranış değişiklikleri çıktıları oluşturmaktadır. Sistemin etkili ve verimli çalışması için yapılan değerlendirmeler de dönüt olarak karşımıza çıkmaktadır (Gürsel, 2007).

Bu noktada eğitim camiası içindeki okullara ve bu camianın nadide neferleri olan öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Okullar yalnızca eğitim ve öğretim vermekle kalmıyor aynı zamanda sürekli bir devinim ve yenilenme içinde gelişen dünyaya uyum sağlamaktadırlar. Eğitim hizmetlerinin verildiği yerler olan okullarda öğretmen rolü yalnızca öğrenciye bilgiyi aktarmak olarak değil aktarırken de öğrencide yeni ufuklar yaratmaktır. Bilgi toplumu olarak adlandırılan çağımızda okulların en önemli misyonu eleştirel ve yaratıcı

düşünen, araştırma yapabilen, sorun çözebilen ve sorunları çözerken de bir sonraki adımı düşünüp olası problemleri ortadan kaldıran geniş perspektif sahibi bireyler yetiştirme gayesine hizmet etmektedir.

Eğitimciler, öğrencileri şekillendirirken farkında olarak ya da olmayarak onlar için büyük örnek teşkil ederler. Var olan bilgi birikimini ve kültürel mirası bireylere aktarırken onları özgür, kendine has ve nitelikli bir çizgide yoğururlar. Kendi kişilik özellikleri çoğu kez onlara model olur. Bu noktada öğrenciler öğretmeni model alıp çalışma alışkanlıklarını geliştirmek ve daha verimli hale getirmek adına öğretmenlerine benzemeye çalışırlar. Eğitimcilerin kişilik özellikleri ve yaşam memnuniyetleri eğitim hayatlarına etki etmektedir.

Kişilik bir insanı başkalarından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünü olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle bir insanı nesnel ve öznel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özellikleridir (Köknel, 1999). Kişilik; insanın, dinamik zihinsel yapısını ve buna eşdeğer zihinsel süreçler ile bireysel, duygusal ve davranışsal özelliklerini çevreye uyumlu olarak geliştirmesi ve koordine etmesidir. Kişilik gelişimi insan hayatı boyunca devam eder (James ve Mazerolle, 2002). Kişiler arasındaki benzerlik ve farklılıkları araştırmak ve saptamak amacıyla değişik kişilik kuramları geliştirilmiştir. Eski Yunan'da, kişinin bedensel ve ruhsal sağlığının suyu adı verilen 4 beden sıvısı arasındaki dengeye bağlı olduğu ve her kişilik özelliğinin bir sıvıdan kaynaklandığı kabul edilirdi. Buna göre kan heyecanlı, kara safra melankolik, sarı safra öfkeli, balgam kayıtsız kişilik özelliklerine yol açıyor ve bu sıvıların vücuttaki oranı ruh durumunu belirliyordu. Bu konudaki yeni teoriler; tip, nitelik, durum, özellik ve davranış kuramları gibi başlıklar altında toplanmaktadır.

2.1 Yaşam Memnuniyetinin Tanımı

Yaşam memnuniyeti, insan yaşantısının kaliteli olabilmesi için hayatını bütün yönleriyle değerlendirip elde ettiği sonuca denmektedir. Memnuniyet mutlu olduğu şeyleri

yeteri kadar yapmak ve gerçekleştirmek manasında kullanılan Latin kökenli bir kelimedir. Gerçek yaşam memnuniyeti, insanın kendi hayat kalitesini kişisel değerlendirme biçimidir. Tanımlamada da belirtildiği gibi, yaşam memnuniyeti insanın hayat standartlarını değerlendirme ve bunun sonucunda yaşamını şekillenmektedir. Bunun yanında mutlu olmak, hayat tatminine ulaşmak ya da huzur şeklinde de ifade edilen yaşam memnuniyeti, insanın kendi belirlediği şartlar doğrultusunda hayatını doğru biçimde şekillendirmesi anlamına gelebilmektedir (Öztop, Şener ve Güven, 2008).

İnsanın tatmini kendi olumlu algılarının düşünsel durumla değerlendirilmesidir ve insanın kendisinin oluşturduğu standartlar ile hayat şartları arasındaki kıyaslamaları ve kendi hayatına kıymet vermesi durumudur (Beşel, 2015). Memnuniyet, insanın yaşantısındaki standartların belirtilerinden biri, kişinin olumlu durumunun devam eden özelliği olarak görüp insanın olumlu durumunun hem hayattaki tatminini hem de memnuniyeti içerisinde barındıran kapsamlı bir ifade şeklinde değerlendirilmektedir (Kurt, Yücel Beyaztaş ve Erkol, 2010). Bunun yanında memnuniyeti, mutluluk ve hayat tatminini ile aynı manada düşünenlerde bulunmaktadır (Saygılı, Onay ve Ayhan, 2017). Fakat, yaşanan olaylara olumlu bakmakla huzur ve mutluluk eş anlamlı olarak değerlendirilse de yaşam memnuniyeti, bu değerleri farklı açılardan incelemesini ön görmekte ve bu değerleri değişik açılardan incelemektedir. Mutlulukta daha çok insanın olaylara olumlu bakması amacı güdüldürken, yaşam memnuniyetinde kişisel hükümler ön plandadır. İnsanın kişisel olumluluğu belirli psikosomatik duyguları öne çıkarken, yaşam memnuniyetinde hayat ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmektedir (Öztop, Şener ve Güven, 2008).

İlk olarak 1961 yılında Neugarten'in ileri sürdüğü "yaşam doyumu" ifadesi sonraları birçok araştırmacıya örnek oluşturmuştur. Esasen, memnuniyeti ya da doyumu ifade etmek amacıyla ilk olarak "doyum" kelimesini izah etmek yarar sağlayacaktır (Birinci ve Quadir, 2017). Doyum, insanın ihtiyaçlarının karşılanması olarak izah edilebilir. Yaşam doyumu ise,

bir kişinin gelecek adına ne istediği ile, elindeki sahip olduğu olanakların değerlendirilmesiyle gelen sonuçtur. Yaşam doyumu, insanın arzularının gerçeklerle karşılaştırılıp ulaşılan sonuçtur. Yaşam memnuniyeti, genel çerçevede insanın bütün hayatını kapsar (Şahin, 2018). Yaşam memnuniyeti denildiğinde kısa süreli memnuniyet ve tatmin olmak değil de yaşantısının tamamını içeren memnuniyet ve tatmin olma duygusu anlaşılmalıdır. Genel ifadeyle mutluluk da denilen yaşam memnuniyeti, yüzyıllardır insanın ilgi duyduğu bir konudur. Felsefeciler mutluluğu, insanın davranışlarını yönlendiren şevk ve arzu olarak düşünmüşlerdir. Gerçekte, mutluluk somut olarak ifade edilemeyen yalnız var olduğundan da kuşku duyulmayan bireyin hasret duyduğu sezgisel ve duygusal bir haldir. Çünkü mutluluk insanın yaşamını, ailesini, kabullendiği yaşam düşüncesini, çevresini, yetişme tarzını, insancıl yapısını, iç dünyasını, isteklerini, duygularını, ihtiyaçlarını, hislerini ve bütün imkanlarını büyük bir ahenk dengesi içerisinde bulması sonucunda ortaya çıkan ruhsal durumdur (Sapmaz ve Doğan, 2012). Doğal olarak, insanlar farklı değerlere sahip olduğundan, dünyada iki ayrı bireyin aynı duygu ve memnuniyet düzeyinde olduklarını açık ve net ifade etmek imkansızdır. Günlük yaşantımızda sıkça kullandığımız mutluluk açıklaması zor ve değişik manalara gelen bir ifade olduğundan sosyal psikologlar, mutluluğun yerine doyum ya da memnuniyet ifadelerini kullanmaktadırlar (Altunel ve Akova, 2017).

Felsefeciler, psikologlardan ziyade mutlu olmamanın sebeplerini araştırdıkları için, mutluluğa pek ehemmiyet vermemişlerdir. Davranış bilimcileri, son yıllarda bu hatalarından vazgeçerek mutlulukla ilgili kurumsal çalışmalar yaparak tatbik etmişlerdir. Diener'e (1984) göre, mutluluk ile ilgili araştırmalarda temel iki sonuca varılmıştır. Birincisi, "çok kar edenler, çok mutludur" biçimindedir. Mutlu insan, ekonomik bakımdan iyi sağlıklı, genç olanlar, kaliteli bir eğitime sahip, iyimser, dışa dönük, dindar, evli, dertsiz, yumuşak huylu, zeki ve arzularını dışa vurmeyen kişidir. Elde edilen ikinci değerlendirme ise; Yunan filozoflarından günümüze kadar, mutluluğun değerlendirilmesinde kurumsal gelişmenin çok az olduğu ifade

edilmektedir. Wilson'un (1967) araştırmalarından bu zamana mutluluğu araştıran birden fazla araştırma gerçekleştirilmiştir. rnek olarak, yapılan çalışmalarda sağlık ve yaş ile mutluluk arasında ehemmiyetli bir bağ kurulamamıştır. Daha önemlisi çalışmalarda elde edilen sonuçlara göre, demografik etkenlerin mutluluğun çok azını ifade ettiği gözlemlenmiştir. Bu veriler, çalışmayı yapanları mutlulukla ilgili psikolojik etkenleri bulmaya sevk etmiştir.

Son zamanlarda mutlulukla ilgili çalışmalar, ekonominin en önemli gelişmelerinden biridir. Uzun zamandan beri mutluluğu detaylı bir biçimde inceleyen Easterlin (1995) ekonomistlerin başında gelmektedir. Dixon, Frank, Ng ve Oswald'ın (1997) Son zamanlarda EconomicJournal'daki yazıları bu alandaki ilginin artmasına yol açmıştır. Fakat, psikolojide, mutluluk ile alakalı çalışmalar çok geniş kapsamlı ve eski araştırmalardır. Bu konuyla alakalı ilk alışma Wilson tarafından 1967 yılında gerçekleştirilmiştir. Argyle ve Crossland (1987) tarafından da mutluluk ile ilgili araştırmalar yayınlanmıştır. Diener, Suh, Lucas ve Smith (1999) tarafından araştırmalarda psikolojik ve ekonomik verilere değişik bir bakış katmıştır.

Memnuniyet veya mutluluk kavramları birbirinin yerine çok rahat kullanılabilen i ie geçmiş kavramlardır. Mutluluk ve yaşam memnuniyeti, saha çalışmaları yapılarak lulebilmektedir. Bu ölçeklerde kişiye, "bir bütün olarak hayatınızı değerlendirdiğinizde ne kadar mutlusunuz?" sorusuna yanıt aranarak mutluluğun derecesi ölçülmeye çalışılmaktadır. Cevaplar  ve on ölçekli sorulara kadar olan soru skalalarından oluşmaktadır. Yaşam memnuniyetini belirlemek için sorulan sorularda genel mutluluk seviyeleri, yaşamdan aldıkları doyum düzeyi ve yaşam kalitelerine cevap aranmaktadır. Bu yöntemle, insanların kendilerini değerlendikleri bir analiz gerçekleştirilmektedir. Bu yöntem insanların kendi hayatlarıyla ilişkili değişkenleri ve endişeleri gözlemlemek imkânı sağlayacaktır. Ayrıca yapılan bu tür araştırmalar ile mutluluğa neden olan faktörlere de tespit edilmiş olacaktır. Genel manada yapılan bu tür çalışmalarda cevabına ulaşılamayan en önemli soru nedenselliğin yönü olmaktadır. Bir başka ifadeyle, birçok değişkende etkiyi ve nedeni teşhis

etmek güçtür ve birden çok olayda değişkenler birbirleriyle etkileşimdedir. Örneğin, “mutlu insanlar evli midir?” veya “evli insanlar mutlu mudur?”, “mutlu insanlar zengin midir?” veya “daha fazla gelire sahip insanlar mutlu mudur?”. Bu minvalde hazırlanan ölçekler pozitif ilişkiyi barındıran mutluluk ile sağlık, demokrasi ve eşitsizlik gibi farklı alanlarda da kullanılabilir (Öksüz ve Malhan, 2005). Diğer yandan araştırmacıların pek çoğu elde edilen kazanç ile mutluluk arasındaki bağı çok zayıf olduğunu ileri sürmektedirler (Easterlin, 2001). Bir toplumdaki zenginler fakirlerden daha mutlu iken, ekonomik kazançtaki yüksekliğin mutlulukta anlamlı bir artış sağlamadığı tespit edilmiştir. 1957 yılında Amerika’daki halk büyük oranda “çok mutlu” hissederken 1957 yılından itibaren devamlı artan ekonomik verilere karşı mutluluğu yakalama seviyesi azalmıştır (Beja, 2014). Oswald (1997). ABD ve AB devletlerini de içine alan başka bir araştırmada ise şu sonuçlara ulaşılmıştır;

1. Parayla mutluluğun satın alabildiğine yalnız, mutluluğa katkısının çok az olduğu hatta bazı zamanlar mutluluğa olan katkısının istatistiki olarak anlamsız çıktığı,
2. İşsizliğin insanları mutsuzluğa sevk ettiği, ekonomik kazancın azalmasıyla birlikte yaşam tatmininin hızla azaldığı sonucuna varılmıştır.

Bir ülke veya milletin elde ettiği başarılar çoğunlukla objektif ölçülerle değerlendirilmektedir. Eski hükümetler, tekrar iktidara gelebilmek amacıyla, halka yönetimde buldukları süre içerisinde halkın ne derece refah içinde olduklarını hatırlatırlar. İktidarda kaldıkları dönem de yaşam standartlarının üst seviyelerde olduğuna inandırmak amacıyla işsizlik oranı, gelirin artırılması, suç oranlarının düşük olması, vergiler, sağlık ve eğitimdeki çalışmalar daha fazla gündemde tutulmaktadır. Buna rağmen bireyin hayat standartları, bununla değerlendirilemez. Yalnız hayat standartlarının gelir, eğitim gibi nesnel ölçümler ve kendi yaşam memnuniyetleri ile alakalı düşünceleri ve yorumları arasında genel olarak son derece düşük bağlantı vardır. Örneğin travmatik bir omurilik zedelenmesi yaşayan bir bireyin,

travmatik omurilik zedelenmesi yaşamayan insanlara göre daha az mutlu olacağı düşünülebilir. Fakat gerçekleştirilen deneysel çalışmalar bu düşüncüyü desteklememektedir. Engelli insanların belirttikleri yaşam memnuniyeti engelsiz insanların yaşam memnuniyeti seviyesinden az değildir. Gözlemlenebilir yaşam standartları ve yaşam memnuniyeti arasındaki etkileşim ve bireysel fikirlerin var olduğu her zaman söylenememektedir (Sousa, Lyubomirsky, 2001).

Yapılan psikolojik araştırmalar memnuniyetin neyden kaynaklandığını saptamaya çalışmıştır. Bu nedenlerin genel manada farklı olması, ekonomik gelir, kadın ya da erkek olmak, genç ya da yaşlı olmak, bekar olmak ya da evli olmak, durumlardan kaynaklanmaktadır. Araştırmacıların büyük bir bölümü yaşam memnuniyeti tahminleri üzerinde dururken kadınların deneyimlerini özel olarak incelemeye almadıklarından yapılan araştırmalar kadın ve erkek için genel geçer niteliktedir. Çalışmalarda ulaşılan sonuçlar kadınların yaşam alanları ile ilişki içerisinde. Çocuk sahibi olma, çocuk yetiştirme, eşitsizlik, fakirlik gibi etkenlerin hepsi kadınların memnuniyet düzeylerini etkileyen faktörlerdir. Fakat yapılan araştırmalar kadınların yaşam alanları ile ilgili soruları içine alsa da yalnız kadın baz alınarak gerçekleştirilmemiş veya sadece cinsiyet farklılıkları değerlendirilmemiştir (Sousa ve Lyubomirsky, 2001).

2.2. Yaşam Memnuniyetinin Ölçümü

Memnuniyete tesir etkenleri araştırmak için verilere geçmeden önce memnuniyetin ölçümünün nasıl gerçekleştiğinin ifade edilmesi önemlidir. Araştırmacıların büyük çoğunluğu memnuniyeti, insanların kendi ifadelerine istinaden ölçme yolunu tercih etmektedir. Bu yöntem, çalışmaya katılanların ölçekte 1'den 7'ye kadar numaralandırılmış ya da sembol kullanılarak oluşturulan ölçek skalasından seçerek memnuniyetlerinin derecesini ifade ederler. Memnuniyetin yargı olduğu düşünöldüğünden, çalışmayı yapanlar kişinin bildirimlerini değerlendirmenin kısa ve kesin yol olduğunu düşünmektedirler (Sousa, Lyubomirsky, 2001).

2.2.1. Yaşam Memnuniyetinin Çoklu- Nesne ve Tek- Nesne Ölçümleri.

Memnuniyeti ifade eden birden fazla bireysel bildirim ölçeği bulunmaktadır. Değerlendirmelerin bazıları “Genelde hayatınızdan ne derece memnunsunuz” gibi bir sorudan meydana gelirken diğer ölçekler ankete katılanların birden çok soruyu cevaplamasını gerektirir. Araştırmacılar, tek- nesne ölçümlerden ziyade çoklu- nesne ölçümlerini tercih etmektedirler. Tek- nesne skalalarının yeterli yakınsak gerçekliği (skalalar diğer benzeri ölçümlerle uyumludur) ve memnuniyet güvenilirliği (skala çeşitli zamanlarda benzer ölçümler yapmıştır) olmasına karşın yalnız çoklu- nesne skalaları, kelime hataları ve ölçümleri ortaya çıkardığı gibi, kişinin iç dünyasıyla da tutarlılığın değerlendirilmesine de imkân vermektedirler. Ayrıca EdDiener (1984) çoklu- nesne skalalarının tek- nesne skalalarına göre daha güvenilir ve geçerli olduğunu tartışmıştır. Hatta Pinqart veSörensen (2001) tarafından yapılan bir meta-analiz yapılırken ekonomik kazanç, kişinin eğitimi, yaşı ve cinsiyeti vb. değişkenler ile memnuniyet arasında olan ilişkinin çoklu - nesne skalasından ziyade tek - nesne skalası kullanıldığı zaman azaldığını tespit etmiştir. Araştırmacılar tek – nesne skalalarında cevapların sosyal değerlere etkisinin olup olmayacağını çoklu – nesne skalalarına nazaran daha doğru değerlendirdiklerini ifade etmektedirler. Zira çoklu nesne skalası, kişiler hakkında daha özgün veriye ulaşılmasını sağlamaktadır. Ne kadar kaygı edilse de tek- nesne skalaları, çoklu- nesne skalaları ile ilişkili olma meylinindedir. Kısaca ifade etmek gerekirse tek versiyon gerektiğinde, tek- nesne skalalarının daha uygun olduğu düşünülmektedir. En geniş manada uygulanan en geçerli memnuniyet ölçümü çoklu-nesne skalası ve Yaşam Skalası ile Memnuniyettir (Argyle veCrossland, 1987).

2.2.2. Yaşam Skalası ile Memnuniyet. Nesne Yaşam Skalası ile Memnuniyet (Satisfaction With Life Scale - SWLS) EdDiener ve arkadaşları tarafından (1984), insanların evrensel yaşam memnuniyetini ölçmek amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmacılar memnuniyeti, mutluluğun bilişsel unsuru olarak değerlendirdiğinden bu skala bireyin duygularını katmadan

oluşturulmuştur. Skalada katılımcıların memnuniyetlerinin genel olarak değerlendirildiği yaygın ve genel bir dil kullanılmıştır.

SWLS farklı gruplardan daha çok katılımcıya uygulanmış etnik yapı, yaş ve cinsiyet arasında tutarlılığa ve güvenilirliğe sahip olduğu büyük oranda, belirlenmiştir. SWLS yönlendirmeleri, araştırmaya katılanlardan, şu beş durumu 7-Puan Likert skalası üzerinde oranlamasını ister. (1 = kesinlikle katılmıyorum, 4 = ne katılıyorum ne katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum).

- Birçok yönden yaşantım ideale yakın.
- Hayat şartlarım mükemmel.
- hayatımdan memnunum.
- Şu ana kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim.
- Hayatı yeniden yaşasam, hiçbir şeyi değiştirmedim.

2.2.3. Diğer Memnuniyet Ölçümleri. Memnuniyetin ölçümünde yaygın olmasa da tercih edilen ölçüm yöntemleri aşağıda verilmiştir.

2.2.3.1. HadleyCantrill'in Self –Anchoring Skalası. Memnuniyeti, araştırmaya katılanlardan merdiven basamakları üzerinde işaretleme yolu ile ölçen tek-nesne skala ölçüğüdür. En üstte “senin için en iyi yaşam” ve en altta ise “senin için olabilecek en kötü yaşam” etiketleri ile insan memnuniyeti ile ilgili görüşlerine ulaşmayı hedeflemektedir.

2.2.3.2. Frank Andrews ve StephenWithey Memnun – Mutsuz Skalası. İnsanların memnuniyet düzeylerini mutlu yüz ifadesi ile üzgün yüz ifadesinin arasında buluna yedi yüz ifadesinden birini seçerek “yaşamınızın tümüyle ilgili ne hissediyorsunuz” sorusuna yanıt bulmaya çalışmaktadır.

2.2.4. Yaşam Memnuniyeti Ölçümleri ile İlgili Karşılaşılan Sorunlar. Memnuniyet ölçümlerinin geçerliğiyle ilgili birtakım kaygılar bulunmaktadır. Eleştirilerde şunlar sorgulanmaktadır (Kahyaoğlu, 2008):

1. Kişiler, yaşam memnuniyetlerinin farkında mıdır?
2. Olduklarından daha memnun görünmek için cevaplarını abartırlar mı?
3. Kendi algılamaları, diğer kişilerin aynı olguları algılayış şekline göre değişir mi?
4. Cinsiyetlerine ya da kültürlerine göre soruları farklı şekilde çevirirler mi?

Yalnız ifade edilen bu kaygılar somut kanıtlarla desteklenmemektedir. Öncelikli olarak, ankete katılanlar memnuniyetle ilgili soruları cevaplarırken nadiren başarısızlık yaşarlar ve bu tarz sorulara hemen cevap verme eğiliminde olurlar. İkincisi, yürütülen çalışmaların çoğunda memnuniyetin ölçülmesi ortak paydada gerçekleştirildiğinden, sosyal isteğin bireylerin cevaplarını etkilemesi amacıyla çok az sebep bulunmaktadır. Üçüncü olarak, insanların algılarının başka insanların algılarından dolayı karışma ihtimali yoktur. Çünkü diğer insanların iyi eğitilmiş ya da daha varlıklı olmalıdır ki birey diğer insanlardan daha az eğitilmiş ya da daha az zengin ise daha yüksek memnuniyete sahip olsun. Genel olarak bu şekilde bir sonuca ulaşılamamıştır ve sonunda SWLS genel kavramlar yazıldığından, her insanın kendi memnuniyetini tanımlamasına imkân sağlayan bir yöntemdir. Sık uygulanan yaşam skalası kültürden ve cinsiyetten bağımsız haldedir ve kültür ile cinsiyetteki farklılıklar skalayı etkilemez. Yapılan araştırmaların birinde Kari Tucker ve arkadaşları SWLS ölçümlerindeki sonuçlarda iki ayrı kültüre ait erkek ve kadın için benzer olduğu görülmüştür (Lyubomirsky ve Tucker, 1998).

2.3. Yaşam Memnuniyetini Algılama Farklılıkları

İnsanlar memnuniyet düzeylerini derecelendirirken gerekli olan donanıma sahiptirler. Fakat, insanların bu şekilde yargıya nasıl ulaştığı sorusuna bir cevap bulamamıştır. Bu alandaki teorisyenler ileri sürdükleri memnuniyet kavramı ile ilgili bazı ipuçları vermektedir. Örneğin Campbell (1976) insanın sahip olduğu ile ne istediğinin bilincinde olduğunu ifade ederek gerçeklik ve ideal ilişkisini kavramlaştırmışlardır. Böylece insanın memnuniyeti, hayattan beklentilerini ve yaşam standartlarını kuşattığı sonucuna varılmıştır.

Alex Michalos'un Çoklu Çelişki Teorisi (1986) da insanın mutluluk düzeyine ne şekilde ulaşabileceğini ifade etmektedir. Bu teoriyle memnuniyet, insanın hayatı ne şekilde olmalı ve hayatını ne şekilde yaşadığıyla ilgili algılar olarak ifade etmektedir. İnsanın yaşamının nasıl devam ettiği ve gelecek beklentileri, önceden sahip oldukları, diğer insanların sahip oldukları hissettikleri, arzuladıkları her şey memnuniyeti ifade eden bir çerçeve çizmektedir. Michalos'un teorisi üniversite okuyan 700 öğrenci ile gerçekleştirilmiş örnek bir çalışmadır. Araştırmaya katılanların %54'nü kadınlar oluşturmaktadır. Çalışmada cinsiyet farklılıklarının karşılaştırılabilir şekilde memnun oldukları belirlenmiştir.

Joseph Sirgy'nin teorisi (2010) kadınların, yaşam memnuniyeti düzeylerini incelerken sonuca ulaşmadan bazı değerlendirmeleri göz önünde bulundurduklarından bahsetmektedir. İnsanın sahip olduğu kapasitesi ideallerini, beklentilerini, arzu ve isteklerini, hissettiklerini, geçmiş yaşantısını, kişinin ihtiyacı olan en düşük mutluluk seviyesi ile insanın gerçekleşmesine en çok inandığı beklenti ve hayallerinin memnuniyeti açıklamaya yardımcı unsurlar oldukları tespit edilmiştir.

Diğer araştırmacılar insanların memnuniyet ile ilgili değerlendirmelerini "üst – alt" ya da "alt-üst" teorisi ile ifade ederler. Mesela bir kadın "üst –alt" teorisini uyguluyorsa, yaşam değerini tamamen yansıtabilir. Bu teoriyle yaşantısı hakkında bir fikre ulaşılabilir. Ya da "üst – alt" teorisinde yaşamını etkileyen iş ortamı, evlilik, çocuklar, arkadaşlık ve gelir vb. sınıflara ayırarak değerlendirmek de uygun olacaktır. Bu alanlardan elde edilen ortalama mutluluk seviyesine göre sahip olduğu yaşam memnuniyeti seviyesini bulmaya daha kolay imkân sağlayacaktır (Lyubomirsky ve Tucker,1998). Diğer bir ifade ile, insanlar iyi bir hayata sahip oldukları için mi mutludur ya da mutlu oldukları için mi hayatlarından memnundur? İlk çalışmada, cevabın her ikisinin de olduğu ileri sürülmektedir fakat bu soruya doğru cevap verebilmek amacıyla çok fazla araştırma yapmak gereklidir.

2.4. Yaşam Memnuniyetini Belirleyen Faktörler

Memnuniyeti oluşturan faktörleri saptamak, araştırmacıların bulmaya çalıştığı en önemli sorulardan biridir. Örmek olarak bazı kadınlar neden diğer kadınlara oranla daha memnundur?

Yaşam memnuniyetini belirleyen faktörler ile alakalı çalışmaların çoğu iki bölüme ayrılabilir, çevresel faktörler (yaşam koşulları, hayatsal olaylar) ve karakteristik özellikler (genetik, kalıtsal özellik). Memnuniyetin sabit mi, devamlı mı ya da yaşam koşullarından ve dış etkilerden çok etkilenen bir yapıya mı sahip olduğu çalışmaların önemli kısmını oluşturmaktadır. Örneğin, ev sahibi olması, çocuk sahibi olması, ayrılma veya tacize uğraması, boşanma, iş hayatı veya terfi alması ile evdeki günlük yaşam dengesini sağlamadaki zorluklar kadının mutluluğunu önemli oranda etki eder mi? ya da kadının olaylar karşısındaki sabit karakteri yaşam memnuniyetini belirler mi? Mesela, kadının iş durumu, geliri, medeni hali veya diğer önemli olaylar memnuniyeti etkiliyor mu? İkinci teoriye ek olarak, çalışmalar insanların zamana ve mekâna göre benzer memnuniyete eğilimli oldukları belirlenmiştir. Misal, evlilik hayatında mutlu olan kadınlar genel itibari ile işlerinden, mali durumlarından, çocuklarından ve günlük hava durumundan dahi mutlu oldukları gözlenebilmektedir. Bununla beraber, bu veriler abartılmamalıdır, öyle ki; evliliğinden memnun olmasa dahi işinden mutlu olan kadınların da bulunması kuvvetle muhtemeldir. Başka araştırmalarda ulaşılan sonuçlara göre, önceki yıl gerçekleşen olumlu ve olumsuz olaylar gelecek yılki memnuniyeti tahmin etmekte önemli bir etkendir. Bu veriler bize, yeni bir iş ve evlilik gibi olaylar insanların mutluluğunda önemli artış veya azalışlara yol açabilmektedir (Lyubomirsky, Sousa ve Dickerhoof, 2006). Updegraff ve Suh, (2007) Bu şekilde birbiriyle çakışan verileri ifade etmeye yardım edebilecek kapsamlı araştırmalar yürütmüşlerdir. Araştırmacılar, fakültelerini bitirmiş kadın ve erkeklerin hayati olaylarını ve memnuniyetlerini içeren bireysel refah seviyelerini ifade etmeleri istenmiştir. Elde edilen

veriler, öğrencilerin hayatları boyunca meydana gelen olayların refah düzeyleri ile alakalı olduğu yalnız bu olayların devamlı etkilemediğini ortaya koymuştur.

Bu veriler kadın ve erkeklerde, geçmiş olaylar öngörülen değişikliklere sebep olmazken yeni olaylar karşısında gerçekleşmesinin muhtemel nedeni insanların önemli olaylara uyum sağlamasının uzun zaman alması şeklinde ifade edilebilir. Çalışmadan elde edilen veriler birbirinden tecrit edilmiş karakteristik veya çevresel olgular insanların mutluluk ile alakalı düşüncelerinin temel nedenleri şeklinde ifade edilmesinin yeterli olamayacağı fikrini ileri sürmüştür. Memnuniyet aynı zamanda değişken, durumsal unsurları (çevresel etkileri yansıtan) bunun yanında durağan, kişisel özellik unsurları (karakteristik eğilimlerinin etkisini yansıtan) barındırmaktadır. İnsanların kişiliği, yaşamsal olaylar üzerinde etkili olabileceği gibi, bu iki öğeyi birbirinden ayrı düşünmek imkânsız olabilir. Mesela, bir kadın, kendisine daha etkin bir mücadele ve zengin bir hayat deneyimi imkânı tanıyarak, sosyal alanlarda kendine yer edinebilir.

Kişiliğin, yaşam memnuniyetini tespit etmede büyük rolü olduğu bilinmekle beraber, kişilik kavramının tatmin ile alakasının bulunduğu tespit edilmiştir (Çevik ve Korkmaz, 2014). Daha önce de ifade edildiği gibi, hayatından memnun olan kişiler, çeşitli yaşam alanlarında da mutlu olmaya meyil ederler. Bu veriler, hayat tatmininin zaman içerisinde istikrarlı ve olası durumlara karşı tutarlı olduğunu ileri sürmektedir.

Yaşam doyumun karakteristik yapıya sahip olduğu görüşünü desteklemenin ötesinde, çoğu araştırma, yaşam tatminini kuşatan bireysel refahın yapısal bileşenlerinden olduğunu ifade etmiştir. Mesela Lykken ve Tellegen (1993), Birebir aynı gene sahip olan tek yumurta ikizleri farklı çevrede büyüdüklerinde dahi refah düzeylerinin, yüzde elli oranında aynı gene sahip fraternal ikizlerin aynıya da farklı ortamda büyütülmesinden daha benzer olduğunu ifade etmişlerdir. Literatürde, insanın yaşam memnuniyeti ile ilgili bir sonuca varılması halinde, bu sonucun insan kişiliğinde çok önemli bir rolü olduğunu ileri sürmektedir. Bunun

yanında yakın çevre faktörleri başka bir deyişle hayatta meydana gelen olaylar yaşam memnuniyetinde kısa süreli yargılara etki etmektedir (Pinquart ve Sörensen, 2001). Sonuç itibariyle, psikolojideki birçok değişken gibi, yaşam memnuniyetini belirlemede de çevresel ve kişisel koşullar etkilidir ve birini yok saymak diğerine daha çok inanmak teoride ve pratikte gerçekçi olmayacaktır.

2.4.1. Yaşam memnuniyetini etkileyen etmenler. Yaşam memnuniyeti insanlar arasında değişik fikirleri içerisinde barındıran farklı algılamalara sahip olabilmektedir. Bu nedenle memnuniyeti etkileyen unsurlar kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Baykoçak'ın (2002) gerçekleştirdiği araştırmalarda bireylerin memnuniyetine etki eden unsurlar şu şekilde ifade edilmiştir:

- Yaşamda anlamı bulmak.
- Günlük yaşantılarında değişiklik yaparak mutlu olabilmek.
- Olumlu sosyal ilişkiler.
- Olaylara olumlu bir kimlik ile bakabilme.
- Hedefleri ulaşılabilir olarak belirlemek.
- Bedensel olarak sağlığına önem vermek.
- Sosyo ekonomik seviyesinden memnuniyet duymak ve kendini güvende hissetmek.
- Yaşam memnuniyetini etkileyen bazı değişkenler aşağıdaki gibidir.

2.4.1.1. Yaş. Yaşam memnuniyet seviyeleri, yaş faktörü değerlendirildiği zaman farklı çalışmalar görülmüştür. Özellikle ilk yapılan araştırmalarda memnuniyet ve mutluluk ile alakalı anlamlı bir ilişki görülmüştür. Fakat son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarda yaş ile memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür (Yetim, 1991). Kişisel farklılıklar, sosyo-ekonomik etmenlerle alakalı olarak değişiklikler gösterebilmektedir. Daha önceki çalışmalarda gençlerin yaşlılara göre daha mutlu olduğu belirlenmesi üzerine, son dönemlerde yürütülen çalışmalar memnuniyet ile yaşın bir alakasının olmadığı ifade edilmektedir. Bununla beraber farklı yaş grupları ve iş alanları referans alınarak yapılan

çalışmalar da vardır. Yılmaz ve diğerleri (2010) ile beraber gerçekleştirilen araştırma konaklama işletmeleri ile alakalı bir çalışmadır. Bu çalışmada 41-50 yaş düzeyindeki kişilerin diğer yaş seviyesindeki bireylere oranla hayat tatmininin daha az seviyede olduğunun farkına varılmıştır. Doktorlar ile alakalı Ünal ve diğerleri (2002) tarafından yürütülen çalışma sonucunda 40 yaş ve üzeri yaş gruplarındaki insanların memnuniyetlerine, daha genç yaştaki bireylere göre daha yüksek seviyeye sahip olduğu belirlenmiştir.

2.4.1.2. Cinsiyet. Yaşam memnuniyeti cinsiyet bakımından değerlendirildiğinde kadınlar erkeklere oranla duygularını daha fazla belirterek hayatlarından şikayet etmektedirler. Yalnız kadınlar erkeklere oranla hayatlarından daha çok haz alırlar. Yapılan araştırmalarda cinsiyet bakımından tatmin olma veya mutluluk yönünden çok bir fark görülmemiştir (Ünal vd., 2002). Yapılan çalışmalarda cinsiyetin tek başına değerlendirilmediği görülmüştür. Cinsiyet farkı bazı çalışmalarda önemli görülmezken (Kırılmaz; Çelen; Sarp, 2003; Dolunay, 2002), bazı araştırmalarda ise cinsiyet farklılıklarının ön planda tutulduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen farklı araştırmalarda kadınlar erkeklere oranla olumsuz duygu ve tepkilerinin daha fazla olmasına karşın daha yüksek seviyede haz aldıkları ve mutlu oldukları görülmektedir. Kadınlara göre Erkeklerin yaşam tatminlerinin üst seviyede olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Avşarlıoğlu vd., 2005). Memurlarla alakalı bir çalışmada kadınların işlerindeki stres ile fiziksel ve ruhsal yorgunluğun çok fazla olduğu bunu yanında iş doyumunun erkeklere göre daha az olduğu belirlenmiştir. Memnuniyet ile ilgili yapılan çalışmalarda erkeklerde kadınlara oranla duygusal açıdan daha olumlu tepkiler gözlenmiştir. Bunun yanında erkekler kadınlara oranla hayatlarından daha az haz aldıkları görülmektedir. Birçok araştırmada erkek ve kadınların memnuniyet seviyelerinde farklılıklar görülse de kadın ve erkek arasındaki farkın düşük seviyede olduğu bulunmuştur (Yetim, 1991).

2.4.1.3. İş. İş hayatının memnuniyeti birçok yönüyle etkilediği düşünülmektedir. Sosyo-ekonomik alanlar başta olmak üzere bireyin yaşamında çalışma hayatı önemli bir yere sahiptir. Bir işte çalışmak insana ekonomik kazanç imkanı sağlarken diğer yandan yeni bir sosyal çevre edinme imkanı da sağlar. Bir amaç için çalışmak veya bir üretimde yer almak ya da bir sisteme dahil olmak bireyin kendine güven duymasına neden olmaktadır. Bu ve bunun gibi nedenler insanın genel manada kendini geliştirmesine imkan sağlar (Aslangiray, 2016). Çalışma şartları ile memnuniyet arasında bir ilişkiyi var olduğu bilinmektedir. İnsanın iş sahibi olması ve işinde mutlu olması memnuniyeti etkilemektedir. Bunun yanında yönetim ve işine gönül vermesi gibi farklı unsurlardan etkilidir. Sonuç itibari ile çalışma hayatındaki olaylar yaşam memnuniyetine etki eder. İş yaşamında memnuniyetin yüksek olması yaşam memnuniyetini artırmaktadır. Aksi halde ise yaşam memnuniyeti azaltmaktadır (Keser, 2003). Herhangi bir iş imkanı bulunmayan insanların çok mutsuz oldukları tespit edilmiştir. Bölgesel düzeyde iş imkanının olmaması duygusal durum boyamsal olarak düşünüldüğünde değerli bir değişkene sahip olduğu bulunmuştur. Günlük yaşamın büyük bir bölümü iş ortamında geçmektedir. Dolayısıyla insanların iş ortamındaki yaşantısı memnuniyet açısından büyük önem taşımaktadır. 1976 yılında Campbell ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmada kişilerin iş açısından memnuniyet düzeyi değerlendirildiğinde, çalışan insanların iş imkanı olmayan bireylere göre daha mutlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt., Yetim, 1991). Bununla beraber yönetimin iş ortamında çalışanlara olan yaklaşımı, çalışanların kendi aralarındaki uyumu, çalışma şartları, çeşitli çalışmalar ve projelerin gerçekleşme olanağı, iş yerinde yükselme imkanı, elde edilen ödül ve başarı, aylık ücret, ast ve üstlerin desteği gibi değişkenlerle olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Özdevecioğlu, 2003). Bunun yanında, çalışma şartlarının stresli ve çalışma süresinin uzun olması gibi etkenler de insanların memnuniyet seviyesini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir (Tümekaya ve Aybek, 2008).

Bu konuyla alakalı çeşitli çalışmalarda çalışan bireylerin sosyal etkileşimleri, kişilik

özellikleri, deneyimleri yaşamsal olaylar ve kişinin bulunduğu aktiviteler gibi değişkenler memnuniyet seviyesini olumlu şekilde etkilediği görülmüştür (Yetim, 1991). İnsanların, iş hayatı yaşamlarının en önemli kısmını oluşturur. İnsan hayatının önemli kısmı çalışma ortamında geçmektedir. Bu nedenle yaşam memnuniyeti kavramını, insanların iş yaşantısından ayrı düşünmek mümkün olmayacaktır (Uyguç vd., 1998). İnsanın hayatında büyük yer kaplayan iş hayatı Yaşam memnuniyetinde önemli faktörlerin başında gelmektedir. Bu yönüyle iş yaşantısında arzu ettikleri yaşam memnuniyeti ile doyum arasında bir ilişkinin bulunduğu düşüncesi benimsenmiştir (Keser, 2003). İş yaşamındaki tatmin seviyesin memnuniyeti artırdığı (saçılma etkisi), iş yaşamındaki tatmin seviyesinin memnuniyetini düşürdüğü (giderme etkisi) ve memnuniyet ile iş memnuniyeti arasında bir ilişkinin bulunmadığı (bölünme etkisi) biçiminde üç farklı değerlendirmeden söz edilmektedir (Uyguç vd., 1998).

2.4.1.4. Eğitim. Eğitimin etkisinin Yaşam memnuniyeti ile ilişkisinin düşük olduğu görülmüştür. Memnuniyet ile eğitim ve gelir seviyesi gibi farklı değişkenlerin etkileşim halinde olduğu bilinmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalarda liseden mezun olanların üniversiteden mezun olanlardan, uzman doktorların öğretim görevlisi doktorlardan daha az memnuniyete sahip oldukları görülmüştür. (Ünal vd., 2002). Easterlin ve Plagnol'un (2008) araştırmalarında; yüksek eğitim seviyesindeki insanların duygularına yön verme ve mutlu bir aileye sahip olma düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle daha huzurlu ve mutlu oldukları belirtilmektedir. Eğitim seviyesinde cinsiyetin etkisi görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça, erkeklerde hislerini daha iyi ifade ettiği kadınlar da ise hislerini ifade etmede bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Erkekler eğitim seviyesi arttıkça mutluluk konusunda kendilerini değerlendirme kriterleri belirleyerek daha temkinli karar vermelerine imkan sağlamıştır. Eğitim düzeyi ile kaliteli bir hayat arasında güçlü bir ilişkinin varlığı bilinmektedir. Torlak ve Yavuzçehre'nin (2008) gerçekleştirdikleri çalışmalardaki veriler bu

konuyu destekler niteliktedir. Sonuç itibariyle eğitim seviyesindeki artış bireylerin yaşam memnuniyetini de arttırdığı görülmektedir.

2.4.1.5. Evlilik ve aile. Evlilik ve aile ile ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde evliliğin, memnuniyet ile ilişkili olduğu görülmüştür. Evli bireylerin, insanlar ile kuvvetli bir iletişim kurduğu ve etkileşim içinde bulunduğu gözlenmiştir. Evli insanlar zor yaşam şartlarına eşleri ile karşı koydukları için daha mücadeleci ve dayanıklı olmaktadır. Mutlu bir evliliğe sahip olan bireylerin de yaşam memnuniyetlerinin olumlu yönde olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç itibariyle memnuniyet ile evlilik arasında pozitif veya negatif yönlü bir ilişkinin varlığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında çalışma hayatında evli insanlar, bekar insanlara oranla göre daha çok sorun yaşamaktadırlar. Evli insanlar iş ve evlilik ile alakalı olumsuz iletişime sahiptirler. Bununla beraber ruhsal yönden iyi olma ve memnuniyet düzeylerinin az olduğu bilinmektedir (Çelik ve Tümkeya, 2012).

2.4.1.6. Kültür. Kültürel etkilerden söz etmeden önce memnuniyetin diğer kültürlerde de ölçülebilirliği konusunun tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. Evrensel bir kavram olan memnuniyet diğer kültürlerde yapılan araştırmalarda, memnuniyeti ölçümleri diğer dillere çevrilip yapıldığında katılımcıların zorlanmadığı gözlemlenmiştir. Diğer kültürlerdeki insanların “hayatta mutlu olmak”, “memnuniyet”, “olabilecek en kötü hayat” ve “olabilecek en iyi hayat” gibi kavramları ifade ettiği görülmektedir ve kavramların anlaşılması yönüyle de hiçbir fark olmadığı gözlenmiştir. Böylece, yapılan çalışmalar, memnuniyetin sadece Batı konsepti içerisinde olmadığını evrensel olduğunu ileri sürmektedir. Böylece memnuniyetinin kültürel manada evrenselliği, farklı kültürlerde yaşam memnuniyet çalışmaları yapıp karşılaştırılmasında da olanak sağlamaktadır (LorieSousa -Sonja, 2001). Ulaşılan verilerde bireysel kültüre sahip batı ülkelerinin toplumcu kültüre sahip doğu ülkelerine göre yaşam memnuniyetinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yaşam memnuniyeti diğer kültürler de farklılık göstermektedir. Örneğin, yoksul, üçüncü dünya ülkelerinin yaşam memnuniyeti

seviyeleri düşük olurken, zengin, uluslarda memnuniyetin çok yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Araştırmalar, bir devletin, refah düzeyine eriştiğinde, memnuniyet ile varlık seviyesi arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu ileri sürmektedir (Kahyaoglu, 2008). Yapılan son araştırmalarda, farklı kültürlerdeki insanların, memnuniyeti farklı yargıladıklarını ileri sürmektedir. Toplumcu kültürün bireyleri, memnuniyet yargılarını oluştururken kültürel değerlere önem verirken bireyci kültürün bireyleri, memnuniyetlerinde duygusal deneyimlere önem vermektedirler. Toplumcu bir şehir olan Hong Kong'ta yapılan bir araştırmada, insanlar memnuniyeti ifade ederken, duygularına güvenmeleri ilginç bir sonuçtur. Değişen kültürlerdeki hızlı modernleşme böyle şaşırtıcı bulguların ortaya çıkmasına neden olabilir. Hatta önce de söylenildiği gibi kişilik ve çevre memnuniyet açısından önemli değişkendir. Yani memnuniyet algıları değişken bir yapıya sahip ve sosyal çevre konusundan biridir (Diener ve diğerleri, 1997).

2.4.1.7. Sosyal ilişkiler. İnsan ilişkileri, bazı zamanlar insanın keyif almasını sağlarken bazı zamanlar ise üzüntüyü artırmaktadır. Araştırmaların birçoğunda bu fikri desteklenmektedir (Fujita, Diener ve Sandvik, 1991). İnsanlarla olan ilişkilerin kuvvetli olması ile memnuniyet güçlü bir ilişki içerisindedir. Bir araştırmada beş arkadaşına olan insanların, az arkadaşına olan insanlardan daha mutlu olduğu görülmüştür. Sosyal ilişkilerin yanında cinsiyet değişkeninde ilişkilerin belirlenmesinde öneme sahip olduğu bilinmektedir. Bu konuda kadınlar, erkeklere oranla yüksek ve kaliteli ilişkiler kurmaktadır. Dolayısıyla kadınlar ya da erkeklerin, kadınlar ile olan arkadaşlıklarında kadınların erkeklere oranla samimi, tatmin edici ve yardımcı olduğunu belirtmektedir. Bu da, kadınların empati ve iletişimin daha kuvvetli olmasından kaynaklanmaktadır (Headey ve Wearing, 1989). Batı ülkelerinde evlilik, aile ve arkadaş ilişkileri açısından memnuniyet tahmin edilebilir. Diener ve arkadaşları (2000), evli kadınlarla evli erkeklerin memnuniyet düzeylerinin farklı olmadığını bulmuştur. Yalnız bu çalışmada, aynı evi paylaşan fakat evlenmemiş insanların,

toplum kültürüne sahip olan ülkelerde, evlilere oranla memnuniyetlerinin az olduğu görülmüştür. Son zamanlardaki araştırmalarda ulaşılan veriler, çocuksuz çiftlerin çocuğu olanlara oranla farklılıkları değerlendirmekte zorlansa da, insanların memnuniyetini artırmadığı. Fakat çocuğu olanların çocukları ile ilişkileri yaşam memnuniyetleri ile ilişkilidir. Birçok araştırmada, çocuk sayısıyla memnuniyet arasında ters orantının bulunduğu, yani sayı artıkça memnuniyetin azaldığı mevzuunda hemfikirdirler.

2.4.1.8. Gelir. Gelir ile memnuniyet arasındaki ilişki karmaşık bulunmaktadır. Toplumda, zengin insanların fakir insanlardan daha mutlu olduğu düşünülmektedir. Ülkeler arasında, zengin ülkeler fakir ülkelere oranla yaşam memnuniyetinin yüksek olacağı düşünülse de, toplumlar arası yapılan çalışmalarda toplumlar arasındaki farkın toplumu oluşturan bireylerden daha düşük olduğu görülmektedir. Ekonomi ve gelirin toplumu oluşturan sınıflar arasındaki dağılımı büyük farklılıklara sebep vermedikçe zenginler ve fakirler arasındaki memnuniyet düzeylerinde farklılaşma da olmayacaktır. Eşitliğin az olduğu fakir toplumlarda kadınlar zengin toplumlardaki kadınlara oranla daha az düzeyde memnuniyete sahip olduğu bilinmektedir (Diener ve Emmons, 1985). Zengin olma ve memnuniyet arasında belirgin korelasyona rağmen, çalışmalar gelirdeki artışın memnuniyet düzeyiyle örtüşmesi gerekmediğini ifade etmektedir. Örneğin, II. Dünya Savaşından sonra Amerikalıların gelir seviyesindeki artışa rağmen memnuniyet düzeyleri artmamıştır. İnsanın kendini gelir ve zenginlik bakımından başkalarıyla karşılaştırması beklenti açısından artış sağlasa da memnuniyet sabit kalabilmektedir (Diener vd., 1985).

2.5. Kişilik

Bu bölümde kişilik, kişilikle ilgili kavramlar, kişiliği oluşturan faktörler, kişiliğin başlıca özellikleri ve kuramları ile ilgili konuları içeren kavramsal çerçeveye yer verilmiştir.

2.5.1. Kavram olarak kişilik. Kişiliğin birçok tanımı bulunmaktadır. Psikologların hemfikir olduğu bir tanım bulunmamakla birlikte en geniş kavram olarak kişilik, bireyin

alakası, tavırları, kabiliyetleri, görünüşü, konuşması ve uyumu gibi hususları içine alan bir kavramdır. Dolayısıyla kişilik kendine has uyum bütünlüğüdür (Baymur, 1993). Kişilik, insanın duygu davranış, ilgi ve yetenekleri ile psikolojik özelliklerinin orijinal ve karakteristik bütünüdür (Erikson, 1984). Kişilik, insanın fiziksel ve sosyal şartlara uyumunu ifade eden, duygu, düşünce ve davranışın kişisel ve ayırt edici özelliğidir (Atkinson vd., 1999). Kişilik bireysel farklılığı ifade eden genelleyici bir özelliğe sahip bir kavramdır. İnsanın yaşamında ilişkileri, zihinsel yönleri, yetenekleri ve kişisel özellikleri de bulunmaktadır. (Laird, 1995). İnsanlar birbirine benzemediği gibi olaylar karşısında sergilediği tavır ve davranış duygu ve düşüncelerde de farklılık sergilemektedir. Bu farklılıklara genel anlamda kişisel farklılıklar denilmekte ve kişilik kavramı ile ifade edilmektedir (Özkalp, 2001).

İnsanın bulunduğu ortam ve karşılaştığı durum benzer özellik gösterse de insanların çevresel etkilere ve uyaranlara karşı verdikleri tepkiler farklı olmaktadır. Bu farklılığın sebebine cevap aranılmak istenildiğinde kişilik denilen ana değişken kendini göstermektedir. Kişilik ayrıca insanın çevresel faktörlere uyumunu sağlayan tüm özelliklerini de içerir. Örnek olarak, insanın görünüş, kabiliyet, istek, kıymet verdikleri, inanç ve tepkilerinin tamamı kişilik özelliklerini ifade eder. Araştırmacılar stres ile kişilik ilişkisini incelediklerinde, kişilik özelliklerini ifade ederken, stresin ehemmiyeti üzerinde durmuşlardır (Güler, Başpınar ve Gürbüz, 2001, s. 7). Kişilik, insanın yaşama biçimi diye de tanımlanabilir. Kültür, nasıl ki insanların yaşam biçimini ifade ediyorsa, kişilik de insanın hayata bakış açısını göstermektedir. Yalnız bu yaşam tarzında bilinen veya bilinmeyen, birçok boyut vardır. Bu boyutlara kabiliyetler, zeka, eğitim durumu, duygular, arkadaşlık, kültür, ahlak, gibi birkaçını örnek vermek mümkündür. Kişilik, insanla alakalı her şeydir. Kişilik, insanın doğumundan ölümüne kadar geçen süreçtir. Dolayısıyla, her insan bir kişiliğe sahiptir (Eroğlu, 2004). Kişilik; insanın, zihinsel yapısı duygusal ve davranışsal özellikleri ile bunların çevreye uyumunu düzenlemesidir. Kişiliğin gelişimi hayat boyu devam eder (James ve Mazerolle,

2002). Kişilik, bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yapısı ile diğer alanlarda meydana gelen izlenimlerinin tamamıdır. Kişiliğin bir tarafında sevgi, saygı, hoşgörü, ahlak gibi değerleri temsil eden üst benlik, diğer tarafında ise beslenme, koruma, cinsellik gibi içgüdülerden ve dürtülerden oluşan alt benlik yer alır. Kişilik, ortada bulunan ego üst ve alt beni, uygun biçimde uzlaştırma sonucunda oluşan, kişiye has tutum ve davranışlardır (Fındıkçı, 2004).

Psikologlar kişiliği, insanın (characteristics) kişisel ve (distinctive) diğerlerinden ayıran tavırlarını. İnsanın tipik davranışları şeklinde tanımlar. Çünkü bu tavır ve davranışlar kişiyi diğer bireylerden ayıran özellik olarak kabul edilir. Kişilik, “insanın yaşam tarzı” (Dubrin, 1994), onu diğer bütün insanlardan ayıran ruhsal ve bilişsel özellikleri, zekası, eğitimi, duyguları, kederleri, öfkeleri, inançları, toplumsallık, çıkarıcılık, ahlak, vb. gibi çok çeşitli duygusal ve zihinsel eğilimleri ve yetenekleri ile onu diğer insanlardan ayıran huyu, alışkanlıkları, savunma mekanizması ve davranışları gibi özelliklerden oluşan bir bütündür (Acar, 2002). Kişilik, öngörülebilir tepkiler veren içsel bir yapıdır. İnsanların bireyselleşme toplumsallaşma süreçleri içerisinde etkileşimi ile kişilik gelişir (Öztürk, 1997, s. 302). Bireyin kişiliği fiziksel ve ruhsal etkenlerle meydana gelir ve kişinin kendine has diğer insanlardan farklı yanlarını belirler. Kişilik, insanı diğer insanlardan ayıran bilişsel, duygusal ve davranışsal özelliklerin tümünü içermektedir (Erkuş, 1994). Kişilik, görünüşü, yetenekleri, güdüleri, ihtiyaçları, heyecanları ve yaşantıları içine alan karışık ve kişiye has değişken ve sürekliliğe sahiptir. Bu sebeple insanı sakin, atak, çekingen, güvenilir gibi özelliklerle tarif etme imkanı olabilmektedir. Psikologların “Kişilik” tanımı insanın sadece günlük hayattaki kendine has davranışını ifade etmektedir. Bu tanıma, beden yapısı, görünüşü, zekası, yetenekleri ve karakter özellikleri gibi etmenler de girmektedir. Bunun yanında ilgileri ve tutumlarını da içeren, karakteri de kapsayan geniş bir kavramdır (Tan, 1995).

2.5.2. Kişiliğin tanımı. Kişilik, fiziksel, zihinsel ve ruhsal özelliklerle alakalı bilgi vermektedir. Kişilik, insanların toplumda aldığı görevler ve sahip olduğu niteliklerin şeklinde ifade edilmektedir (Eren, 2004, s. 83). Kişilik, insanın iç ve dış çevresiyle kurduğu ve diğer bireylerden ayıran (Cüceloğlu, 1991, s. 404) kişiye has, tutarlı hareketlerin bütünüdür (Akman, 1998). Davranış bilimcileri kişiliği insanın zihinsel, bedensel ve ruhsal farklılıklarını davranış biçimine ve hayat tarzına yansıtması şeklinde tanımlanabilir. Davranış bilimciler, kişiliği, insanların kendine has, gözlenebilen tavır ve alışkanlıklar şeklinde ifade eder. Watson, kişiliği, “insanın alışkanlıkları” olarak açıklar (Ündar, 2005). Gurret ise kişilik tanımına; insanın yaşamında rastladığı kendine has tutumlara bağlı olmayıp, bu tanıma beden yapısı, görünüş, zeka, yetenekleri, karakter gibi özellikleri de eklemiştir. Kişiliği anlatan bu tanımları Getzel üç kısma ayırarak ifade etmektedir (Baymur, 1993).

a. Kişiliğin Davranışsal Tanımları: İnsanların incelenebilen ve ölçülebilen huy ve davranışları göz önüne alınarak oluşturulan tanımları hatıra gelir. Davranış bilimciler kişilik ile ilgili bireye has ve daima gözlenebilen davranış ve alışkanlıklar bütünü şeklinde tanımlamaktadırlar. Örneğin, Watson, kişiliği, “Bir insanın alışkanlıklarının ya da alışkanlık sistemlerinin toplamı” şeklinde açıklar.

b. Sosyal Uyarıcı Olarak Kişilik: Bazı psikologlar kişiliği toplumsal olarak incelerler. İnsanın başkaları üzerindeki etkileri ve bıraktığı izlenimler nelerdir? Mark May'e göre, insanların sosyal özellikleridir. Kişilik, bireyin toplumdaki statüsü ve bu statünün toplumdaki etkilerinin tümünü oluşturur. Tabii ki insanlar kişilerin özellikleri değerlendirirken yanılabilirler. Başkaları insanı dıştan görür bu görünüş ve davranışları izlenimlerine göre değerlendirmektedirler.

c. Derinlik Psikologlarına Göre Kişilik: Derinlik psikologları kişiliği gözlenebilen ve ölçülebilen etkenleri bir kısım iç etmenlerden oluşmaktadır. Gerçek kişilik insanın iç dünyasındaki dinamik etkenlerin kişiye özgü hususları şeklinde ifade edilebilir.

2.5.3. Kişiliğin başlıca özellikleri. Kişilik tanımlarının tamamında ve farklı durumlar karşısında ortak görüşe sahip olan içsel nedenler değerlendirilmektedir. Kişilik davranış ile alakalı ipuçları bulundurmaktadır. Bir grup içerisinde gerçekleştirilen tavır ve davranışlar, kişilik ile davranışların birebir alaka içerisinde olduğunu göstermektedir. Davranışlar farklı etkenler karşısındaki tutarlılığa karşı tartışmalar, belirli davranış ve durumların gerekliliklerine karşı duyarlılık gösterdiğine işaret etmektedir. Bir grupta kimin baskın karaktere sahip olacağı kişinin bulunduğu grubun yapısına, gruptaki görevine ve etkileşimin dinamiğine göre değişmektedir. Fakat insanlar var olan eğilimlerinin, davranışlarını etkilemesi beklenmektedir (Somer, 1998).

Kişilik özellikleri ve herhangi bir durum karşısında oluşan duygusal tepkiler, insanın kendisini ve başkalarını anlamak ve tanımlamak için kullanmış olduğu kavramlardır. Diğer bölümlerde ifade edildiği dildeki kişilik özelliği, duygu ve durum kavramlarının farklılık oluşturması insan için fonksiyonel bir öneme sahiptir. Kişilik, insanların deneyimleri göz önünde bulundurularak tavır ve davranışlarının tahmin edebilme, açıklama ve hareketlerini kontrol altına alma imkanı sağlarken, duygu ve durum kavramları ile mevcut durum değişmesiyle kontrol edilebilecek davranışları belirtmektedirler. Kısaca kişiliği araştıranlar, bireyin sahip olduğu edinimlerinin etkisi altında bütün durumlarda sabit davranan bir varlık olarak düşünmemektedir. İnsanın olaylar karşısında davranışı ve kişiliğine bağlı olarak olayların oluşturduğu güdüsel etkenlere bağlıdır (Somer, 1998). Kişiliğin başlıca özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kişilik sahip olunan ve sonradan kazanılan eğilimlerin tamamından oluşmuştur.
- Kişilik kavramında kazanılan eğilimlerin düzenlenmesi ve oluşturduğu bir yapıdan söz edilir.
- Kişilik insanın eğilimlerini çevreyle uyumunu sağlayan bir kavramdır. Başka bir ifadeyle farklı çevresel şartlar değişik tavır ve davranışların oluşmasında sosyal uyum kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Her kişilik doğuştan kazanılan tek bir karakteri vardır ve karakter vazgeçilmez kişilik unsurlarındandır.

Başaran (1996) her insanın farklı kişiliğe sahip olduğunu, insanın kendine özgü genel özellikleri barındırdığını belirterek kişiliğin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Kişilik, insanın kalıtsal gizil güçlerinin bulunduğu çevre değişkenleri ile etkileşimde olmasının bir türünü oluşturmaktadır. Kişilik özelliklerinin içinde hem öğrenilmiş, hem de öğrenilmemiş özellikler (traits) vardır.
- İnsanın kişilik özellikleri, bir bütünlük (sistem) oluştururlar ve kişiye has olduğu bilinecek kadar süreklilik (persisteney, yerleşiklik) oluşturduğu gibi bireyi diğer insanlardan ayırt edicidir (distinective).
- Kişilik özellikleri, aynı zamanda kendi arasında tutarlılık gösterir (consistency).
- Kişilik özellikleri, yukarıda sayılan nitelikleriyle yapılanır (structured) bir örüntüdür (pattern).
- İnsanın kişiliğinin temel işlevi, çevresini oluşturan etkenlerle ilişki (relationship), kurarak çevresine uyumunu (adjustment) sağlamaktır. İnsanın çevresiyle ilişki ve uyum biçimi, kişilik özelliklerine bağlıdır.
- İnsanın kişiliği, diriktir (dynamie). Kişiliğin yapılanmış örüntüsü içinde, kişilik özellikleri, karşı karşıya kaldığı ya da ilişki kuracağı çevre etkenlerinin durumuna göre kendini yeniden düzenler. Böylece insan, çevrenin beklediğinden daha değişik davranabilir. Bu değişik davranış, çevrece istenmeyen türde olabilir. Kişiliğin özü, benliktir (ego), dolayısıyla kişinin davranışının kaynağı da benliktir. Ama benlik, kalıtsal değildir; çevre etkenleriyle etkileşerek edinildiği için öğrenilmiştir. İnsan kim olduğunu (kimliğini) kendini tanıdıkça ve çevresinden öğrenir.

2.5.4. Kişiliği oluşturan faktörler. Kişilik, bireylerin ilgileri, tutumları, yetenekleri, konuşma biçimleri, dış görünüşleri ve çevreyle uyum özelliklerini içeren ve bu özelliklerini yansıtan bir kavramdır. İnsanların çevreyle olan uyumu, onu diğer bireylerden ayıran, tutarlı bir ilişki şeklidir. Davranışları etkileyen faktörler, aynı şekilde kişilik faktörünü oluşturur. Kişiliği oluşturan birçok değişken vardır. Kişiliği oluşturan temel faktörleri aşağıdaki gibi

gruplandırabiliriz:

2.5.4.1. Bedensel (fizyolojik- biyolojik) faktörler. Çalışmalarda, psikolojik özelliklerin temelinde kalıtımın önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Bu çerçevede kalıtımın kişilik oluşumunda büyük rol oynadığı söylenebilir. Fakat, kalıtım ile insanın özelliklerinden hangilerinin geçtiği kesinlikle söylemek mümkün olmamaktadır. Kişiliğin zihinsel, fiziksel ve psikolojik yönünün belirlenmesinde, sosyal ve çevresel faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir. Buna göre, kalıtım insanın iskeleti, boyu, ağırlığı, saç, göz ve ten rengi, zekası, heyecanlılığı, duygusallığı, direnmesi ve dayanıklılığı, zihinsel ve duygusal özellikleri üzerinde büyük etkiye sahiptir. İnsanların sosyal yapı yaşadıkları fiziki çevre ve sonradan öğrendiği davranış kalıpları içindeki örf, adet, inanç, ahlak, fikir, düşünceler gibi etmenlere kalıtımın etkisi diğerlerine oranla daha azdır (Zel, 2001).

İnsanların fizyolojik yapısı ile kişiliğin davranışsal yönden bir ilişkisi bulunmaktadır. Kişilik ile alakalı araştırmalarda insanların cinsiyet, yaş, fiziksel yapı ile kişilik arasında bir bağ olduğun öne sürülmektedir. Cinsiyet ve yaş ile alakalı davranışlar kültüre göre belirlense da cinsiyet, yaş ve kişilik arasında bir alaka olduğunu söylemek mümkündür. Bazı psikologlar kişilik gelişimini kesintisiz devam eden bir süreç olarak ifade etmektedirler (Özdemir vd., 2012). Bazı örgütsel davranış kuramcıları kişiliğin gelişim evrelerini belli yaş gruplarına ayırmıştır. Daniel Levinson'a göre dört durağan periyot (max. 2-3 yıl farklılıkların olabileceği) bulunmaktadır (Özkalp, 1994):

- Yetişkinliğe geçiş (22-28 yaşlar arası)
- Yerleşme, oturma (33-40 yaşlar arası)
- Orta yaş çağına giriş (40-50 yaş arası)
- Orta yaş çağının doruğu (55-60 yaşlar arası)

Levinson ayrıca dört adet geçiş periyodu tespit etmiştir (Özkalp, 1994):

- 30 yaş geçişi (28-33 yaşlar arası)
- Orta yaş geçişi (40-45 yaşlar arası)

- 50 yaş geçişi (50-55 yaşlar arası)
- Yaşlılığa geçiş (60-65 yaşlar arası)

Kişilik kuramlarının tümünde fiziksel yapının önemli etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Sheldon'un kuramında anatomik yapı (endomorph, mesomorph ve ectomorph) ile spesifik kişilik tedavisi arasında bir bağ kurması buna örnektir. Birçok modern psikiyatrist, Sheldon gibi düşünmese de fizyolojik karakterin kişilik üzerinde etkisi olduğu konusunda aynı düşüncededirler. Kalıtımın kişiliğin oluşmasında önemli etkiye sahip olduğu bilinmesine rağmen, kalıtım bilimi henüz gereği kadar kavranamamış bir alandır. Hayvanlar üzerinde gerçekleştirilen araştırmalarda psikolojik ve fizyolojik karakterin genlerle geçtiği tespit edilmiştir. Mintzberg, sol yarım kürenin planlama; sağ yarım kürenin yönetim kabiliyeti üzerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Fizyolog ve psikologları bio-feedback eğitim verileri ile bilinçli kontrolden ziyade beyin dalga modelleri (brain-wave-patterns), gastrit algılar, kan basıncı düzensizliği ve deri ısısı gibi biyolojik fonksiyonların öncelikli olduğunu fark etmişlerdir. Kişiliğin biyolojik temelleri üzerine diğer bir çalışma ise, fiziksel karakteristiklerin etki analizi ve olgunlaşma yaşıdır. Genetik, beyin ve biofeedback üzerine çalışmalar kişiliğe etkisini kanıtlamıştır (Uzunoğlu, 2006).

2.5.4.2. Sosyo-kültürel faktörler. İnsanlar bulunduğu toplumun yapısını oluşturan kültürden etkilenir. Mesleği, tutum ve davranışları, hayalleri, istekleri sosyo-kültürel çevre tarafından şekillenir. Kişilik oluşumunda sosyo-kültürel etkenler, biyolojik etkenlerden önce gelir. Kişilik kalımsal özellikleri toplumun biçimlendirmesiyle oluşur. Kalıtım ile elde edilen özelliklerin biçimlenmesinde toplumsal kültürün önemi oldukça fazladır (Güney, 2006). Her insan, bulunduğu kültürden etkilenir. İnsanların, kişilik özellikleri insanın bulunduğu kültür değişik unsurların etkisiyle şekillenmektedir. Birey akli ve fiziksel özellikleri ile kıvrak ve esnek yaratılışa sahip olması, karşılaşılan olaylardan dolayı şartlanmalara sebep olmaktadır. Sosyo-kültürel çevre, farklı kişiliklerin oluşmasına neden olacak biçimde insanı etkilese de

genel manada eş değer davranış kalıplarının oluşmasında etkindir. Bazı davranış biçimlerinin bütünleşmesi, bir kültüre ait bireylerin ortak kişilik özelliklerinin bulunduğu durumu belirtmektedir. Bu duruma da “Milli Karakter” gibi kavramlar denilmektedir (Eroğlu, 2004).

2.5.4.3. Aile faktörü. Aile, kişiliğin oluşmasında en önemli çevresel faktördür. İnsanın karşılaştığı ilk sosyal grup ailedir. İnsanlar sosyal değerleri, tutum ve bazı davranışları anne ve baba örnek alarak öğrendiği sosyal gruptur. Kişilik oluşumunda, çocuklar anne ve babanın ahlaki ve kültürel standartları ile kişilik özelliklerini taklit ederek öğrenirler (Zel, 2001, s. 24). İnsanın aile ortamı ve aile içi ilişkiler kişilik oluşmasında önemli role sahiptir (Özkalp, 1993). Luthans (1995), “kişilik gelişiminde muhtemelen aile, sonrada sosyalleşme projesi en önemli etkindir” demektedir. Anne ve babanın demokratik olması, çocuğun rahat yetişmesine, objektif olmasına, rasyonel davranmasına ve daha aktif daha sosyal ilişki kurmasına olanak sağladığı görülmüştür. Anne ve baba, çocuğun zihinsel yapının şekillenmesine etki ettiği görülmüştür. Anne ve baba, deneyimlerini çocuğa çeşitli yollarla aktardıkları için çocuğun aile içinde yetişme tarzı kişiliğin oluşmasını belirleyen bir etkindir. Ayrıca kardeşlerin kız ve erkek olma özelliği de kişiliğin oluşmasında etkili olmaktadır (Akt: Özkalp, 1994).

Çocuğun anne ve babası ilk öğretmenidir. Anne ve babanın verdiği tepkiler bir takım davranışları pekiştirirken, bazı davranışlarda ise cesareti kırarak bazı alışkanlıklar ile amaç ve değerlerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Çocuk çığlık attığı ve morardığı zaman annesinin rahat tavır sergileyerek istediğini yapmasına izin verdiğini fark edebilir. Diğer bir ailede ise, çocuk bağırp çağırma ile değil de, hasta numarası yaparak isteğini elde ettiğini fark edebilir. Çocuk anne ve babası ile olan ilişkilerinde kullanmış olduğu yöntemler aile dışındaki sosyal ilişkilerde de görülür. Çocuklar, cinsiyetlerine uygun rol belirleme (sextyping), ilgi ve davranış geliştirmeyi ailede öğrenirler. Erkek çocuklar, sert ve saldırgan oyunlar oynadıkları, duygusal olmadıkları ve mekanik konulara daha çok ilgi gösterdikleri. Kız çocuklarının, söz

dinledikleri, “tatlı” ve duygusal tavırlar sergilerler. Bu davranışlar kız ve erkek çocuklar arasında gözlediğimiz kişilik ayrılıklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kahyaoğlu, 2008).

2.5.4.4. Sosyalleşme süreci (sosyal yapı-sosyal sınıf). Kültür, kişiliğin genel özelliklerini ortaya çıkarır. Fakat belirli bir kültür içerisinde değişik alt kültürlerin olduğu farklı grupların bulunduğu bilinmekte ve alt kültür özelliklerinin ayrı kişilik özellikleri meydana getireceği kabul edilmektedir. Bu durum kültürü belirleyen unsurların grup düşüncesi olmadan genel davranış yapıları ile ilgili bilgi verdiğini, sosyal sınıf belirleyici unsurların ise hususi davranış kuralları ortaya koyduğunu, bireyi özel bir şekilde etki altına aldığını belirtmek doğru olacaktır. İnsanların bazı özellikleri dahil olduğu grup bilinmeden tahmin edilebilir, bunun yanında bazı özellikler sadece dahil olduğu sınıfın bilinmesi ile anlam. Belli bir sosyal yapı içinde her bireyin eğitim ve benzeri gelişme faktörü açısından benzer şansa sahip olduğu söylenemez. Bu farklılık kişilik farklılığını doğurmada önemli bir etken olacaktır. Bunun gibi insanların dahil oldukları gruplara bağlılık dereceleri de kişilik oluşmasında önemli bir etken olmaktadır (Erdoğan, 1991).

Sosyal olma, insanların davranışlarını en iyi değerlendirme yöntemlerinden biri olabilir. Edgar Schein’a göre “yönetimsel bilgi ve başarı, örgütlerin sosyal sistemler olduğu gerçeğinden hareket eden örgüt çevresindeki güçte odaklanır. Şayet biz, örgütsel-sosyal gücü öğrenip analiz ve kontrol edemezsek, temel yönetimsel sorumluluklarımızdan vazgeçmiş oluruz”. Bulunulan örgütteki insanların veya çalışma grubunun bakış açısını bilmek yeni örgüte ait üyeler için önem arz etmektedir (Özkalp ve Kirel, 2007). Örgüt içerisinde çalışan bireylerin sosyalleşme karakterleri genel olarak şu şekildedir:

- Tutum, değer ve davranış farklılıkları
- Sosyalleşmenin devamlılığı
- Yeni iş ve çalışma gruplarıyla örgütsel kurallara uyum sağlama
- Yeni elemanlar ve onların yöneticileri arasında karşılıklı etkileşim

- İlk sosyalleşme periyodunun ciddiyeti

Sosyal yapı içerisinde bir insanın eğitim ve benzeri faktörler yönünden çeşitli imkanlarının olması, kişilik farklılıklarının oluşmasında önemli bir etkidir. Kişilerin gruba bağlılığı kişiliğin şekillenmesinde etkilidir. İnsanların bir takım özellikleri buldukları grup ya da gruplar bilinmeden tespit edilebilir. Fakat bazı özellikler ine bunun bilinmesini gerekli kılar (Özkalp ve Kırrel, 2007).

2.5.4.5. Durumsallık faktörü

Durumsallık Sosyalleşme faktörü ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Kişiliğin sosyalleşme sürecinde kültür ve aile önemi çok büyüktür. Fakat durumsallık faktörü daha da önemlidir. Yoğun ve uzun çalışma süreçlerinde istekler çoğalmakta ve çalışanların kişilik ve davranışları etkilenmektedir. Örneğin yetki ve başarı ihtiyacı olan ve bu şekilde yönlendirilen kişi yoğun iş ortamına getirdiğinizde hayal kırıklığı yaşarsınız. Çünkü bireyin lakayt ve sınırlı olduğu görülür. Sonuç olarak çalışanın, tembel ve sorunlu bir görüntü vermesine sebep olur. İnsanda durumsallığın sayısız kombinasyonları bulunmaktadır. Fakat kişinin geçmişteki yaşantısına bakarak insan davranışlarını tahmin etmek mümkün değildir (Ateş, 2008).

2.5.5. Beş faktör kişilik özellikleri. Beş temel faktör, kişiliği ifade eden kelimeler seçilip analizi yapılan modeldir. Kişiliğin oluşmasıyla alakalı 'neden' sorusunun aksine 'ne' sorusuna cevap aranmaktadır. 1936 yılında Allport ve Oldbert İngilizcede kişilik tanımı yapan 18.000 sözcük bir araya toplamıştır. Buna kelime havuzu denmektedir. Havuzdaki kelimeler seçilerek ilk olarak 8.000 sözcüğe sonrada belirsiz olan ve benzer olmayan sözcükler temizlenerek 4.500 sözcüğe kadar indirilip kelimeler kişilik sınıflaması oluşturularak karmaşık bilgi analiz yöntemleri kullanılmıştır. Raymond Cattel bu listeye etmen analizi uygulamıştır. Analiz sonucu kişilik 16 boyutta listelenerek. Beş temel faktör modeli oluşturulmuştur. Cattel'in bu araştırması ile kişilik boyutlarının kapsamlı olarak incelenerek diğer çalışmalara öncülük etmiştir. Beş temel boyuta şekillendiren Warren Norman, 1963

yılında ilk çalışmayı yaparak beş temel boyutu 20 boyut altında etmen analizi uygulamış ve beş temel faktöre elde edilmiştir. Detaylı analiz yapılması sonucunda dışadönüklük, geçimli, sorumlu, duygusal dengeli ve açık olma etkenlerine ulaşılmıştır. 1980 ve 1990 yılları arasında kişiliği oluşturan beş temel boyutu açıklama çalışmaları hız kazanmıştır. 1980'lerin sonu ve 1990'ların başlarında psikologlar 'Beş Temel Boyut' üzerinde anlaşmışlar sonraki yıllarda ise beş temel kişilik modeli kullanmışlardır (Deniz ve Erciş, 2010).

Beş temel kişilik modelinde yaş, cinsiyet, ırk ve dil gibi farklı gruplarda bulunmuştur ve farklı kültürlerde farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Bu model birden fazla kişilik boyutu incelenerek açıklanmıştır. Beş temel faktör modeli, kişilik farklılıkları belirlenerek kapsamlı biçimde açıklamaktadır. Güvenirliği ve geçerliği yapılmıştır. Beş temel faktör kişiliği kapsamlı bir şekilde açıklamış ve kullanılmıştır (Erkuş ve Tabak, 2009). Kişilik boyutları araştırılırken çok fazla model geliştirilmiştir. Bu modeller beş temel kişilik faktörü ile örtüşmektedir. Geliştirilen modellere rağmen kişiliği en iyi şekilde tanımlayan ve yaygın olarak kullanılan model beş temel boyut modelidir (Yelboğa, 2006).

Kişiliğin beş temel boyutu;

a) Dışadönüklük ilişki yönü kuvvetli, aktif, konuşkan, kararlı sosyal ve insanlarla beraber olmayı severler. Cana yakın, aktif, coşkulu mutlu ve baskın olan insanlardır (Yelboğa, 2006). Dışadönük kişiler insanlar arasında olmaktan hoşlanan. Konuşkan, iyimser, eğlenmeyi seven, sevgi dolu aktif, risk üstlenebilen kişilerdir. İçedönük kişiler ise çekingen, sessiz, mesafeli ve görev odaklıdır (Yürür, 2009). Dışadönük kişiler sosyal, iddialı, aktif ve konuşkan insanlardır. Dışadönüklüğün önemli unsurları hırs ve tutku ile arkadaş canlısı olmalarıdır. Bunun yanında üstünlük ve ödül en önemli motivasyon araçlarıdır (Demirkıran, 2006). Dışadönüklüğe sahip insanlar iletişimi kuvvetli kişilerdir. Kaynakların bulunması ve kullanılması konularında öncüdürler. Kısaca dış dünyaya açık insanlar oldukları ifade edilebilir (Soysal, 2008).

b) Duygusal Dengelilik: Hayatları boyunca güvenli, sakin, duygusal, dengeli, huzur dolu, güveneni tam, sabırlı, eleştiriye açık kişilerdir (Yelboğa, 2006). Duygusal denge, güvenilir, rahat, neşeli, güçlü, sessiz, mutlu ve hayatından memnun insanları belirtmektedir (Yürür, 2009).

c) Sorumluluk: Hayatlarında sorumluluk sahibi olan insanlar, dikkatli ve disiplin sahibidirler. Araştırmacılar sorumluluğa duygusu olan insanların başarıma isteği ve çabasının yüksek olduğu sistemli çalışan, azim, hırs ve titiz olma gibi değerlere sahip olduğu ifade edilmektedir (Yelboğa, 2006). Sorumluluk duygusu olan insanlar dikkatli, disiplin ve başarıma duygusu yüksek insanlardır (Erkuş ve Tabak, 2009). Sorumluluk güvenilirlik ve kararlılık ile alakalıdır (Yürür, 2009).

d) Geçimlilik: güzel ahlaka sahip, güvenilir, yardımsever, işbirliğinden yana olan, bağışlayıcı insanlardır. Geçimlilik sahibi insanlar alçak gönüllü, samimi, anlayışlı ve uyumlu olan insanlardır (Yelboğa, 2006). Geçimli insanlar, yumuşak kalpli, güvenilir, yardımsever, merhamet sahibi, dürüst insanlardır. Geçimli insanlar beraber yaptıkları işlerden çok mutlu ve verimli olurlar (Yürür, 2009). Geçimlilik sahibi insanlar, arkadaş canlısı, işbirlikçi ve beraber çalışmayı seven, kibar ve hoşgörülü, güven verici, sınırları geniş ve alçak gönüllüdürler. Geçimli idareciler çalışanlarıyla sürekli iletişim halinde onları dinleyen ve ihtiyaçlarını karşılayarak onları yüksek etkileşime sahip olmalarını sağlarlar (Soysal, 2008).

e) Açıklık: Araştırmacıların karmaşık olarak ifade etmektedirler. Açıklık duygusuna sahip insanlar hassas, esnek, yaratıcı, meraklı olurlar. Açıklık duygusuna sahip kişiler yaratıcı, analitik, başka görüşlere açık, duyarlı; doğruları savunan, meydana gelen olaylarla alakadar insanlardır (Yelboğa, 2006). Açık insanlar belli bir kültüre sahip, meraklı, sosyal ve sıcakkanlı insanlardır. Açık insanlar yönetici ya da iş gören olsun verilen görevi benimser. Yaptıkları işleri diğer iş görenlerle birlikte yapar ve asla problem oluşturmaz. Aksine problem çözme odaklıdır (Soysal, 2008). Açık insanlar meraklı, diğer görüşlere açık ve bilgili öğrenme

yönü yüksek olduğu görülmektedir. Kapalı olan insanlar ise geleneklerine bağlı, yeni fikirlere kapalı, kültürlü olmayan ve ilgisiz olan kişilerdir (Yürür, 2009).

Yaşam memnuniyetinin temelini öznel iyi oluş oluşturmaktadır. Öznel İyi Oluşun araştırmacılar tarafından belirlenen iki bileşeni vardır. Bu bileşenler “duygusal” ve “bilişsel” bileşenlerdir. Duygusal bileşen, iyi ve kötü deneyimler arasındaki dengenin korunması şeklinde ifade edilmektedir. İyi deneyimlerin miktarı kötü deneyimlerden daha fazla olduğunda, yüksek öznel iyi oluşa sahip olunduğu kabul edilir. Öte yandan, eğer kötü deneyimler iyi deneyimleri aşarsa, bu durum düşük Öznel İyi Oluş olarak kabul edilir. Kişilik özellikleri ile Öznel İyi Oluşun duygusal bileşeni arasında güçlü bir bağlantı olduğu gözlenmiştir. Bireyin korku, öfke ve üzüntü yaşaması duygusal dengenin bir parçası olarak kabul edilir ve bu nedenle çeşitli kötü duyguların deneyimleriyle yakından ilişkilidir (Izard, Libero, Putnam ve Haynes, 1993; Watson ve Clark, 1992). Dışadönüklük çok yönlü olduğu ve dışa dönüklüklerin iyi duygular yaşayacağı için daha olumlu bir kişilik yönü olarak kabul edilir (Costaand McCrae, 1992; Izard ve arkadaşları, 1993; Watsonand Clark, 1992). Costa ve McCrae tarafından sunulan model öncelikle Öznel İyi Oluşun duygusal bileşenine odaklanmıştır.

Öznel İyi Oluşun bilişsel bileşenini incelemek için “yaşam memnuniyeti kararları” dikkate alınmıştır. Yaşam Memnuniyeti ölçeği, çalışanların yaşamlarının öznel değerlendirmesi için kullanılmıştır. Bu nedenle, teorik olarak, yaşam memnuniyeti kararları farklı kişilik özelliklerinden etkilenebilir (Judge, Higgins, Thoresen ve Barrick, 1999). “OCEAN Modeli” ne göre, bir bireyin kişiliğinin değerlendirildiği beş temel özellik vardır. Bu özellikler Duygusal denge, Dışadönüklük, Gelişime Açıklık, Yumuşak başlılık ve Özdenetim içerir (John, Hampson ve Goldberg, 1991). Örneğin, gelir yaşam memnuniyetinin bir yordayıcısı olarak kabul edilirse, özdenetim kişiliğinin yordayıcı özelliği olacaktır (Judge, Higgins, Thoresen ve Barrick, 1999).

Öncelikle, yaşam memnuniyeti fikri ile ilişkili iki yaklaşım vardır; yani “yukarıdan aşağıya” ve “aşağıdan yukarıya” yaklaşımlardır (Loewe ve ark. 2014). Yukarıdan aşağıya yaklaşım, bir bireyin kişiliğinin ve diğer çeşitli istikrarlı özelliklerin yaşamlarından memnun olma mizacını etkilediği fikrine dayanmaktadır (Pavot ve Diener, 2008). Aksine, aşağıdan yukarıya yaklaşım, bireyin yaşamdan duyduğu memnuniyetin, örneğin kariyer, aile, eğlence vb. gibi diğer yaşam alanlarından memnun kalmasının bir sonucu olduğunu göstermektedir (Steel, Schmidt ve Shultz, 2008). Bu eğilim faktörleri, bireyin yaşam memnuniyeti derecesini belirlemek için durumsal faktörlerle ilişkilidir (Heller ve ark. 2004).

Yaşamdan memnuniyet düşüncesi, bireylerin yaşam doyumlarını değerlendirdikleri kriterler öznel olduğu için kişiden kişiye değişir. Karşılaştırmalı olarak, başarılı yaşam kriterleri sağlık, aile ve başarılı bir kariyer gibi objektiftir. Yaşamdan memnuniyet yaşamın yedi ana alanına bağlıdır, her birey için farklıdır. Bu alanlar sosyal ilişkiler, aile, sağlık, kişinin kendi değeri, finansal durum, iş ve boş zamanlardır (Loewe ve ark., 2014). Yaşamdan duyulan memnuniyet büyük ölçüde bireyin kişilik özelliklerine bağlı olan bu alanlarla ilgili algısına bağlıdır (Furler ve ark. 2013).

Daha önce de belirtildiği gibi, kişilik özelliklerinden biri “Dışadönüklük”tür. Sosyalleşmeyi ve olumlu duyguları hissetmeyi açıklar. Bu nedenle McCrae ve Terracciano (2005), dışadönüklerin yaşamla ilgili algılarının olumlu olacağı için yaşamdan daha memnun olmalarının muhtemel olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, dışa dönük bireyler, insanlarla daha fazla etkileşim kurma ve sosyal kalma eğilimine sahiptir (Weele, 2013), dışa dönük bireylerle karşılaştırıldığında dışa dönüklerin yaşamdan daha başarılı ve memnun olmaları beklenmektedir.

Bir başka önemli kişilik özelliği “Yumuşak başlılık”tır. Bu insanlar kişilerarası yakınlığa düşkündürler ve güvenilirlik, dürüstlük ve özveri gibi olumlu özellikler içerirler. Bu nitelikler sosyal olmalarına yardımcı olur. Bu nedenle, bu tür insanların sosyal ilişkilerinin

mesleki ilişkileri de dahil olmak üzere oldukça iyi olduğu gözlemlenmiştir (McCrae ve Terracciano, 2005). Benzer gerekçelerle, yüksek düzeyde uyumluluk, yüksek sağlık ve aile memnuniyetine yol açmaktadır (Kesavayuth, RosenmanandZikos, 2015).

İlginç bir şekilde, sağlık memnuniyeti ile özdenetim arasında negatif bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte, sağlığın yanı sıra özdenetim ve yaşamın diğer alanları arasında pozitif bir ilişki olduğu kanıtlanmıştır (Furler ve ark. 2013).

Duygusal denge; düşmanlık, kaygı, dürtüsellik ve depresyon gibi olumsuz duygular ile ilgilidir (McCrae ve Terracciano, 2005). Bu nedenle, oldukça duygusal dengeye sahip olmayan bireylerin daha olumsuz yaşam deneyimleriyle karşılaşmaları beklenmektedir (Magnus, Diener, Fujita ve Pavot, 1993).

Kişiliğin diğer özelliklerinden farklı olarak, yaşam memnuniyeti ve gelişime açıklık arasında tutarsız bir ilişki vardır, olumlu bir ilişki tasvir eden az sayıda çalışma vardır (Furler ve ark., 2013; Grevenstein ve Bluemke, 2015).

2.5.6. Diğer faktörler. Kişilik oluşmasında büyük öneme sahip bu faktörler haricinde, sadece iki faktörü ifade etmek gerekirse biri kitle iletişim araçları, diğeri ise yetişkin ve yaşlılar olduğu ifade edilebilir (Erdoğan, 1991). Kitle iletişiminde kullanılan araçlar, kişilik oluşumunda belli bir yeri vardır. Kitap, dergi, televizyon gibi araçlar, çocuk gelişiminde ve gençlerin kazanmış olduğu davranışlarda büyük etkiye sahiptir. İnsanların buldukları sosyal gruplarda yer alan yetişkinler, kişilik oluşumunda etki eden etkenler arasında yer almaktadır. İnsanlar, hedeflerini belirlemede veya davranışını şekillendirirken sosyal alanda idol olan yetişkinleri örnek olarak almaktadır. Bu insanlar, kişilik oluşmasında önemli bir etken olacaktır. (Bird, 1989). Alfred Adler'e göre, kişilik üzerinde doğumun da etkisi olmaktadır. Adler'in çalışmalarında, doğum sırası, kabiliyet ve zeka seviyesini etkilemektedir. Bu kuramda, ilk çocuk daha zeki ve yetenekli, kolay ilişkiler kurabilmektedir. Yürütülen çalışmalar çok çocuklu ailelerde ilk ve son çocuk arasında zeka ve etkileşim kabiliyetinin

farklılık arz etiği gör÷lmektedir (Akt: Zel, 2001). Bu etkenlerden hariç, insanın bulunduğu yerdeki rolü kişilik oluşmasında etkilidir. Bu etken kişinin belli bir yaşta aktif görev alması neticesinde meydana gelir (Eren, 2004). Kişilik, bu açıdan incelendiğinde, bir etkiler silsilesi benlik bütünleşmesi” olarak karşımıza çıkar. İnsanın özellikleri ile alakalı konuların oluşturduğu insanı diğer insanlardan ayıran özelliklerdir. Kişilik insanların benzersizliğini ifade etmektedir (Eren, 2004). Bu özelliklerden ayrı olan temel özellik sayılan, kişiler arası farklılığa etki eden ve kişiliğin tanımlayan diğer etkenler; insanın mizacı huyu ve kabiliyetleri şeklinde sıralamak mümkündür. Karakter, insanların değişiklik arz etmeyen yönüdür ve kalıtım yolu ve kısa süreli oluşan kavramdır. Yetenek, insanda bulunan fiziksel ve zihinsel özelliklere denir. İnsanların birbirlerinden ayrı özellikleri olduğu için değişik kişilikler ortaya çıkmaktadır.

Bölüm III: Yöntem

3.1. Araştırma Modeli

Okul Öncesi Öğretmenlerinin kişilik özelliklerini ve yaşam memnuniyetlerini incelemek için yapılan bu araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2009). Araştırmada; katılımcıların Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinden aldıkları sonuçların değişkenler arası ilişkilerini incelemek amaçlanmıştır. Bu yüzden araştırma “ ilişkisel tarama modeli ” ile yapılmış betimsel bir çalışmadır.

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkileri ve kuramsal çerçeveye dayalı olarak oluşturulan modelin doğruluğunu test etmek amacıyla spearman korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Korelasyon analizi ile değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi belirlenir. Bu ilişkiyi gösteren korelasyon katsayısıdır ve korelasyon katsayısı “r” ile ifade edilir. Korelasyon katsayısı, “-1” ile “1” arasında değerler alır. Katsayının “0” çıkması, değişkenler arasında ilişkinin olmadığını gösterir. Bununla birlikte korelasyon katsayısının pozitif çıkması, değişkenler arasındaki ilişkinin doğru yönde olduğunu; negatif çıkması ise, ilişkinin ters yönde olduğunu gösterir (Everitt, 2006: 101). Yani biri artarken diğeri azalıyorsa ilişki negatif yönlü, biri artarken diğeri de artıyorsa ilişki pozitif yönlüdür denebilir.

3.2. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırma Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında, sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumuna bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında, üniversitelerin bünyelerindeki okul öncesi eğitim kurumlarında ve vakıf, dernek ve kooperatiflere bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında yapılmıştır. Bu doğrultuda

araştırmanın evreni ve örneklemini 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında Çanakkale ili merkez ve ilçelerinde görev yapan ve anket uygulamasını kabul eden random olarak seçilmiş okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, belirlenen kurumlardaki öğretmenlerin demografik bilgilerine ulaşabilmek için “Kişisel Bilgi Formu”, kişilik özelliklerini tespit edebilmek amacıyla “Beş Faktör Kişilik Envanteri” (The Big Five Inventory), yaşam memnuniyetlerini belirlemek amacıyla da “Yaşam Memnuniyetleri Ölçeği” kullanılmıştır.

Büyük Beş, kişilik teorisi değil, ampirik temelli bir olgudur. En Büyük Beş faktör, çeşitli kişilik özelliklerinin derecelendirmelerinin insanlarda nasıl ilişkili olduğunu analiz etmek için kullanılan faktör analizi adı verilen istatistiksel bir prosedürle keşfedilmiştir. Orijinal türevler ağırlıklı olarak Amerikan ve Batı Avrupa örneklerine dayanıyordu ve araştırmacılar hala Büyük Beş yapısının kültürler arasında genelleme derecesini inceliyorlar.

Bazı araştırmacılar “Büyük Beş” yerine Beş Faktör Modeli etiketini kullanıyorlar. Bilimsel kullanımda, “model” kelimesi ya gözlemlenenlerin tanımlayıcı bir çerçevesine ya da nedenlerin ve sonuçların teorik bir açıklamasına atıfta bulunabilir. Beş Faktörlü Model (yani Büyük Beşli) yalnızca tanımlayıcı anlamda bir modeldir. “Büyük Beş” terimi Lew Goldberg tarafından yapıldı ve aslında doğal dilde kullanılan kişilik özellikleriyle ilgili çalışmalarla ilişkiliydi. “Beş Faktörlü Model” terimi, kişilik anketleri kullanan özelliklerle yapılan çalışmalarla daha yaygın olarak ilişkilendirilmiştir. İki araştırma geleneği büyük ölçüde ünsüz modeller verdi. Sözcüksel ve anket yaklaşımları arasındaki ince fakat bazen önemli bir anlaşmazlık alanı, birçok sözlük araştırmacısı tarafından Akıl / Hayal Gücü ve birçok anket araştırmacısı tarafından Deneyime Açıklık olarak adlandırılan beşinci faktörün tanımlanması ve yorumlanması üzerinedir.

Robert (Jeff) McCrae ve Paul Costa tarafından formüle edilen Beş Faktörlü Teori

kişilikte Beş Büyük faktörün rolünün açıklayıcı bir açıklamasıdır. Beş Faktör Teorisi, kişilik özelliklerinin doğası, kökenleri ve gelişimsel seyri ve özelliklerin, daha önce bahsedilen diğer kişilik değişkenlerinin çoğu ile ilişkisi hakkında bir dizi önermeyi içerir. Beş Faktör Teorisi, Büyük Beşi etkilemede öğrenme ve deneyimin çok az rol oynadığı kişilik özelliklerinin biyolojik bir açıklamasını sunmaktadır.

Beş Faktör Teorisi, Büyük Beş'in tek teorik açıklaması değildir. Farklı kişilik psikologları, sosyal roller gibi çevresel etkilerin, kişilik özelliklerini şekillendirmede biyolojik etkileri birleştirdiğini ve biyolojik etkilerle etkileşime girdiğini öne sürmüşlerdir. Örneğin, Brent Roberts son zamanlarda Sosyal Yatırım Teorisi adı altında bir etkileşimci yaklaşım geliştirmiştir.

Son olarak, Büyük Beş'in psikolojik araştırmanın birçok alanında, herhangi bir teorinin spesifik önermelerine bağlı olmayan şekillerde kullanıldığını belirtmek önemlidir. Örneğin, kişilerarası algı araştırmalarında Büyük Beş, insanların birbirlerinin kişiliklerine ilişkin algılarını düzenlemek için yararlı bir modeldir. Büyük Beş'in en iyi gerçeklik-temelli insan algısı modeli olarak anlaşıldığını iddia etmiştir. Başka bir deyişle, insanların birbirleri hakkında ne bilmek istediklerinin bir modelidir (Srivastava, 2010).

Gelişime açıklık

Yüksek puan: yaratıcılık ve entelektüel merak, rutinden çok çeşitliliği tercih etmek ve yoğun, yeni deneyimlerde doyum aramaktır.

Düşük puan: tutarlılık ve dikkat, azim içinde yerine getirme arayışı, pragmatik ve veri odaklı olma eğilimi ifade etmektedir.

Özdenetim

Yüksek puan: verimlilik ve organizasyon içinde bulunmayı ifade etmektedir. Öz disiplinli ve güvenilir olma eğilimi.

Düşük puan: kolay ve belki de dikkatsizdir. Esnek ve kendiliğinden, ancak

güvenilmez, özensiz olarak algılanabilir.

Dışadönüklük

Yüksek puan: Giden ve enerjik olma eğilimidir. Girişkenlik, konuşkanlık, olumlu duygular ve başkalarının şirketini arama eğilimidir. Yüksek dışadönüklük dikkat çekmek ve otoriter olmak olarak algılanabilir.

Düşük puan: yalnız ve belirli kişilerle ilişkide olma eğilimidir. Genellikle yansıtıcı bir kişilik olsa da, düşük dışadönüklük uzak veya kendi kendine emilen olarak algılanabilir.

Yumuşak Başlılık

Yüksek puan: arkadaş canlısı, şefkatli ve işbirlikçi olma eğilimidir. Güvenen ve yardımcı olanları ve iyi huylu olup olmadığını gösterir.

Düşük puan: analitik ve bağımsız bir eğilimdir. Genellikle rekabetçi veya zorlayıcı; tartışmacı veya güvenilmez olarak görülebilir.

Duygusal Denge

Yüksek puan: yüksek duygusal tepkime ve strese açıklıktır. Duygusal denge birçok durumu tehdit edici olarak algılamakla ilişkili olabilir.

Düşük puan: sakin, duygusal olarak kararlı ve kalıcı olumsuz duygulardan uzak olma eğilimidir. Bununla birlikte, olumsuz duygulardan kurtulmak, düşük skorcuların çok olumlu duygular yaşadıkları anlamına gelmez.

Beş Faktör Kişilik Modeline ilişkin geliştirilmiş veya Türkçeye çevrilmiş az sayıda kişilik testi bulunmaktadır. Beş Faktör Kişilik Envanteri, Tatar (2017) tarafından yetişkinlerin beş faktör kişilik tiplerini belirlemek amacıyla Türkçeye kazandırılmıştır. Ölçekteki maddeler öz-değerlendirmeye yönelik hazırlanmıştır. Ölçekte bulunan 50 maddeden 24'ü ters madde olarak yer almaktadır. Ölçekteki maddeler beşli likert tipinde hazırlanmıştır ve en düşüğü (1) "Hiç uygun değil", en yükseği (5) "Çok uygun" şeklinde isimlendirilmiştir. Beş Faktörlü Kişilik Envanteri Kısa Formu, her boyutta 10 madde olmak üzere beş boyuttan meydana gelmektedir. Türkçeye uyarlama çalışmasında Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı, dışa dönüklük boyutu için .75,

uyumluluk boyutu için .79, sorumluluk boyutu için .68, duygusal dengelilik boyutu için .85 ve zeka/hayal gücü boyutu için .76 olarak bulunmuştur.

Araştırmada kullanılan diğer ölçek ise Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Memnuniyet Ölçeği'dir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Durak ve arkadaşları (2010) tarafından ise yeniden bir uyarlama çalışması yapılmıştır. Köker (1991) tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışmasında ölçeğin Türkçe formunun tek boyutlu bir yapıda olduğu görülmüştür. Madde test korelasyonlarının .71 ve .80 arasında değiştiği görülmüş, test tekrar test kat sayısı ise .85 bulunmuştur. 7'li likert tipinde 5 sorudan oluşan ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı .86 bulunmuştur.

Ölçek, bireyin bir bütün olarak yaşamlarından duyduğu memnuniyet konusundaki bilişsel yargısını değerlendirmenin bir yolu olarak geliştirilmiştir. SWLS sadece 5 ifadeden oluşan çok basit ve kısa bir ankettir.

Anketi dolduran katılımcılardan, 5 ifade puanlama sistemi kullanarak ifadelerin her biri hakkında ne hissettiklerini yargılamaları istenmekte olup, bunlardan 1 tanesi ifadeye 'kesinlikle katılmıyorum' ve 5 ifadeye 'kesinlikle katılmaktadır'.

Aşağıda bu ifadelerin ne olduğu özetlenmiştir:

1. Çoğu açıdan, hayatım benim idealime yakın.
2. Hayatımın koşulları mükemmel.
3. Hayatımdan memnunum.
4. Şimdiye kadar hayatta istediğim önemli şeyleri aldım.
5. Eğer hayatımı yaşayabilirsem, neredeyse hiçbir şeyi değiştirmezdim.

İfadelerin her birine 1-5 arasında bir puan atadıktan sonra, nihai puanı hesaplar ve bu size genel olarak yaşamdan ne kadar memnun olduğunu gösterir.

Görüldüğü gibi, SWLS'nin tamamlanması çok fazla zaman almayacaktır. Ancak

hayatı, genel memnuniyeti ve kişiliği araştırmak için biraz daha fazla zaman harcamak gereken alanları düşünmeye başlanıldığında kişiyi desteklemede gerçekten yararlı bir araç olabilir.

SWLS için puanlama, ifadelerin her birine karşı puanladığı toplam sayıları toplayarak oldukça basit bir şekilde çalışır. Yani, 1= kesinlikle katılmıyorum ve 5= kesinlikle katılıyorum, puan ne kadar yüksekse, bir bütün olarak yaşam doyumu hissi o kadar yüksek olur.

Bir rehber olarak, toplam puan:

21-25 = Son derece memnunum

16-20 = Memnunum

15 = Nötr

10-14 = Memnun değilim

5-9 = Çok memnun değilim

Pavot ve Diener (2013), yaşam doyumu duygusu için puanın ne anlama geldiğine dair daha ayrıntılı bir açıklama oluşturdu. Çok kısaca, söyledikleri yazılmıştır.

21-25 Son Derece Memnun

SWLS'de bu kadar yüksek puan alırsa, hayatı güçlü bir şekilde sevdiği ve işlerin kendisi için gerçekten iyi gittiğini hissettiği anlamına gelir. Bu, hayatın mükemmel olduğunu hissettiği anlamına gelmez, ancak işlerin nasıl olduğu veya herhangi bir zorluğun geçici olduğunu ve yönetilebildiğini hissetmesi anlamına gelir.

Yüksek bir puan, memnuniyet duygusundan şikayetçi olduğunu göstermez ve muhtemelen zorluğun büyüme ve daha büyük memnuniyet için bir yol olduğunu anlaması demektir.

16-20 Memnunum

Bu aralıkta puan alınır, muhtemelen hayatındaki çoğu şeyin gerçekten iyi gittiğini

hisseder, ancak değiştirmek istediği bir veya iki anahtar alan olabilir. Hayatın mükemmel olmadığını ve herhangi bir zorluğun daha fazla büyüme ve keşif alanı olduğuna saygı duyduğunu anlar.

15 Nötr

Ölçeğin ortasında 15 puanlık bir patlama, hayatından duyduğu memnuniyet duygusu konusunda oldukça tarafsız olduğu anlamına gelir. Neyin iyileştirilmesi gerekip gerekmediği hakkında fazla düşünmeyebilirve bulunduğu yerde oldukça memnunsunuzdur.

10-14 Memnun Değilim

Memnun olmayan bir puan, mevcut durumundan büyük ölçüde memnun olmadığı anlamına gelir. Bu, yaşamın her alanında derin bir memnuniyetsizlik ya da iki veya üç alan ya da diğerlerinden çok daha kötü olabilir.

Memnuniyetin, geçici olabilen yakın tarihli bir olaydan veya durumdan mı kaynaklandığını veya bunun kronik bir deneyim olup olmadığını, çünkü gerçekten istediği hayatı yaşamadığını düşünmeye değerlidir.

5-9 Son Derece Memnun Kalmadım

Tahmin edeleceği gibi, ölçeğin en düşük ucundaki bir puan, mevcut yaşam koşullarınızdan son derece memnun olmadığı anlamına gelir. Yine, eğer bu puan, yaşamda yakınma, örneğin yaşlanma gibi bir olaydan kaynaklanıyorsa, zamanla doğru destekle işler daha iyi olabilir.

Bununla birlikte, bu düşük puan, yaşamın birçok alanında memnuniyetsizliğin bir göstergesi olma eğilimindedir ve bunun neden olabileceğini düşünmeye başlamak için iyi bir başlangıç noktasıdır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak veri toplama araçlarının uygulanabilmesi için gerekli izinler alındıktan sonra, veri toplama işlemi 2019-2020 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.

Kişisel bilgi formu, ‘Beş Faktör Kişilik Envanteri’ ve ‘Yaşam Memnuniyetleri’ Ölçeği kullanılarak hazırlanan veri toplama formunu uygulamak için, araştırma kapsamındaki okul öncesi eğitiminin verildiği okullardaki yetkililere ulaşılmıştır. Anket formunu cevaplandırmak istemeyen öğretmenler araştırmaya katılmamıştır; formu eksik dolduran veya samimi bir şekilde doldurmadığı tespit edilen öğretmenler ise örnekleme dahil edilmemiştir. Gizlilik esasına uygun olarak öğretmenlerden kimlik bilgileri alınmamıştır.

3.5. Araştırmanın Alt Problemleri

- Okul Öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyetleri ne düzeydedir?
- Okul Öncesi öğretmenlerinin sergiledikleri kişilik özellikleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, bekar ve evli grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?

- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları medeni durum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları eğitim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları gelir durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılık göstermiş midir?

- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışılan okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş midir?
- Dışa Dönüklük kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Yumuşak Başlılık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Özdenetim kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Duygusal Denge kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Gelişime Açıklık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına girilerek IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Eksik ve hatalı olduğu tespit edilen veriler analizlere dahil edilmemiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden (sayı, yüzde, frekans, ortalama, standart sapma) yararlanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesine parametrik test yöntemlerinin uygulanabilmesi için hem örneklem sayısının yeterli olması hem de örneklemin normal dağılım göstermesi gerektiği

varsayılmıştır (Kalaycı, 2008, s.154). Bu amaçla, araştırmanın değişkenlerine normal dağılım analizi uygulanmıştır. Dağılımın normalliğini sınavan Kolmogorov Smirnov testi sonucunda, değişkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Normalliğin sağlanmasıyla birlikte, verilerin analizinde parametrik yöntemlerin kullanılması tercih edilmiştir. Yaşam memnuniyeti ve kişilik özellikleri puanlarının yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki kıdem, okuldaki çalışma yılı, çalıştığı kurum ve yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Araştırmanın hipotezlerinin test edebilmek için spearman korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bölüm IV: Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

İstatistiksel analizler IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

Çalışmada nümerik veriler ortalama, standart sapma, medyan, minimum, maksimum değerler ile, kategorik veriler ise frekans ve oran değerleri kullanılarak özetlenmiştir. Nümerik değişkenlerde normallik varsayımı Shapiro Wilk testi ile kontrol edilmiş ve normal dağıldığı sonuçlarına paralel olarak grup sayısı iki olan karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t-testi, grup sayısı ikiden fazla olan karşılaştırmalarda ise ANOVA testi tercih edilmiştir.

Tablo 1

Test Edilen Hipotezler ve Sonuçları

H0 Hipotezleri	Sonuç
Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, bekar ve evli grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL

Tablo 1'in Devamı

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları medeni durum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları eğitim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	RED
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları gelir durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışılan okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir	KABUL
Dışa Dönüklük kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur	KABUL
Yumuşak Başlılık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur	KABUL
Özdenetim kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır	RED
Duygusal Denge kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur	KABUL
Gelişime Açıklık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur	KABUL

4.1. Frekans Tabloları

Tablo 2

Katılımcıların Demografik Verilerinin Frekans Dağılımı

		f	%
Yaş	25 yaş ve altı	29	22,0
	26-30 yaş	29	22,0
	31-35 yaş	22	16,6
	36-40 yaş	29	22,0
	41 yaş ve üzeri	23	17,4
Medeni Durum	Bekar	49	37,1
	Evli	83	62,9
	Yok	69	52,3
Çocuk Sayısı	1	28	21,2
	2	32	24,2
	3 ve üzeri	3	2,3
Öğrenim Durumu	Açık Öğretim	6	4,5
	Önlisans	26	19,7
	Lisans	86	65,2
	Yüksek Lisans	14	10,6
Meslek seçimi isteği	Evet	120	90,9
	Hayır	12	9,1
Meslek Kıdem Yılı	5 Yıl ve daha az	54	40,9
	6-10 Yıl	21	15,9
	11-15 Yıl	28	21,2
	16 ve daha fazla	29	22,0
	M.E.B.'e bağlı özel	23	17,4
Okul Türü	M.E.B.'e bağlı resmi	68	51,5
	SHÇEK' bağlı özel	17	12,9
	SHÇEK' bağlı resmi	17	12,9
	KOLEJ	5	3,8
	Diğer	2	1,5
Okuldaki Görev Süresi	1-3 yıl	79	59,8
	4-6 yıl	33	25,0
	7-10 yıl	14	10,6
	11 yıl ve üstü	6	4,6
Çalışılan Çocuk Yaş Grubu	3-4 Yaş (36-48 Aylık)	28	21,2
	4-5 Yaş (49-60 Aylık)	59	44,7
	5-6 Yaş (61-72 Aylık)	45	34,1
Kadro Durumu	Kadrolu Öğrt.	71	53,8
	Sözleşmeli Öğrt.	31	23,5
	Ücretli Öğrt.	30	22,7

Tablo 2'nin Devamı

		f	%
Aylık Gelir	1500-3000	62	47,0
	3000 ve üzeri	70	53,0
Sınıf Mevcudu	15 ve daha az çocuk	42	31,8
	16-20 çocuk	62	47,0
Görev Yapılan Okulun Yeri	21 ve daha fazla çocuk	28	21,2
	Merkez	123	93,2
Yardımcı Personel	İlçe	5	3,8
	Köy	4	3,0
Yardımcı Personel	Var	57	43,2
	Yok	75	56,8

Tablo 2'de belirtildiği gibi,

Katılımcıların %22'si 25 yaş ve altı (n=29), %22'si 26-30 yaş aralığında(n=29), %16,6'sı 31-35 yaş aralığında (n=22), %22'si 36-40 yaş aralığında (n=29), %17,4'ü da 41 yaş ve üzeridir (n=23).

Katılımcıların %62,9'u evli (n=83), %37,1'i bekar (n=49) olarak medeni duruma sahiptir.

Katılımcıların %52,3'ü çocuk sahibi değildir (n=69). Katılımcıların %21,2'sinin 1 adet (n=28) %24,2'sinin 2 adet (n=32), %2,3'ünün 3 ve üzeri (n=3) çocuğu vardır.

Katılımcıların %4,5'i açık öğretim (n=6), %19,7'si önlisans (n=26), %65,2'si lisans (n=86), %10,6'sı yüksek lisans mezunudur.

Katılımcıların %90,9'u mesleğini kendi isteğiyle seçerken (n=120), %9,1'i mesleği kendi isteğiyle seçmemiştir (n=12).

Katılımcıların %40,9'u 5 Yıl ve daha az (n=54), %15,9'u 6-10 Yıl (n=21), %21,2'si 11-15 Yıl (n=28), %22'si 16 ve daha fazla yıl (n=29) mesleki kıdeme sahiptir.

Katılımcıların %17,4'ü M.E.B'e bağlı özel kurumda (n=23), %51,5'i M.E.B'e bağlı resmi kurumda (n=68), %12,9'u SHÇEK' bağlı özel kurumda (n=17), %12,9'u SHÇEK' bağlı resmi kurumda (n=17) %3,8'i kolej kurumunda (n=5), %1,5'i diğer kurum türünde (n=2)

çalışmaktadır.

Katılımcıların %59,8'inin okuldaki görev süresi 1-3 yıl aralığında (n=79), %25'inin okuldaki görev süresi 4-6 yıl aralığında (n=33), %10,6'sının okuldaki görev süresi 7-10 yıl aralığında (n=14), %4,6'sının okuldaki görev süresi 11 yıl ve üzeri (n=6)'dir.

Katılımcıların çalıştığı çocukların %21,2'si 3-4 Yaş(36-48 Aylık) grubunda (n=28), %44,7'si 4-5 Yaş(49-60 Aylık) grubunda (n=59), %34,1'i 5-6 Yaş(61-72 Aylık) grubunda (n=45) yer almaktadır.

Katılımcıların %53,8'i Kadrolu Öğrt. (n=71), %23,5'i Sözleşmeli Öğrt. (n=31), %22,7'si Ücretli Öğrt. (n=30) kadrosunda yer almaktadır.

Katılımcıların %47'si 1500-300 TL (n=62), %53'ü 3000 TL ve üzeri (n=70) maaş almaktadır.

Katılımcıların %31,8'i 15 ve daha az (n=42), %47'si 16-20 (n=62), %21,2'si 21 ve daha fazla (n=28) çocuk ile çalışmaktadır.

Katılımcıların %93,2'si merkezde (n=123), %3,8'i ilçede (n=5), %3'ü köyde (n=4) görev yapmaktadır.

Katılımcıların %56,8'i yardımcı bir personelle çalışırken (n=57), %43,2'si yardımcı bir personelle çalışmamaktadır (n=75).

4.2. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi İle Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular

Tablo 3

Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri

	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Dışa Dönüklük	33.4015	6.95334	12.00	50.00
Yumuşak Başlılık	41.0076	5.67638	21.00	50.00
Özdenetim	42.8409	5.20837	29.00	50.00
Duygusal Denge	33.7879	7.02779	25.00	50.00
Gelişime Açıklık	39.5455	4.67144	17.00	50.00

Tablo 3'e göre okul Öncesi öğretmenlerinin, $33,401 \pm 6,953$ ortalama ile Dışa Dönük özellikte, $41,001 \pm 5,676$ ortalama ile Yumuşak Başlılık özellikte, $42,841 \pm 5,208$ ortalama ile Özdenetim özellikte, $33,788 \pm 7,028$ ortalama ile Duygusal Denge özellikte, $39,545 \pm 4,671$ ortalama ile Gelişime Açıklık özelliktedir. Gelişime açıklık açısından öğretmenler yaratıcılık ve entelektüel merak, rutinden çok çeşitliliği tercih etmek ve yoğun, yeni deneyimlerde doyum aramaktır. Özdenetim açısından öğretmenler verimlilik ve organizasyon içinde bulunmayı istemektedir. Öz disiplinli ve güvenilir olma eğilimindedir. Dışadönüklük açısından giden ve enerjik olma eğilimidir. Girişkenlik, konuşkanlık, olumlu duygular ve başkalarının şirketini arama eğilimidir. Yüksek dışadönüklük dikkat çekmek ve otoriter olmak istemektedir. Yumuşak Başlılık açısından öğretmenler arkadaş canlısı, şefkatli ve işbirlikçi olma eğilimindedir. Güvenen ve yardımcı olanları ve iyi huylu olup olmadığını gösterir. Duygusal Denge açısından yüksek duygusal tepkime ve strese açıktır. Duygusal denge birçok durumu tehdit edici olarak algılamakla ilişkilidir ve öğretmenlerde bu durum görülmektedir.

Tablo 4

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile yaş grupları arasındaki farklılaşmaya ilişkin ANOVA testi sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Dışa Dönüklük	Gruplararası	137,612	4	34,403	0,705	0,590
	Gruplariçi	6196,107	127	48,788		
	Toplam	6333,720	131			
Yumuşak Başlılık	Gruplararası	82,852	4	20,713	0,636	0,638
	Gruplariçi	4138,140	127	32,584		
	Toplam	4220,992	131			
Özdenetim	Gruplararası	128,740	4	32,185	1,193	0,317
	Gruplariçi	3424,919	127	26,968		
	Toplam	3553,659	131			
Duygusal Denge	Gruplararası	26,265	4	6,566	0,129	0,971
	Gruplariçi	6443,796	127	50,739		
	Toplam	6470,061	131			
Gelişime Açıklık	Gruplararası	84,873	4	21,218	0,971	0,426
	Gruplariçi	2773,854	127	21,841		
	Toplam	2858,727	131			

Tablo 4'teki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,590$, $p=0,638$, $p=0,317$, $p=0,971$, $p=0,426$).

Tablo 5

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Medeni Durum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin t Testi Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	p
Dışa Dönüklük	Bekar	49	33,041	6,564	130	-0,457	0,649
	Evli	83	33,614	7,204			
Yumuşak Başlılık	Bekar	49	39,735	6,231	130	-2,002	0,047
	Evli	83	41,759	5,216			
Özdenetim	Bekar	49	42,388	5,446	130	-0,767	0,445
	Evli	83	43,108	5,077			
Duygusal Denge	Bekar	49	32,959	7,015	130	-1,041	0,300
	Evli	83	34,277	7,032			
Gelişime Açıklık	Bekar	49	39,204	4,659	130	-0,644	0,521
	Evli	83	39,747	4,695			

Tablo 5'teki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, bekar ve evli grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,649$, $p=0,445$, $p=0,300$, $p=0,521$). Okul öncesi öğretmenlerinin Yumuşak Başlılık toplam puan ortalamaları, bekar ve evli grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

Tablo 6

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Eğitim Durumu Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler Ortalaması	F	p
		Toplamı	sd			
Dışa Dönüklük	Gruplararası	103,587	3	34,529	0,709	0,548
	Gruplariçi	6230,133	128	48,673		
	Toplam	6333,720	131			
Yumuşak Başlılık	Gruplararası	166,244	3	55,415	1,749	0,160
	Gruplariçi	4054,749	128	31,678		
	Toplam	4220,992	131			
Özdenetim	Gruplararası	89,301	3	29,767	1,100	0,352
	Gruplariçi	3464,358	128	27,065		
	Toplam	3553,659	131			
Duygusal Denge	Gruplararası	467,577	3	155,859	3,324	0,022
	Gruplariçi	6002,484	128	46,894		
	Toplam	6470,061	131			
Gelişime Açıklık	Gruplararası	65,893	3	21,964	1,007	0,392
	Gruplariçi	2792,834	128	21,819		
	Toplam	2858,727	131			

Tablo 6'daki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,548$, $p=0,160$, $p=0,352$, $p=0,392$). Okul öncesi öğretmenlerinin Duygusal Denge toplam puan ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

Tablo 7

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Mesleki Kıdem Grupları Arasındaki Farklılaşmaya

İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler		F	p
		Toplamı	sd	Ortalaması			
Dışa Dönüklük	Gruplararası	76,134	3	25,378	0,519	0,670	
	Gruplarıçi	6257,585	128	48,887			
	Toplam	6333,720	131				
Yumuşak Başlılık	Gruplararası	50,492	3	16,831	0,517	0,672	
	Gruplarıçi	4170,501	128	32,582			
	Toplam	4220,992	131				
Özdenetim	Gruplararası	14,100	3	4,700	0,170	0,916	
	Gruplarıçi	3539,559	128	27,653			
	Toplam	3553,659	131				
Duygusal Denge	Gruplararası	100,565	3	33,522	0,674	0,570	
	Gruplarıçi	6369,496	128	49,762			
	Toplam	6470,061	131				
Gelişime Açıklık	Gruplararası	35,052	3	11,684	0,530	0,663	
	Gruplarıçi	2823,675	128	22,060			
	Toplam	2858,727	131				

Tablo 7'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,670$, $p=0,672$, $p=0,916$, $p=0,570$, $p=0,663$).

Tablo 8

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Okuldaki Çalışma Yılı Grupları Arasındaki

Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Dışa Dönüklük	Gruplararası	38,925	3	12,975	0,264	0,851
	Gruplariçi	6294,794	128	49,178		
	Toplam	6333,720	131			
Yumuşak Başlılık	Gruplararası	141,457	3	47,152	1,479	0,223
	Gruplariçi	4079,535	128	31,871		
	Toplam	4220,992	131			
Özdenetim	Gruplararası	61,798	3	20,599	0,755	0,521
	Gruplariçi	3491,861	128	27,280		
	Toplam	3553,659	131			
Duygusal Denge	Gruplararası	46,678	3	15,559	0,310	0,818
	Gruplariçi	6423,382	128	50,183		
	Toplam	6470,061	131			
Gelişime Açıklık	Gruplararası	37,668	3	12,556	0,570	0,636
	Gruplariçi	2821,059	128	22,040		
	Toplam	2858,727	131			

Tablo 8'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,851, p=0,223, p=0,521, p=0,818, p=0,636$).

Tablo 9

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Çalıştığı Kurum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya

İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Dışa Dönüklük	Gruplararası	207,553	5	41,511	0,854	0,514
	Gruplariçi	6126,167	126	48,620		
	Toplam	6333,720	131			
Yumuşak Başlılık	Gruplararası	228,982	5	45,796	1,445	0,213
	Gruplariçi	3992,010	126	31,683		
	Toplam	4220,992	131			
Özdenetim	Gruplararası	288,239	5	57,648	2,224	0,056

Tablo 9'un Devamı

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler Ortalaması	F	p
		Toplamı	sd			
Duygusal Denge	Gruplariçi	3265,420	126	25,916		
	Toplam	3553,659	131			
	Gruplararası	854,706	5	170,941	3,836	0,003
Gelişime Açıklık	Gruplariçi	5615,354	126	44,566		
	Toplam	6470,061	131			
	Gruplararası	287,607	5	57,521	2,819	0,019
	Gruplariçi	2571,120	126	20,406		
	Toplam	2858,727	131			

Tablo 9'daki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim toplam puanlarının ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,514, p=0,213, p=0,056$). Okul öncesi öğretmenlerinin Duygusal Dengeve Gelişime Açıklık toplam puan ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. ($p<0,05, p<0,05$)

Tablo 10

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi ile Yerleşim Yeri Grupları Arasındaki Farklılaşmaya

İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler		Kareler Ortalaması	F	p
		Toplamı	sd			
Dışa Dönüklük	Gruplararası	65,513	2	32,757	0,674	0,511
	Gruplariçi	6268,207	129	48,591		
	Toplam	6333,720	131			
Yumuşak Başlılık	Gruplararası	208,451	2	104,225	3,351	0,038
	Gruplariçi	4012,542	129	31,105		
	Toplam	4220,992	131			
Özdenetim	Gruplararası	117,318	2	58,659	2,202	0,115
	Gruplariçi	3436,341	129	26,638		
	Toplam	3553,659	131			
Duygusal Denge	Gruplararası	175,231	2	87,616	1,796	0,170
	Gruplariçi	6294,829	129	48,797		
	Toplam	6470,061	131			
Gelişime Açıklık	Gruplararası	33,210	2	16,605	0,758	0,471
	Gruplariçi	2825,517	129	21,903		
	Toplam	2858,727	131			

Tablo 10'daki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,511$, $p=0,115$, $p=0,170$, $p=0,471$). Okul öncesi öğretmenlerinin Yumuşak Başlılık toplam puan ortalamaları, yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

4.3. Yaşam Memnuniyeti düzeyi ile Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin Bulgular

Tablo 11

Yaşam Memnuniyeti Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri

	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Yaşam Memnuniyeti	22.9924	3.79332	10.00	35.00

Tablo 11'e göre okul Öncesi öğretmenlerinin, $22,992\pm 3,793$ ortalama Yaşam Memnuniyeti seviyesine sahiptir. Okul öncesi öğretmenleri yaşam memnuniyeti açısından son derece memnundur. Okul öncesi öğretmenleri hayatı güçlü bir şekilde sevdiği ve işlerin kendisi için gerçekten iyi gittiğini hissetmektedir. Bu, hayatın mükemmel olduğunu hissettiği anlamına gelmez, ancak işlerin nasıl olduğu veya herhangi bir zorluğun geçici olduğunu ve yönetilebildiğini hissetmesi anlamına gelir. Bu yüksek puan, okul öncesi öğretmenlerinin memnuniyet duygusundan şikayetçi olduğunu göstermez ve muhtemelen zorluğun büyüme ve daha büyük memnuniyet için bir yol olduğunu anladığını göstermektedir.

Tablo 12

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Yaş Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi

Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Memnuniyeti	Gruplararası	11,054	4	2,764	0,187	0,945
	Gruplarıçi	1873,938	127	14,755		
	Toplam	1884,992	131			

Tablo 12'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,945$).

Tablo 13

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Medeni Durum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin t Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	p
Yaşam Memnuniyeti	Bekar	49	22,633	3,180	130	-0,836	0,405
	Evli	83	23,205	4,116			

Tablo 13'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları medeni durum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,405$).

Tablo 14

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Eğitim Durumu Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Memnuniyeti	Gruplararası	113,957	3	37,986	2,745	0,046
	Gruplariçi	1771,036	128	13,836		
	Toplam	1884,992	131			

Tablo 14'teki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları eğitim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,046$).

Tablo 15

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Mesleki Kıdem Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin

ANOVA Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Memnuniyeti	Gruplararası	15,228	3	5,076	0,348	0,791
	Gruplarıçi	1869,764	128	14,608		
	Toplam	1884,992	131			

Tablo 15'teki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,791$).

Tablo 16

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Gelir Durumu Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin

ANOVA Testi Sonuçları

Boyut	Gelir Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	p
Yaşam Memnuniyeti	1500-3000	62	23,048	3,180	130	0,159	0,874
	3000 ve üzeri	70	22,943	4,286			

Tablo 16'daki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları gelir durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,874$).

Tablo 17

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Okuldaki Çalışma Süresi Grupları Arasındaki Farklılaşmaya

İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Memnuniyeti	Gruplararası	35,495	3	11,832	0,819	0,486
	Gruplarıçi	1849,497	128	14,449		
	Toplam	1884,992	131			

Tablo 17'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam

puanlarının ortalamaları okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,486$).

Tablo 18

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Çalıştığı Kurum Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin

ANOVA Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Memnuniyeti	Gruplararası	109,913	5	21,983	1,560	0,176
	Gruplariçi	1775,079	126	14,088		
	Toplam	1884,992	131			

Tablo 18'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışılan okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,176$).

Tablo 19

Yaşam Memnuniyeti Düzeyi ile Yerleşim Yeri Grupları Arasındaki Farklılaşmaya İlişkin

ANOVA Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Memnuniyeti	Gruplararası	25,713	2	12,856	0,892	0,412
	Gruplariçi	1859,280	129	14,413		
	Toplam	1884,992	131			

Tablo 19'deki verilere göre; Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($p=0,412$).

4.4. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Düzeyi özellikleri ile yaşam memnuniyetleri arasında

Spearman Korelasyon Analizi

Tablo 20

Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yaşam Memnuniyeti
Dışa Dönüklük	R	0,042
	P	0,631
	N	132
Yumuşak Başlılık	R	0,109
	P	0,213
	N	132
Özdenetim	r	0,202
	p	0,020
	N	132
Duygusal Denge	r	0,147
	p	0,092
	N	132
Gelişime Açıklık	r	0,064
	p	0,465
	N	132

*:Spearman Korelasyon Analizi

Tablo 20’de yer alan Spearman korelasyon analizi sonuçlarına bakıldığında,

Dışa Dönüklük kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,042$, $p=0,631$).

Yumuşak Başlılık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,109$, $p=0,213$).

Özdenetim kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,202$, $p=0,020$).

Duygusal Denge kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,147$, $p=0,092$).

Gelişime Açıklık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,064$, $p=0,465$).

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

5.1. Tartışma

Yaşam memnuniyeti insanlar arasında değişik fikirleri içerisinde barındıran farklı algılamalara sahip olabilmektedir. Bu nedenle memnuniyeti etkileyen unsurlar kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Baykoçak'ın (2002) gerçekleştirdiği araştırmalarda bireylerin memnuniyetine etki eden unsurlar anlatılmıştır. Yaşam memnuniyet seviyelerini etkileyen ilk faktör yaştır. Yaş faktörü değerlendirildiği zaman farklı çalışmalar görülmüştür. Özellikle ilk yapılan araştırmalarda memnuniyet ve mutluluk ile alakalı anlamlı bir ilişki görülmüştür. Fakat son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarda yaş ile memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür (Yetim, 1991). Yaşam memnuniyeti cinsiyet bakımından değerlendirildiğinde kadınlar erkeklere oranla duygularını daha fazla belirterek hayatlarından şikayet etmektedirler. Yalnız kadınlar erkeklere oranla hayatlarından daha çok haz alırlar. Yapılan araştırmalarda cinsiyet bakımından tatmin olma veya mutluluk yönünden çok bir fark görülmemiştir (Ünal vd., 2002). İş hayatının memnuniyeti birçok yönüyle etkilediği düşünülmektedir. Sosyo-ekonomik alanlar başta olmak üzere bireyin yaşamında çalışma hayatı önemli bir yere sahiptir. Bir işte çalışmak insana ekonomik kazanç imkanı sağlarken diğer yandan yeni bir sosyal çevre edinme imkanı da sağlar. Bir amaç için çalışmak veya bir üretimde yer almak ya da bir sisteme dahil olmak bireyin kendine güven duymasına neden olmaktadır. Bu ve bunun gibi nedenler insanın genel manada kendini geliştirmesine imkan sağlar (Aslangiray, 2016). İş hayatı yaşam memnuniyeti olumlu şekilde etkilemektedir. Eğitimin etkisinin yaşam memnuniyeti ile ilişkisinin düşük olduğu görülmüştür. Memnuniyet ile eğitim ve gelir seviyesi gibi farklı değişkenlerin etkileşim halinde olduğu bilinmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalarda liseden mezun olanların üniversiteden mezun olanlardan, uzman doktorların öğretim görevlisi doktorlardan daha az memnuniyete sahip oldukları görülmüştür. (Ünal vd., 2002). Çalışma hayatında evli insanlar, bekar insanlara oranla göre daha çok sorun

yaşamaktadırlar. Evli insanlar iş ve evlilik ile alakalı olumsuz iletişime sahiptirler. Bununla beraber ruhsal yönden iyi olma ve memnuniyet düzeylerinin az olduğu bilinmektedir (Çelik ve Tümkeya, 2012).

İnsan ilişkileri, bazı zamanlar insanın keyif almasını sağlarken bazı zamanlar ise üzüntüyü artırmaktadır Araştırmaların birçoğunda bu fikri desteklenmektedir (Fujita, Diener ve Sandvik, 1991). Gelir ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki karmaşık bulunmaktadır. Toplumda, zengin insanların fakir insanlardan daha mutlu olduğu düşünülmektedir. Ülkeler arasında, zengin ülkeler fakir ülkelere oranla yaşam memnuniyetinin yüksek olacağı düşünülse de, toplumlar arası yapılan çalışmalarda toplumlar arasındaki farkın toplumu oluşturan bireylerden daha düşük olduğu görülmektedir.

Çalışmanın diğer bölümü olan beş temel kişilik modelinde yaş, cinsiyet, ırk ve dil gibi farklı gruplarda bulunmuştur ve farklı kültürlerde farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Bu model birden fazla kişilik boyutu incelenerek açıklanmıştır. Beş temel faktör modeli, kişilik farklılıkları belirlenerek kapsamlı biçimde açıklamaktadır (Erkuş ve Tabak, 2009).

Dışadönük kişiler insanlar arasında olmaktan hoşlanan, konuşkan, iyimser, eğlenmeyi seven, sevgi dolu aktif, risk üstlenebilen kişilerdir. İçedönük kişiler ise çekingen, sessiz, mesafeli ve görev odaklıdır (Yürür, 2009). Dışadönük kişilerin veya içedönük kişilerin yaşam memnuniyeti arasında farklılık bulunamamıştır. Duygusal denge, güvenilir, rahat, neşeli, güçlü, sessiz, mutlu ve hayatından memnun insanları belirtmektedir (Yürür, 2009). Duygusal dengeye sahip kişilerin yaşam memnuniyetini yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorumluluk duygusu olan insanlar dikkatli, disiplin ve başarıya duygusu yüksek insanlardır (Erkuş ve Tabak, 2009). Sorumluluk güvenilirlik ve kararlılık ile alakalıdır (Yürür, 2009). Geçimlilik sahibi insanlar, arkadaş canlısı, işbirlikçi ve beraber çalışmayı seven, kibar ve hoşgörülü, güven verici, sınırları geniş ve alçak gönüllüdürler. Geçimli idareciler çalışanlarıyla sürekli iletişim halinde onları dinleyen ve ihtiyaçlarını karşılayarak onları

yüksek etkileşime sahip olmalarını sağlarlar (Soysal, 2008). Yumuşak başlılık ile yaşam memnuniyeti arasında ilişkiye ulaşılamamıştır. Açık insanlar meraklı, diğer görüşlere açık ve bilgili öğrenme yönü yüksek olduğu görülmektedir. Kapalı olan insanlar ise geleneklerine bağlı, yeni fikirlere kapalı, kültürlü olmayan ve ilgisiz olan kişilerdir (Yürür, 2009). Gelişime açıklık ile yaşam memnuniyeti arasında bir ilişki elde edilmemiştir.

5.2. Sonuç

Erken öğrenme ve öğretme süreci karmaşık olduğundan, bu süreçte önemli bir rol oynayan okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özelliklerini analiz etmek çok önemlidir. Okul öncesi öğretmen-çocuk etkileşimi ve anaokulu grubunun tüm iklimi doğrudan okul öncesi öğretmenlerinin kişiliğine bağlıdır. Kişiliği, biçimlendirme aşamalarındaki okul öncesi çocuğun kişiliğine olan duyarlılığını etkilemektedir. Bu çok önemlidir, çünkü okul öncesi çocuklar sadece güvenilir bir ortamda olduklarında öğreneceklerdir (Bauer, 2008). Ayrıca, son çalışmalar öğretimin sadece bilişsel veya teknik bir prosedür değil, tüm insanı ilgilendiren karmaşık, kişisel, sosyal, genellikle zor, bir dizi gömülü süreç ve uygulama olduğunu göstermiştir (Hamachek, 1999; Oakes ve Lipton, 2003; Britzman, 2003; Cochran-Smith, 2005; Olsen, 2008b).

Okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özelliklerine bilimsel olarak odaklanmak çok önemlidir. Hayatta sahip olduğumuz tüm okul öncesi öğretmenler kişiler için çok önemliydi ve onları daha iyi ya da daha kötü şekilde hatırlanmaktadır (Vasconcelos, 2002). Benzer çalışmaların olmaması sebebi ile bu çalışma büyük önem taşımakta ve okul öncesi öğretmenin kişiliği hakkında en güncel verileri barındırmaktadır.

Bu çalışma öğretmenlerin kişilik özelliklerini ve yaşam memnuniyetlerini analiz etmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, çalıştığı kurum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Çalıştığı kurum merkezde, ilçede veya

köyde olsun kişilik özelliklerine etki etmemektedir. Okul öncesi öğretmeninin kişilik özelliğinin değişiminde çalıştığı kurumun etkisi bulunmamaktadır.

Okul öncesi öğretmenleri yaşam memnuniyeti açısından son derece memnundur. Okul öncesi öğretmenleri hayatı güçlü bir şekilde sevdiği ve işlerin kendisi için gerçekten iyi gittiğini hissetmektedir. Bu, hayatın mükemmel olduğunu hissettiği anlamına gelmez, ancak işlerin nasıl olduğu veya herhangi bir zorluğun geçici olduğunu ve yönetilebildiğini hissetmesi anlamına gelir. Bu yüksek puan, okul öncesi öğretmenlerinin memnuniyet duygusundan şikayetçi olduğunu göstermez ve muhtemelen zorluğun büyüme ve daha büyük memnuniyet için bir yol olduğunu anladığını göstermektedir.

Gelişime açıklık açısından öğretmenler yaratıcılık ve entelektüel merak, rutinden çok çeşitliliği tercih etmek ve yoğun, yeni deneyimlerde doyum aramaktır. Özdenetim açısından öğretmenler verimlilik ve organizasyon içinde bulunmayı istemektedir. Öz disiplinli ve güvenilir olma eğilimindedir. Dışadönüklük açısından giden ve enerjik olma eğilimidir. Girişkenlik, konuşkanlık, olumlu duygular ve başkalarının şirketini arama eğilimidir. Yüksek dışadönüklük dikkat çekmek ve otoriter olmak istemektedir. Yumuşak Başlılık açısından öğretmenler arkadaş canlısı, şefkatli ve işbirlikçi olma eğilimindedir. Güvenen ve yardımcı olanları ve iyi huylu olup olmadığını gösterir. Duygusal Denge açısından yüksek duygusal tepkime ve strese açıktır. Duygusal denge birçok durumu tehdit edici olarak algılamakla ilişkilidir ve öğretmenlerde bu durum görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 25 yaş ve altı, 26-30 yaş, 31-35 yaş, 36-40 yaş veya 41 yaş ve üzeri okul öncesi öğretmeni olsun kişilik özelliklerini etkilememektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, bekar ve evli grupları arasında istatistiksel

olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Kişilik özelliklerinin evli veya bekar olma duruma göre değişmemesinin anlamı kişinin özelliği medeni duruma göre şekillenmemekte demektir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yumuşak Başlılık toplam puan ortalamaları, bekar ve evli grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Evli okul öncesi öğretmenleri daha fazla yumuşak başlı iken bekar olan öğretmenler daha az yumuşak başlıdır. Bunun sebebi öğretmenlerin evlendikten sonra daha yapıcı olmaları olabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Açıköğretim, önlisans, lisans veya yüksek lisans mezunu olması okul öncesi öğretmenin kişilik özelliklerini etkilememektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yumuşak Başlılık toplam puan ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Yumuşak başlılığı en yüksek grup lisans mezunları iken sonrasında önlisans ve yüksek lisans gelmektedir. En düşük yumuşak başlılık özelliğine sahip eğitim durumu ise açıköğretimdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Duygusal Denge toplam puan ortalamaları, öğrenim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Duygusal dengeye en fazla sahip grup yüksek lisans mezunu okul öncesi öğretmenleri iken sonrasında lisans ve önlisans mezunları takip etmektedir. En az duygusal dengeye sahip okul öncesi öğretmeni grubu ise açıköğretim mezunlarıdır.

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 5 Yıl ve daha az, 6-10 Yıl, 11-15 Yıl veya 16 ve daha fazla mesleki kıdeme sahip olsun hiçbirisi okul öncesi öğretmenin kişilik özelliğine etki etmemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim, Duygusal

Denge ve Gelişime Açıklık toplam puanlarının ortalamaları, okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 1-3 yıl , 4-6 yıl, 7-10 yıl ve 11 yıl ve üstü çalışma yılına sahip olsun okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özelliklerini etkilenmemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Dışa Dönüklük, Yumuşak Başlılık, Özdenetim toplam puanlarının ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. MEB'e bağlı özel veya resmi, SHÇEK' bağlı özel veya resmi, kolej veya diğer okul olsun, hiçbir okul türü okul öncesi öğretmenin kişilik özelliklerini etkilememektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Duygusal Denge ve Gelişime Açıklık toplam puan ortalamaları, çalıştığı okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Duygusal dengeye en fazla sahip olan bireyler M,E,B,'e bağlı özel okullarda çalışmaktadır. Sonrasında M,E,B,'e bağlı resmi ve SHÇEK' bağlı resmi okul çalışanları gelmektedir. SHÇEK' bağlı özel, diğer ve kolej çalışanı okul öncesi öğretmenleri en az yumuşak başlılık özelliğine sahip öğretmenlerdir. Bunun sebebi bu kurumlardaki okul öncesi öğrencilerinin daha hareketli, aktif ve baş edilmesi zor olması olabilir. Daha az yumuşak başlı olarak ancak bu çocuklarla baş edebilmeleri söz konusudur.

Elde edilen sonuçlar, okul öncesi öğretmenlerinin daha yüksek düzeylerde dışadönüklük, duygusal denge, yumuşak başlılık ve gelişime açıklık ve özdenetimde daha makul olduğunu göstermektedir. Bu meslekler büyük sorumluluk taşımaktadır. Çocukların mümkün olduğunca iyi nitelikler geliştirmeleri önemlidir ve bunu kendi kişiliklerini geliştirerek, kendilerini değerlendirerek ve kendi kişiliklerini çocukların yararına uyarlayarak yapabilmeleri mümkündür.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 25 yaş ve altı, 26-30 yaş,

31-35 yaş, 36-40 yaş veya 41 yaş ve üzeri okul öncesi öğretmeni olsun yaşam memnuniyetinin etkilememektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları medeni durum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Okul öncesi öğretmenin evli veya bekar olması yaşam memnuniyetini etkilememektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları eğitim durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Açık Öğretim, Lisans, Önlisans veya Yüksek Lisans mezunu olan okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti arasında farklılık bulunmaktadır. En düşük yaşam memnuniyeti sahip eğitim durumu lisans iken sonrasında yüksek lisans, açıköğretim gelmektedir. En yüksek yaşam memnuniyetine sahip eğitim durumu ise önlisanstır. Bunun sebebi farklı alternatifleri olmadığı için okul öncesi öğretmenliğinden duydukları memnuniyet yaşam memnuniyetlerini fazlasıyla etkilemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları mesleki kıdem grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 5 Yıl ve daha az, 6-10 Yıl, 11-15 Yıl veya 16 ve daha fazla mesleki kıdeme sahip olsun hiçbirisi okul öncesi öğretmenin yaşam memnuniyetine etki etmemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları gelir durumu grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 1500-3000 veya 3000 ve üzeri gelire sahip olsun, okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyetine etki etmemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışma yılı grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. 1-3 yıl, 4-6 yıl, 7-10 yıl ve 11 yıl ve üstü çalışma yılına sahip olsun okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti etkilenmemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki çalışılan okul türü grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. MEB'e bağlı özel veya resmi, SHÇEK' bağlı özel veya resmi, kolej veya diğer okul olsun, hiçbir okul türü okul öncesi öğretmenin yaşam memnuniyetine etki etmemektedir. Bunun anlamı okulöncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyeti okul türünden ve okul imkanlarından etkilenmemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti toplam puanlarının ortalamaları okuldaki yerleşim yeri grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Okulların merkezde, ilçede veya köyde bulunması yaşam memnuniyetini etkilememektedir. Çünkü okul öncesi öğretmenleri öğrencileri ile ilgileri dağılmamakta ve yaşam memnuniyetleri sadece öğrencileri, velileri ve yöneticileri tarafından etkilenmektedir.

Dışa Dönüklük kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Bunun sebebi dışa dönük kişilerin yaşam memnuniyeti daha yüksek denilememektedir. Okul öncesi öğretmeni dışa dönük olmasa da yaşama memnuniyetine sahip olabilir demektir. Yaşama memnuniyeti için illa ki dışa dönük olmak gerekmemektedir.

Yumuşak Başlılık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Dışa dönüklük gibi yumuşak başlılık özelliğinin de yaşama memnuniyeti ile ilişkisi olduğu söylemek mümkün değildir. Yaşama memnuniyetinin artması için okul öncesi öğretmenin yumuşak başlı olması gerekir demek mümkün değildir.

Özdenetim kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Yaşama memnuniyetinin değişimi ile özdenetim kişisel özelliği üzerinde etkisi vardır. Okul öncesi öğretmeni kendisini aşırılıklardan, zararlı alışkanlıklardan veya kontrolsüz hareket etmekten alıkoyarsa, yaşam memnuniyeti artmaktadır. Tam tersi olarak okul öncesi öğretmeni aşırılıklarda, zararlı alışkanlıklarda ve kontrolsüz hareket etmekte ısrar ederse yaşam memnuniyeti azalacaktır.

Duygusal Denge kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Yaşam memnuniyetine etkisi olmayan bir diğer kişilik özelliği ise duygusal dengedir. Bunun anlamı beden ve akıl arasında dengenin sağlanmasıdır. Okul öncesi öğretmenleri bu dengeyi tam olarak sağlasa veya sağlamasa yaşam memnuniyetleri etkilenmemektedir.

Gelişime Açıklık kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Gelişime, yeniliklere ve yeni bilgiler öğrenmeye açık olmak yaşam memnuniyetine etki etmemektedir. Okul öncesi öğretmenleri gelişime açık olsun veya olmasın yaşam memnuniyetleri etkilenmemektedir.

5.3. Öneriler

Öğretmenlerin, kişilik özelliklerinin yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisi çalışma kapsamında ortaya konulmuştur. Okul öncesi öğretmenlerinin yaşam memnuniyetinin artması iş hayatlarına yansıtacaktır. Bu da gelecek nesillerin daha iyi yetişmesine yardımcı olacaktır. Bunun için aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- Kişilik özelliklerinin geliştirilmesi için okul yönetimi ve karar vericilerin harekete geçmelidir.
- Eğitim durumunun kişilik özellikleri üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda okul öncesi öğretmenlerinin eğitimlerinin sürdürülmesi ve artırılması teşvik edilmelidir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin Yaşam Memnuniyeti en düşük olanları lisans mezunlarıdır. Lisans mezunlarının yaşam memnuniyeti artırmak adına çalışmalar yapılabilir.
- Çalıştığı okul türüne göre okul öncesi öğretmenlerinin gelişime açıklığı adına eğitimler yapılabilir.
- Çalıştığı okul türüne göre okul öncesi öğretmenlerinin duygusal dengeye sahip olmaları adına psikolojik destek sağlanabilir.
- Özdenetim kişisel özelliği ile Yaşam Memnuniyeti arasındaki pozitif ilişki göz önüne alındığında, okul öncesi öğretmenlerinin özdenetimlerini artırma adına çalışmalar yapılabilir.

- Okul öncesi öğretmenlerinin özdenetimini artırmak için bazı ölçüt belirlenmeli ve bu kriterler belirli aralıklarla takip edilmelidir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin yumuşak başlı olması için evlenmeleri, aile kurmaları faydalı olabilir.

Araştırmacılara yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Gelecek çalışmalar olarak daha fazla katılımcı ile farklı illerde çalışmanın yapılması daha farklı sonuçların elde edilmesine yardımcı olabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerin kişilik özelliklerinin mesleki yaşantılarını nasıl etkilediği incelenebilir.
- Yaşam memnuniyeti ve kişilik özelliklerinin yanında farklı durumları ele alan ölçekler de çalışmaya dahil edilebilir.
- Okul öncesi öğretmenlerin kişilik özelliklerinden yalnızca özdenetimin onların yaşam memnuniyeti üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin özdenetim kişilik özelliğine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerin yaşam memnuniyetinin nelerden etkilendiğine yönelik araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Acar, M., Demir, Ö. (2002). Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ankara: Vadi Yayınları. Adler, A. (2006). Sosyal Roller ve Kişilik. (Çev. Turhan Yörükkan). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Akman, Y. ve Erden, M. (1998). Gelişim Öğrenme ve Öğretme Eğitim Psikolojisi (7. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Altunel, M. C., & Akova, O. (2017). Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörler Üzerine Kapsamlı Bir Model Önerisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 217-235.
- Anand, Paul (2016). Happiness Explained. Oxford University Press. ISBN 978-0198735458.
- Argyle, M. (1999). Causes and correlates of happiness. In D. Kahneman & E. Diener (Eds.), Well – Being: The Foundations of Hedonic Psychology (pp. 353 – 373). New York: Russell Sage Foundation.
- Argyle, M., & Crossland, J. (1987). The dimensions of positive emotions. *British Journal of Social Psychology*, 26(2), 127-137.
- Asthana H. Relationship of Big Five Personality Factors to Subjective Well-being of Adolescents. *Indian J. Soc. Sci. Res.* 2011;8:18–28.
- Ateş, M. (2008). Kişilik, <http://www.merih.net/m2/lid/wmetate27.htm> (15,10,2010 tarihinde indirilmiştir).
- Atkinson RL, Atkinson RC, Smith EE Bem DJ, Hoeksema SN. 1999. Psikolojiye Giriş. çev: Yavuz, A. İstanbul: Arkadaş Yayınları
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., & Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.
- Balcı, A. (1985). Eğitim Yöneticisinin İş Doyumu. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Başaran, İ. E, (1996). Eğitim psikolojisi, Eğitim psikolojik temelleri. Ankara: Gül Yayınevi.
- Baştuğ G., Duman S. Examining life satisfaction level depending on physical activity in Turkish and German societies. *Procedia-Soc. Behav. Sci.* 2010;2:4892–4895.
- Baudin N., Aluja A., Rolland J., Blanch A. The role of personality in satisfaction with life and sport. *Psicol. Conduct.* 2011;19:333.
- Baykoçak, C. (2002). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları ve Tükenmişlik Düzeyleri (Bursa İli Örneği)* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Baymur, F. (1993). Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Beja, E. L. (2014). Income growth and happiness: Reassessment of the Easterlin Paradox. *International Review of Economics*, 61(4), 329-346.
- Beşel, F. (2015). 2013 yılı yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarının il bazlı ekonomik, sosyal ve siyasi analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 227-236.
- Bird, E. (1989). *Entrepreneurial Leadership*. Scott Foresman Co. Pub., London.
- Birinci, M., & Quadir, S. E. (2017). Huzurevinde kalan yaşlıların yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1(2), 35-50.
- Boyce C.J., Wood A.M., Powdthavee N. Is personality fixed? Personality changes as much as “variable” economic factors and more strongly predicts changes to life satisfaction. *Soc. Indic. Res.* 2013;111:287–305.
- Busseri M.A. Toward a Resolution of the Tripartite Structure of Subjective Well-Being. *J. Personal.* 2015;83:413–428.
- Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American psychologist*, 31(2), 117.
- Čepić, R., Tatalović Vorkapić, S., & Kalin, J. (2014). Characteristics of a good elementary school teacher—Analysis of teachers’ self-perceptions. In N. Popov, C. Wolhuter, K. Ermenc, G. Hilton, J. Ogunleye, & O. Chigisheva (Eds.), *Education’s role in preparing*

- globally competent citizens (pp. 185–192). Sofia, Bulgaria: Bulgarian Comparative Education Society.
- Čepić, R., Tatalović Vorkapić, S., & Kalin, J. (2014). Characteristics of a good elementary school teacher—Analysis of teachers’ self-perceptions. In N. Popov, C. Wolhuter, K. Ermenc, G. Hilton, J. Ogunleye, & O. Chigisheva (Eds.), *Education’s role in preparing globally competent citizens* (pp. 185–192). Sofia, Bulgaria: Bulgarian Comparative Education Society.
- Costa P.T., McCrae R.R. Influence of extraversion and neuroticism on subjective well-being: Happy and unhappy people. *J. Personal. Soc. Psychol.* 1980;38:668.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranış*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *Elementary Education Online*, 2(2), 28-34.
- Çelik, M., & Tümkaya, S. (2012). Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 13(1).
- Çevik, N. K., & Korkmaz, O. (2014). Türkiye’de Yaşam Doyumu Ve İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İki Değişkenli Sıralı Probit Model Analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 126-145.
- Demirkıran, S. (2006). Özel Sektördeki Yöneticilerin ve Çalışanların Bağlanma Stilleri, Kontrol Odağı İş Doyumu ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DeNeve K.M., Cooper H. The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychol. Bull.* 1998;124:197.
- Deniz, A., & Erciş, A. (2010). Kişilik Özellikleri, Hedonik Ve Rasyonel Fayda, Marka Duygusu Ve Marka Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), 141-165.
- Diener E. Subjective well-being. *Psychol. Bull.* 1984;95:542–575.

- Diener E., Diener M. Culture and Well-Being. Springer; Berlin, Germany: 2009. Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem; pp. 71–91.
- Diener E., Emmons R.A., Larsen R.J., Griffin S. The satisfaction with life scale. *J. Personal. Assess.* 1985;49:71–75.
- Diener, E., & Emmons, R.A., Larsen, R.J., & Griffin, S., (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71 – 157.
- Diener, E., & Emmons, R. A. (1984). The independence of positive and negative affect. *Journal of personality and social psychology*, 47(5), 1105.
- Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E., & Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjective well-being across cultures. *Journal of cross-cultural psychology*, 31(4), 419-436.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), 276.
- Diener, E., Suh, E. M., & Oishi, S. (1997). Recent Findings on Subjective Well – Being, University of Illinois, *Indian Journal of Clinical Psychology*, March, 199
- Dixon, H. D., Frank, R., Ng, Y., & Oswald, A. (1997). Economics and happiness. *The Economic Journal*, 107, 1812-1814.
- Dubrin, A. (1994). Applying psychology. Individual and Organizational Effectiveness. New Jersey: PrenticeHall. Duman, A. (2000). Yetişkinler Eğitimi. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- DuBrin, A. J. (1994). Sex differences in the use and effectiveness of tactics of impression management. *Psychological Reports*, 74(2), 531-544.
- Easterlin, R. A. (1995). Will raising the incomes of all increase the happiness of all?. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 27(1), 35-47.
- Easterlin, R. A. (2001). Income and happiness: Towards a unified theory. *The economic journal*, 111(473), 465-484.

- Easterlin, R. A., & Plagnol, A. C. (2008). Life satisfaction and economic conditions in East and West Germany pre-and post-unification. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 68(3-4), 433-444.
- Erdogan B., Bauer T.N., Truxillo D.M., Mansfield L.R. Whistle while you work a review of the life satisfaction literature. *J. Manag.* 2012;38:1038–1083.
- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- Eren, E. (2004). *Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar Doğrultusunda İlköğretim Okullarında Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin İş doyumları (Ankara ili Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Erikson, E. H. 1984. *İnsanın Sekiz Çağı*. çev. B. Üstün - V. Şar. Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Erkuş, A. (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Erkuş, A. ve Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayinde Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c. 23, s. 2
- Eroğlu, F. (2004). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Fındıkçı, İ. (2004). *Yaşadıkça eğitim*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Fonseca S., Lencastre L., Guerra M. Life satisfaction in women with breast cancer. *Paidéia (Ribeirão Preto)* 2014;24:295–303.
- Fujita, F., Diener, E., & Sandvik, E. (1991). Gender differences in negative affect and well-being: the case for emotional intensity. *Journal of personality and social psychology*, 61(3), 427.
- Gale C.R., Booth T., Möttus R., Kuh D., Deary I.J. Neuroticism and Extraversion in youth predict mental wellbeing and life satisfaction 40 years later. *J. Res. Personal.* 2013;47:687–697.

- Gömlüksiz, M. N., & Serhatlıoğlu, B. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik İnançlarına İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 201-221.
- Güler, Z., Başpınar, Öztürk, N.; Gürbüz, H. (2001). İş Yaşamında Stres ve Kamu Kurumlarındaki Sekreterler Üzerine Bir Uygulama. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1322.
- Gültekin, M. (2015). İlköğretim Öğrencilerinin İdeal Öğretmen Algısı. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 725-756.
- Güney, S. (2006). Davranış Bilimleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gürsel, M. (2007). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Headey, B., & Wearing, A. (1989). Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social psychology*, 57(4), 731.
- Heller D., Watson D., İlies R. The role of person versus situation in life satisfaction: A critical examination. *Psychol. Bull.* 2004;130:574.
- Hosseinkhazadeh A.A., Taher M. The relationship between personality traits with life satisfaction. *Sociol. Mind.* 2013;3:99.
- Ivon, H. (2001). Odgajateljstvo i praćenje djece u vrtićkom okruđu [The teacher's observation and monitoring of children in a kindergarten environment]. *Napredak*, 142(1), 71-76.
- James, L. R., & Mazerolle, M. D. (2001). *Personality in work organizations*. Sage Publications.
- Jankowski, Konrad S. (2012). "Morningness/Eveningness and Satisfaction with Life in a Polish Sample". *Chronobiology International*. 29 (6): 780-785.
- Jensen-Campbell, L.A. Graziano, W.G. 2001. Agreeableness as a moderator of interpersonal conflict. *Journal of Personality*. 69. 323-362.

- Kahyaoğlu, O. (2008). *Yaşam memnuniyeti ve yaşam memnuniyetini etkileyen değişkenler ile ekonometrik uygulama: Türkiye örneği* (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Keser, A. (2003). Çalışmanın anlamı, insan yaşamındaki yeri ve yaşam doyumu üzerine bir uygulama.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurt, G., Yücel Beyaztaş, F., & Erkol, Z. (2010). The problems of aged people and the life satisfaction. *Turkish Journal of Forensic Medicine*, 24(2), 32-39.
- Kuykendall L., Tay L., Ng V. Leisure engagement and subjective well-being: A meta-analysis. *Psychol. Bull.* 2015;141:364.
- Laird, A.D. (1995). *Çalışanların İş Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmış Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Loewe N., Bagherzadeh M., Araya-Castillo L., Thieme C., Batista-Foguet J.M. Life domain satisfactions as predictors of overall life satisfaction among workers: Evidence from Chile. *Soc. Indic. Res.* 2014;118:71–86.
- Luhmann M., Hofmann W., Eid M., Lucas R.E. Subjective well-being and adaptation to life events: A meta-analysis. *J. Personal. Soc. Psychol.* 2012;102:592.
- Luthans, F. (1995). *Organizational Behavior*. Boston: McGrawHillInc.
- Lykken, D. T., & Tellegen, A. (1993). Is human mating adventitious or the result of lawful choice? A twin study of mate selection. *Journal of personality and social psychology*, 65(1), 56.
- Lyubomirsky, S., & Tucker, K. L. (1998). Implications of individual differences in subjective happiness for perceiving, interpreting, and thinking about life events. *Motivation and emotion*, 22(2), 155-186.

- Lyubomirsky, S., Sousa, L., & Dickerhoof, R. (2006). The costs and benefits of writing, talking, and thinking about life's triumphs and defeats. *Journal of personality and social psychology*, 90(4), 692.
- Magee C.A., Miller L.M., Heaven P.C. Personality trait change and life satisfaction in adults: The roles of age and hedonic balance. *Personal. Individ. Differ.* 2013;55:694–698.
- Michalos, A. C. (1986). An application of multiple discrepancies theory (MDT) to seniors. *Social Indicators Research*, 18(4), 349-373.
- Moksnes U.K., Espnes G.A. Self-esteem and life satisfaction in adolescents—Gender and age as potential moderators. *Qual. Life Res.* 2013;22:2921–2928.
- Morgan, C. (1998). Psikolojiye Giriş Ders Kitabı. (Çev. Hüsnü Arıcı ve Diğerleri). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları. No:1
- Newman D.B., Tay L., Diener E. Leisure and subjective well-being: A model of psychological mechanisms as mediating factors. *J. Happiness Stud.* 2014;15:555–578.
- Oswald, A. J. (1997). Happiness and economic performance. *The economic journal*, 107(445), 1815-1831.
- Öksüz, E., & Malhan, S. (2005). *Sağlığa bağlı yaşam kalitesi kalitemetri*. Ankara: Başkent Üniversitesi.
- Özabacı, N., & Acat, M. B. (2005). Öğretmen adaylarının kendi özellikleri ile ideal öğretmen özelliklerine dönük algılarının karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42(42), 211-236.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özdevecioğlu, M. (2003). İş tatmini ve yaşam tatmini arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, 1, 90-97.
- Özkalp, E. (1993). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

- Özkalp, E. (1994). Davranış bilimlerine giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2007). Örgütsel Davranış. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayını.
- Öztop, H., Şener, A., & Güven, S. (2008). Evde bakımın yaşlı ve aile açısından olumlu ve olumsuz yönleri. *Yaşlı sorunları araştırma dergisi*, 1(1), 39-49.
- Öztürk, O. (1997). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Pinquart, M., & Sörensen, S. (2001). Gender differences in self-concept and psychological well-being in old age: A meta-analysis. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 56(4), P195-P213.
- Rojas M. Life satisfaction and satisfaction in domains of life: Is it a simple relationship? *J. Happiness Stud.* 2006;7:467–497.
- Sapmaz, F., & Doğan, T. (2012). Mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak iyimserlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 63-69.
- Saygılı, M., Onay, Ö. A., & Ayhan, M. (2017). Kişilik Özellikleri Bağlamında Yaşam Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma. *Yorum Yönetim Yöntem Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi*, 5(2), 61-72.
- Schimmack U., Oishi S., Furr R.M., Funder D.C. Personality and life satisfaction: A facet-level analysis. *Personal. Soc. Psychol. Bull.* 2004;30:1062–1075.
- Schimmack U., Radhakrishnan P., Oishi S., Dzokoto V., Ahadi S. Culture, personality, and subjective well-being: Integrating process models of life satisfaction. *J. Personal. Soc. Psychol.* 2002;82:582.
- Shin D.C., Johnson D.M. Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Soc. Indic. Res.* 1978;5:475–492.
- Sirgy, M. J. (2010). Toward a quality-of-life theory of leisure travel satisfaction. *Journal of Travel Research*, 49(2), 246-260.

- Somer, O. (1998). "Türkçe'de Kişilik Özelliğini Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli". *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt 13, Sayı: 42, ss. 17-32.
- Sousa, L., & Lyubomirsky, S. (2001). Life satisfaction. *Encyclopedia of women and gender: Sex similarities and differences and the impact of society on gender*, 2, 667-676.
- Soysal, A. (2008). Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması. *Çimento İşveren Dergisi*, c. 22, s.1
- Şahin, Z. (2018). Ölüm Algısının "Yaşam Doyumu" Üzerindeki Etkisi: Üniversite Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(3), 1-18.
- Tan, H. (1995). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tatalović Vorkapić, S., & Lončarić, D. (2013). Posreduje li profesionalno sagorijevanje učinke osobina ličnosti na zadovoljstvo životom odgajateljica predškolske djece? [Does professional burnout mediate the effects of personality traits on life satisfaction among preschool teachers?] *Psihologijske Teme*, 22(3), 431-455.
- Tatar, A. (2017). Büyük Beş-50 Kişilik Testinin Türkçeye çevirisi ve Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu ile karşılaştırılması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(1), 51-61.
- Torlak, S. E., & Yavuzçehre, P. S. (2008). Denizli kent yoksullarının yaşam kalitesi üzerine bir inceleme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17(2), 23-44.
- Tümkaya, S., & Aybek, B. (2008). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin sosyo demografik özellikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 387-402.
- Updegraff, J. A., & Suh, E. M. (2007). Happiness is a warm abstract thought: Self-construal abstractness and subjective well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 2(1), 18-28.
- Uyguç, N., Arbak, Y., Duygulu, E., & ÇIRAKLAR, N. H. (1998). İş ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Üç Temel Varsayım Altında İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 193-204.

- Uzunoglu, S. (2006). *Kişilikleri Tanıma Rehberi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Ünal, S., Küey, L., Güleç, C., Bekaroğlu, M., Evlice, Y. E., & Kırılı, S. (2002). Depresif bozukluklarda risk etkenleri. *Klinik Psikiyatri*, 5(1), 8-15.
- Ündar, E. (2005). *Okul Öncesi Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin İş Tatminleri Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Veenhoven R. *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research*. Springer; Berlin, Germany: 2012. Happiness: Also Known As “life satisfaction” and “subjective well-being” pp. 63–77.
- Wilson, W. R. (1967). Correlates of avowed happiness. *Psychologicalbulletin*, 67(4), 294-306.
- Wortman, C. (1988). *Psychology*, AlfredKnopfInc., New York.
- Yelboğa, A. (2006). *Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İş Güç Endüstri İlişkileri Dergisi ve İnsan Kaynakları Dergisi, c. 8.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumunu*. *Yayımlanmamış doktora tezi*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz Toplu, N. (2012). *Okul öncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri*. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yılmaz, G., Keser, A., & Yorgun, S. (2010). Konaklama işletmelerinde çalışan sendika üyelerinin iş ve yaşam doyumunu belirlemeye yönelik bir alan araştırması. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 6(1), 87-107.
- Yürür, S. (2009). *Yöneticilerin Çatışma Yönetim Tarzları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Analizine Yönelik Bir Araştırma*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, c. 10, s.1
- Zel, U. (2001). *Kişilik ve Liderlik (Evrensel Boyutlarıyla Yönetimsel Açısından Araştırmalar, Teoriler ve Yorumlar)*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Ekler

EK.A. Araştırma İzni

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806-44-E.25582088 23.12.2019

Konu: Anket Çalışması

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 12/12/2019 tarihli ve 1900180571 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mine YÜKSEL tarafından "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ve Yaşam Memnuniyetlerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, 2020 Ocak-Şubat ayları arasında, ekte adı geçen okullarda görev yapan öğretmenlere yönelik anket/ölçek çalışması yapılma isteği ilgi yazısıyla teklif edilmekte olup, Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olurlarınıza arz ederim.

Fıyrap BOSTANCI
Şube Müdürü

OLUR
23.12.2019

Ferhat YILMAZ
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1-Komisyon Raporu (1sayfa)
2-Okul Listesi (6 sayfa)

Mehmet ATEŞ
V.H.K.I.

Millî Eğitim Müdürlüğü Valilik Binası 3. Kat.
Elektronik Ağ: tefbis17@meb.gov.tr

Ayrıca bilgileri Melek MORKAVUK-GÜNEŞ
Tel: 02863731135-17

Bu evrak nüvenli elektronik imzalarla imzalanmıştır. Bu belge elektronik ortamda tebliğ edilmiştir. Tebliğ no: 591-3253-891d-867E ile tebliğ edilmiştir.

EK.B. Kullanılan Ölçekler**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Sevgili Öğretmenler,

Okul Öncesi Öğretmenlerinin kişilik özellikleri ve yaşam memnuniyetlerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma için hazırlanan soruları yanıtlarken size en uygun olan seçeneğe (x) koyunuz. Elde edilen kişisel bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacak ve gizlilik esas alınacaktır. Araştırmanın güvenilirliği için soruları dikkat ve içtenlikle cevaplandırmanızın önemi büyüktür. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Mine YÜKSEL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

1-Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2-Yaşınız:

25 yaş ve altı 26-30 yaş 31-35 yaş 36-40 yaş 41 yaş ve üzeri

3-Medeni durumunuz:

Bekar Evli

4-Sahip olduğunuz çocuk sayısı:

Yok 1 2 3 ve üzeri

5-Öğrenim Durumunuz:

Açık Öğretim Önlisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

6-Mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz?

Evet Hayır

7-Meslek Kıdem Yılıınız:

5 Yıl ve daha az 6-10 Yıl 11-15 Yıl 16 ve daha fazla

8-Çalıştığınız okul türü:

M.E.B.'e bağlı özel M.E.B.'e bağlı resmi

SHÇEK' bağlı özel SHÇEK' bağlı resmi

Üniversiteye bağlı KOLEJ

Diğer: .....

9-Bu okuldaki görev süreniz

1-3 yıl 4-6 yıl 7-10 yıl 11 yıl ve üstü

10-Çalıştığınız Çocuk Yaş Grubu:

3-4 Yaş(36-48 Aylık) 4-5 Yaş(49-60 Aylık) 5-6 Yaş(61-72 Aylık)

11-Kadro Durumunuz:

Kadrolu Öğrt. Sözleşmeli Öğrt. Ücretli Öğrt.

12-Aylık Geliriniz:

500-1500 1500-3000 3000 ve üzeri

13-Sınıfınızın Mevcudu:

15 ve daha az çocuk 16-20 çocuk 21 ve daha fazla çocuk

14-Görev Yaptığınız Okulun Yeri:

Merkez İlçe Köy

15-Sınıfta Yardımcı Personel Var mı? (Yardımcı personel, stajyer öğrenci vb.)

Var Yok

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ENVANTERİ Kendinizi nasıl tanımlarsınız? Her anlatımın size ne kadar uygun olduğunu anlatımın yanındaki yanıtlardan uygun olanını işaretleyerek belirtiniz. Kendinizi, gelecekte, olmak istediğiniz gibi değil, şu an nasıl görüyorsanız o şekilde tanımlayınız.		UYGUNLUK DÜZEYİ 101				
		Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Orta / Kararsız	Biraz Uygun	Çok Uygun
1.	Toplantıların gözdesiyimdir.					
2.	Başkalarına pek ilgi duymam.					
3.	Her zaman hazırlıklıyım.					
4.	Kolayca kendimi baskı altında hissederim.					
5.	Kelime hazinem zengindir.					
6.	Çok konuşmam.					
7.	İnsanlarla ilgilenirim.					
8.	Kişisel eşyalarımı etrafta bırakırım.					
9.	Genelde rahatımdır.					
10.	Soyut fikirleri kavramakta zorlanırım.					
11.	İnsanların arasında kendimi rahat hissederim.					
12.	İnsanlara hakaret ederim.					
13.	Detaylara dikkat ederim.					
14.	Her şeye endişelenirim.					
15.	Olayları zihnimde canlandırırım.					
16.	Arka planda kalmayı tercih ederim.					
17.	Başkalarının duygularını anlayıp paylaşıyorum.					
18.	İşleri karmakarışık yaparım.					
19.	Nadiren kendimi keyifsiz hissederim.					
20.	Soyut fikirlerle ilgilenmem.					
21.	Konuşmayı genelde ben başlatırım.					
22.	Başka insanların problemleriyle ilgilenmem.					

23.	İşleri hemen hallederim.					
24.	Kolayca huzursuz olurum.					
25.	Mükemmel fikirlerim vardır.					
26.	Söyleyecek çok şeyim yoktur.					
27.	Yumuşak kalpliyim.					
28.	Genellikle eşyaları yerlerine koymayı unuturum.					
29.	Moralim çabuk bozulur.					
30.	Hayal gücüm kuvvetli değildir.					
31.	Toplantılarda değişik insanlarla konuşabilirim.					
32.	Aslında başkalarıyla pek ilgilenmem.					
33.	Düzeni severim.					
34.	Ruh halim çok sık değişir.					
35.	Olayları anlamada hızlıyım.					
36.	Dikkat kendi üzerime çekmekten hoşlanmam.					
37.	Başkalarına zaman ayırırım.					
38.	Görevlerimden kaçırım.					
39.	Ruhsal dengem sık değişir.					
40.	Zor kelimeler kullanırım.					
41.	İlgi odağı olmaktan rahatsızlık duymam.					
42.	Başkalarının duygularını hissederim.					
43.	Bir plan takip ederim.					
44.	Çabuk rahatsız olurum.					
45.	Olaylar üzerinde düşünerek vakit geçiririm.					
46.	Yabancıların arasında genelde sessizimdir.					

47.	İnsanları rahatlatırım.					
48.	İşimde titizimdir.					
49.	Çoğu zaman kendimi keyifsiz hissederim.					
50.	Fikirlerle doluyumdur.					

YAŞAM MEMNUNİYETİ		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.								
1.	Hayatımdan memnunum.							
2.	Yaşamımı dolu dolu yaşıyorum.							
3.	Yaşamımı bir bütün olarak değerlendirdiğimde hedeflerime ulaşamadığımı düşünüyorum.							
4.	Yapmak istediğim her şeyi yapamadığım için yaşamımdan memnun değilim.							
5.	Yaşamımda şu anda her şey yolunda gidiyor.							

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Mine YÜKSEL

Doğum Yeri: Balıkesir

Doğum Tarihi: 20.08.1993

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi

DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: Çanakkale Belediyesi Atam Kreş ve Gündüz Bakım Evi, (2019-Halen)

İLETİŞİM

E-posta Adresi: mineyukse110@gmail.com

ORCID NO

0000-0001-7913-7138